

Regeringskansliet

Promemoria

2017-03-15
N2017/00222/HL

Näringsdepartementet

Remissammanställning
För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete,
hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Innehåll

Inledning	4
Författningsförslag	4
Kapitel 1 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder	7
Varför behövs en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling? ..	7
Mål för en sammanhållen landsbygdspolitik.....	8
Kapitel 2 Näringsliv och företagande	9
Tillgång till finansiellt kapital	9
Förnyelse och innovationer.....	12
Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna verksamheter	15
Näringslivspaket till kommuner med extra stora utmaningar	19
Kunskapsutveckling om näringsliv i landsbygderna	22
Servicegaranti till små och medelstora företag	24
Kapitel 3 Digital kommunikation och transportinfrastruktur	25
Hela landet ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter	25
Stora behov av bredbandsutbyggnad i landsbygderna	29
Fullborda bredbandsutbyggnaden med innovationsupphandling	31
Nationella mål och planer för politiken	34
Insatser för ökad tillgänglighet	36
Kapitel 4 Kompetensförsörjning	40
Nationella mål för politiken	40
Utbildningscentrum för högre utbildning.....	45
Kompetensplattformar som del av utbildningscentrum	50
Kunskapslyftet som del av utbildningscentrum	51
Fler med högre utbildning i kommuner med extra stora utmaningar	53
Kapitel 5 Samhällsplanering och bostadsbyggande.....	55
Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen	55
Riksintressen påverkar	57
Enklare att bygga i strandnära lägen	60
Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen	62
Förbättrade krediter för byggande av bostäder i landsbygderna.....	63
Kapitel 6 Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur	65
Statlig vägledning till kommunernas arbete med lokal serviceutveckling ..	65
Den samhällsomfattande posttjänsten i landsbygderna	66

Kreditinstitutens ansvar för betaltjänster och kontanthantering behöver lagregleras	68
Det kommunala utjämningsystemet bör anpassas till ändrade förhållanden.....	69
Kommunernas förmåga att rekrytera personal bör stärkas	70
Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna.....	71
Kapitel 7 Statens närvaro i landsbygderna.....	73
Moratorium för nedläggningarna av Arbetsförmedlingens lokala kontor	73
Polisen ska finnas på plats i varje kommun	74
Ny organisering av statlig lokal service.....	76
Statliga tjänster omlokaliseras från Stockholm.....	77
Kapitel 8 Styrning och organisering av landsbygdspolitiken	80
Alla statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdens utveckling	80
Konsekvenserna för landsbygderna bör beskrivas i regeringens gemensamma beredning av propositioner och andra regeringsbeslut	82
Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar	83
Länsstyrelsernas roll inom landsbygdspolitiken stärks	85
Landsbygdsdelegationer inrättas i länen	85
En tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken ..	89
Kapitel 9 Civilsamhället utvecklar landsbygderna	91
Förslag om förstärkning, förnyring och förnyelse genom folkbildning ..	91
Förslag om stärkt dialog och samverkan mellan det civila samhället och offentlig sektor.....	92
Förslag om statlig överenskommelse om kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling	94
Kapitel 10 Konsekvenser av kommitténs förslag.....	96
Förteckning över remissinstanser	97

Inledning

Av totalt 433 anmodade remissinstanser har 273 inkommit med svar. Utöver de tillfrågade instanserna inkom ytterligare 111 svar. En förteckning över de remissinstanser som yttrat sig samt vilka av de anmodade remissinstanserna som inte svarat finns sist i dokumentet.

Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i kommittéförordningen (1998:1474)

Det har inte inkommit några specifika kommentarer till skrivningarna i författningsförslaget. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

1.2 Förslag till förordning (2017:000) om nationellt mål för landsbygdspolitiken och statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutveckling

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Framtid för Jämtland ifrågasätter om det räcker att ”statliga myndigheter ska, inom sina verksamhetsområden, bidra till att det nationella målet för landsbygdspolitiken uppnås” och undrar om inte en sådan övergripande princip bör formuleras i lag. *Pajala kommun* vill lägga till ”tillförlitlig och fullgod digital infrastruktur” i 3 §. *Sotenäs kommun* påpekar att ordet beaktas bör kombineras med någon form av kvalitetssäkring t.ex. konsekvensbeskrivningar eller checklistor för bättre förutsättningar till en god påverkan. *Universitets- och högskolerådet* ser inget skäl till att införa ett förordningskrav, såsom föreslås i 5 §, att myndigheterna ska redovisa sitt arbete till de föreslagna landsbygdsdelegationerna.

Förslag till förordning 2017:000 om landsbygdsdelegationer

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Pajala kommun föreslår att i 9 § lägga till att det i landsbygdsdelegationen ska ingå minst fyra representanter som är aktiva inom organisationer och andra sammanslutningar från civilsamhället samt att i 10 § byta ut han mot hen.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk

Det har inte inkommit några specifika kommentarer till skrivningarna i författningsförslaget. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:811) med instruktion för Universitets- och högskolerådet

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Universitets- och högskolerådet (UHR) framhåller att flertalet av myndighetens uppdrag är sådana att de svårligen låter sig förenas med att ”beakta landsbygdens förutsättningar och behov”. Eftersom UHR emellertid redan har dessa uppdrag ser myndigheten inget behov av att den föreslagna förordningsändringen genomförs. *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* anser att det är otydligt vad förordningsförslaget egentligen innebär, då flera viktiga delar av UHR:s uppdrag rimligen inte kan anses vara relevanta för landsbygdernas förutsättningar eller behov på det sätt som antyds. *SFS*

tolkar därför förslaget som att det i första hand avser UHR:s arbete med breddad rekrytering.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Länsstyrelsen i Skåne län lyfter att förtydligandet av länsstyrelsens samordningsansvar i myndigheters instruktioner behöver ta ett helhetsgrepp utifrån 2 § i förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Tillväxtverket framhåller att de i sin nuvarande instruktion (SFS 2009:145, 2 §) har ett tydligt uppdrag att nyttja och vidareutveckla den utvecklingskraft och tillväxtpotential som finns i gles- och landsbygder och är av det skälet tveksamma till mervärdet av ytterligare förändringar i nuvarande instruktion som kommittén föreslår.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen i sak finns i kapitel 8.

Naturvårdsverket avstyrker författningsförslaget.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

1.11 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:1102) med instruktion för Polismyndigheten

Under detta avsnitt redovisas synpunkter på de författningsförslag som föreslås. Synpunkter på förslagen finns i kapitel 8.

Samverkansorganet i Dalarnas län vill i likhet med förslaget till ändringen i Arbetsförmedlingens instruktion ersätta ordet beakta med särskilt beakta.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen

Det har inte inkommit några specifika kommentarer till skrivningarna i författningsförslaget. Synpunkter på förslagen finns i kapitel 8.

Kapitel 1 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder

Varför behövs en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling?

Ett tjugotal remissinstanser har specifikt kommenterat detta avsnitt. Merparten av dessa har kommenterat vad som anförs i avsnittet i positiva ordalag och instämmer mer eller mindre i kommitténs resonemang. Ingen remissinstans invänder mot resonemanget i sin helhet.

Några remissinstanser gör dock medskick. Såsom *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* som påpekar att 30 år är en mycket långt tidsrymd som innebär ett flertal osäkerheter och att betänkandet innehåller förslag som utgår från utvecklingsmönster under väsentligt kortare tid. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* ser risker med att ge uttryck för att lika förhållanden kan råda för alla medborgare i hela landet och framför att landsbygdspolitik istället bör uttrycka land och stads olika kvaliteter, möjligheter, problem och förutsättningar. *Länsstyrelsen i Skåne län* menar att målgruppsanalysen kunde varit mer djupgående, t.ex. vad gäller äldre. *Malå kommun* ser en fara i det stora antalet förslag, vilket de menar kan verka menligt på det totala

genomförandet då det totala utredningsarbetet och beredningen inför förslagets genomförande blir tids- och resurskrävande. *Samverkansorganet i Blekinge län* pekar på att kommitténs perspektiv om likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna istället borde vara likvärdiga förutsättningar i hela landet, oavsett stad eller landsbygd. *Skärgårdarnas trafikantförening* anser att skärgårdarna helt osynliggjorts i betänkandet.

Mål för en sammanhållen landsbygdspolitik

Kommittén föreslår att det övergripande målet för en sammanhållen landsbygdspolitik ska vara En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd. Därtill presenteras förslag till 11 delmål. Kommittén beskriver också två scenarier. Det första scenariot tar sikte på att beskriva vad som händer om staten inte utformar och genomför en nationell landsbygdspolitik. Det andra scenariot beskriver hur landsbygderna långsiktigt ökar sin befolkning och hur näringslivet i landsbygderna vinner terräng på nya marknader och skapar jobb.

I huvudsak är instanserna positiva till föreslagna mål

Av de instanser som kommenterat detta avsnitt specifikt har ingen invänt mot förslaget till övergripande mål. *Tillväxtverket* understryker vikten av att de landsbygdspolitiska målen går att följa upp och utvärdera och pekar på utmaningen i att mäta och utvärdera måluppfyllelsen av begrepp som "likvärdiga". *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* påpekar att kommittén inte förklarar huruvida det handlar om likvärdiga möjligheter mellan olika delar av landsbygderna eller mellan t.ex. landsbygder och stadsområden. *Norrskog* tycker att målet borde ha lyft fram landsbygdens stora potential när det gäller omställningen till en mer uthållig, biobaserad samhällsekonomi.

Några instanser understryker särskilt vikten av att scenario två realiseras. *Länsstyrelsen i Stockholms län* påpekar att de två scenarierna är alltför övergripande för att vara intressanta för analysen av och förslagen till politik och åtgärder.

De remissinstanser som kommenterat delmålen är i huvudsak positiva. *Tillväxtanalys* anser att flera av föreslagna delmålen inte har en konkretiseringsgrad som möjliggör att det enkelt går att operationalisera dem. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* föreslår att implementering av

livsmedelsstrategin blir ytterligare ett delmål i den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Trafikanalys avstyrker delmålsförslaget En infrastruktur som säkerställer person- och godstransporter till medborgarna och näringslivet i landsbygderna eftersom de menar att delmålet täcks in av befintliga transportpolitiska mål. Myndigheten konstaterar dessutom att risken med en omfattande och överlappande målapparat är att målstyrningen försämrats. *Trafikverket* menar att det är positivt att det föreslagna delmålet på transportområdet ligger i linje med det övergripande transportpolitiska målet.

Vad gäller det föreslagna delmålet om En samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling pekar *Folkhälsomyndigheten* på att den sociala dimensionen i samhällsplaneringen behöver få större uppmärksamhet. *Statens energimyndighet* betonar gällande samma delmålsförslag att energilösningar som passar för städer inte självklart är effektiva hållbara energilösningar för landsbygderna.

Statens kulturråd saknar resonemang kring begreppet likvärdig vad gäller det föreslagna delmålet Likvärdiga möjligheter att utöva och uppleva kultur oberoende av bostadsort.

Kapitel 2 Näringsliv och företagande

Tillgång till finansiellt kapital

Kommitténsförslag: Almi Företagspartner AB:s (Almi) uppdrag om marknadskompletterande finansiering och rådgivning kompletteras med ett ytterligare fokus som riktas mot företag i de glesa och mycket glesa landsbygdskommunerna. I synnerhet ska de platsbundna näringarna och till dem relaterad näringsverksamhet uppmärksammas.

Det nationella utvecklingsbolaget Saminvest AB (Saminvest) ges, genom instruktion i ägaranvisningarna, ett tydligare samhällsuppdrag att säkerställa att investeringar sker bland målgrupper, branscher och i geografiska områden där behovet av marknadskompletterande finansiering är som störst. Saminvest ska ta till vara erfarenheter från Inlandsinnovation och säkerställa investeringar i Sveriges sju nordligaste län. Representanterna i Saminvest

styrelse ska utöver förvaltningskunskaper även ha kunskaper om näringslivsutveckling i såväl glesa som täta strukturer.

Saminvest ges i uppdrag att investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemtjänstproducerande verksamhet i syfte att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad samhällsekonomi. Saminvest bör i detta uppdrag samverka med insatser inom EU:s struktur- och investeringsfonder, särskilt vad gäller investeringar i små och medelstora företag. Saminvests investeringar i tidiga skeden ska inte begränsas till innovativa miljöer.

Starkt stöd för uppdrag till Almi och Saminvest men bolagen själva avstyrker

Merparten av remissinstanserna har yttrat sig samlat kring de tre förslagen som tillstyrks från de flesta håll. Många instanser passar på att understryka behovet av bättre tillgång till finansiellt kapital på landsbygden. Ett flertal instanser betonar att behov av finansiellt kapital finns i hela landet och att uppdragen därför borde riktas bredare än kommittén föreslår. *Hela Sverige ska leva* ifrågasätter om det finns förmåga att snabbt ställa om dessa myndigheter och påpekar att det behövs rejäl styrning då dessa aktörer är relativt ovana att verka i landsbygder.

Almi och *Saminvest* avstyrker att de ges de föreslagna uppdragen. *Almi* framhåller att bolaget redan i dag har det uppdrag som kommittén föreslår, något som får stöd av *Tillväxtverket* som också avstyrker förslagen avseende *Almi* och *Saminvest*. *Saminvest* menar att kommitténs förslag om att bredda bolagets fokus skulle kräva en grundlig revidering av inriktningen på bolagets verksamhet och att de båda uppdragen som föreslås *Saminvest* innebär en alltför omfattande detaljreglering som äventyrar möjligheterna att utföra bolagets primära uppdrag. Uppdragen till *Saminvest* avstyrks av ytterligare en handfull instanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Region Jönköpings län* med liknande motiveringar.

Flera instanser lyfter behovet av kunskapsspridning och information kring de stöd som erbjuds idag. Detta påpekar *Tillväxtanalys* är en uppgift som kan läggas på *Tillväxtverket*. *Unga på landsbygden*, *KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* betonar särskilt att synliggöra stöden till unga och andra personer som inte har ett stort nätverk och kunskap om de möjligheter till stöd som finns. Andra återkommande medskick i arbetet är vikten av en medvetenhet kring jämställdhetsfrågor vid stöd- och

långivning och behovet av att arbeta med bemötandefrågor så att personer och företag som tar del av dessa redskap bemöts på lika villkor oavsett bransch, etnicitet, ålder eller kön.

Några instanser betonar problemet med låga markpriser och lyfter att även finansieringsmöjligheterna av bostäder behöver förbättras. *Statens jordbruksverk* anser att kraven vid kreditgivning på landsbygden inte ska vara varken högre eller lägre än någon annanstans och påpekar vikten av att vid långivning fokusera på satsningens lönsamhet och återbetalningsförmåga. *Statens jordbruksverk* påpekar också att förslagen kommer att inverka på samma områden som landsbygdsprogrammet och att kommande landsbygdsprogram måste samverka eller verka vid sidan av dessa och andra initiativ för att bli så effektivt som möjligt och för att undvika dubbelarbete.

Sveriges Kommuner och Landsting betonar möjligheten att använda Europeiska Investeringsfonden för att tillgängliggöra marknadskompletterande riskkapital till små- och medelstora företag på landsbygden och att regeringen bör se över de stödstrukturer för statligt finansiellt stöd som finns, för att tillgängliggöra mer riskkapital för landsbygden med hjälp av EU-instrument. Det är också flera instanser som tar upp potentialen i Mikrofonden för social ekonomi och lokal utveckling som nyligen bildats i syfte att lösa kapitalbehovet på landsbygden. *Coompanion Sverige*, som är en av de organisationer som varit med och bildat Mikrofonden föreslår bl.a. att Almi och Saminvest ges tydliga instruktioner att även erbjuda sina finansieringslösningar till ekonomiska föreningar och att resurser tilldelas regionala Mikrofoner för ökad kapitaluppbyggnad samt drift.

Kommentarer till de specifika uppdragen

Vad det gäller uppdraget till Almi är det några remissinstanser som efterfrågar en bättre lokal förankring och större kunskap och förståelse för de lokala företagens särskilda behov. *Landstinget i Västmanland* påpekar att om uppdraget till Almi ska ske genom ett nationellt uppdrag behöver det förtydligas om det ska vara ett tilläggsuppdrag finansierat i sin helhet från staten eller om det får en påverkan även på minoritetsägares finansiering. *Degerfors kommun* anser att problemet med lånen från Almi är att de ligger på en alldeles för hög ränta och att de inte avlastar företagets investeringskostnad i förhållande till marknadsvärdet. *Kramfors kommun* pekar på för höga avkastningskrav som ett hinder för många företags tillväxtchanser, något de ser som ett problem både hos Almi och Saminvest.

Flera remissinstanser tycker att uppdraget till Saminvest att säkerställa investeringar i Sveriges sju nordligaste län bör gälla för alla glesa och mycket glesa miljöer i Sverige, inte enbart de utpekade länen. Några poängterar att det är angeläget att inte bara styrelsen, utan även medarbetarna i Saminvest har kunskap om näringslivsutveckling i såväl glesa som täta strukturer. Återkommande är också kommentarer om att tillvarata erfarenheterna från arbetet med fonden Inlandsinnovation. *Luleå tekniska universitet* avstyrker den del av förslaget som vill begränsa och styra stödet till vissa utvalda branscher för landsbygden och glesa kommuner, eftersom universitetet menar att innovationspotential måste få vara styrande, oavsett bransch.

Skogsstyrelsen kommenterar att det föreslagna uppdraget till Saminvest att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad samhällsekonomi bör gälla generellt för alla statliga finansieringsinsatser för att påskynda omställningen.

Förnyelse och innovationer

Kommitténs förslag: Verket för innovationssystem (Vinnova) ges i uppdrag att ta fram arbetssätt för att skapa förutsättningar för innovationer för företag i landsbygderna genom att:

- Vidareutveckla sitt arbete med att nå ut med innovationsstöd via rådgivare och forskare som är närvarande i landsbygderna.
- Utveckla Vinnovas inkubatorprogram med att inrätta inkubatorer särskilt inriktade på uppsökande verksamhet mot solo, små och medelstora företag i landsbygderna.
- Särskilt stödja innovationer som utvecklar lösningar och produkter för en snabbare omställning till biobaserad samhällsekonomi.

Erfarenheterna från landsbygdsprogrammets nuvarande åtgärder med innovationsgrupper och europiskt innovationspartnerskap (EIP) tillvaratas och vidgas till fler näringar och företagande i landsbygder än nuvarande avgränsning. Landsbygdsprogrammets innovationssatsningar genomförs i samverkan med Vinnovas satsningar och satsningar inom EU:s regionalfondsprogram.

Uppdraget till Vinnova får stöd från en majoritet av instanserna

Ett femtiotal remissinstanser har yttrat sig kring förslaget att ge Vinnova i uppdrag att ta fram arbetssätt för att skapa förutsättningar för innovationer

för företag i landsbygderna. Av dessa tillstyrker de flesta förslaget och understryker vikten av att innovationer bland företagare på landsbygden ges bättre möjligheter att realiseras. Några instanser pekar på att stödstrukturen för innovation idag är spretig. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att det finns en spretighet i innovationssystemen som helhet. För att främja förnyelse och innovation på landsbygden anser *SKL* att fokus bör läggas på att stärka upp befintliga system och utgå från regionalt tillväxtansvarigas roll som samordnande part i systemet. Flera instanser pekar också på vikten av att ta tillvara de system som finns regionalt och några lyfter vikten av att samarbeta med de aktörer som har regionalt utvecklingsansvar samt att uppdraget ges hållbar finansiering.

Statens energimyndighet menar att det är naturligt att likställa bioråvaror, förnybar energi och energieffektivisering i detta sammanhang och att uppdraget därför bör utvidgas för att omfatta allt detta. *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* framhåller betydelsen av att uppdraget till Vinnova inkluderar frågor om hur innovationer når fram till marknaden med nya produkter och tjänster. *Hela Sverige ska leva* och *Coompanion Sverige* vill att det i uppdraget till Vinnova ges utrymme för sociala innovationer. *Coompanion Sverige* önskar också se en genomgång av Vinnovas och samtliga andra statliga organs stödformer för att säkra likabehandling oavsett associationsform.

Norrskog anser att Vinnova utifrån detta uppdrag bör avsätta en viss del av sina medel för innovationsstöd för att bidra till lösningar och produkter för en snabbare omställning till en biobaserad samhällsekonomi. *Luleå tekniska universitet* menar att innovationspotential måste vara styrande, oavsett bransch och avstyrker därför den del av förslaget som handlar om att begränsa vilket område som ska prioriteras. *Lokal utveckling Sverige* anser att den s.k. leadermetoden är ett viktigt och effektivt sätt att arbeta med förnyelse och innovation anpassad efter lokala förutsättningar vilket de menar glömts bort i beskrivningen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* efterfrågar en fördjupad analys av vilken myndighet som är mest lämpad för uppdraget.

Vinnova avstyrker förslaget eftersom de menar att de redan uppfyller det. *Vinnova* menar att så länge de parallella strukturerna består inom de platsbundna näringarna (särskilda stöd för behovsmotiverad forskning från Formas och innovationsstöd via Statens jordbruksverk) måste myndigheten i första hand se till de näringar som inte har egna offentliga stödstrukturer. *Vinnova* betonar att de genomför en rad satsningar inom biobaserad

ekonomi men anser att för att särskilt stödja innovationer för en omställning till en biobaserad ekonomi behöver de parallella stödstrukturerna ses över.

Även en handfull andra remissinstanser avstyrker förslaget, merparten eftersom de inte anser det rimligt att Vinnova ska ha en regional verksamhet, vilket är dessa remissinstansers tolkning av förslaget. Huvudlinjen bland dessa instanser är att de ambitioner som kommittén visar inom detta område istället bör kanaliseras via de innovationssystem som finns uppbyggda i varje län. *Västra Götalands läns landsting* avstyrker förslaget eftersom de inte tror att Vinnova är den viktigaste myndigheten för att åstadkomma förnyelse av små och medelstora företag på landsbygden, då det inte bara är forskning som företagen kommer att behöva. *Jönköpings läns landsting* anser att Tillväxtverket är mer lämpade för uppdraget.

Ett vidgat EIP får stort stöd bland remissinstanserna

Kommitténs förslag om att vidga arbetet med det Europeiska innovationspartnerskapet (EIP) får i huvudsak stöd av de fyrtiotal instanser som yttrat sig. *Statens jordbruksverk*, *Lekebergs kommun*, *Örebro läns landsting* och *Gävleborg läns landsting* menar dock att en utvärdering av nuvarande EIP behöver göras innan nya inslag införs. Några instanser understryker att Sveriges innovationsarbete behöver vara bredare än enbart via landsbygdsprogrammet.

Några instanser lyfter särskilt fram behovet av att inkludera skogsnäringen i EIP. *Stiftelsen lantbruksforskning* anser att omfattningen av innovationsstödjande tester av demonstrations- och försökskaraktär måste utökas för att nå framgång med EIP, något de påpekar förekommer i jämförbara länder som Tyskland och Frankrike. *Statens fastighetsverk* anser att det även borde framgå att EIP skall gynna ökad produktion av livsmedel och foder. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att företagen behöver processtöd i form av lotsning rörande möjligheterna till innovationsstöd. *Norrskog* påpekar att för att utvidgningen ska få ett brett genomslag är det viktigt att byråkrati och administration hålls på en så enkel och hanterbar nivå som möjligt. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* anser att Vinnova är en bättre lämpad myndighet att ansvara för EIP.

Årjängs kommun och *Västra Götalands läns landsting* är tveksamma till förslaget. *Årjängs kommun* menar att byråkratisk tillämpning och långa väntetider på beslut gör att många företagare inte alls ser EIP som en resurs. *Västra*

Götalands läns landsting ifrågasätter övertron på EIP och anser att det finns ett mycket brett innovationssystem med långt större erfarenhet som bör utnyttjas bättre.

Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna verksamheter

Kommitténs förslag: Statens jordbruksverk, i samråd med Skogsstyrelsen, Verket för innovationssystem (Vinnova) och Naturvårdsverket, ges i uppdrag att identifiera hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi i linje med målen i Agenda 2030 samt målen om ett fossilfritt samhälle. Insatser i landsbygdsprogrammet ska även syfta till att stärka sambanden och utbytet mellan stad och land. Uppdraget ska inbegripa förslag till åtgärder samt uppföljning av dessa.

Svensk livsmedelsstrategi ska ha som mål att öka den svenska livsmedelsproduktionen. Ett led i att nå ett sådant mål är att offentlig upphandling ska innehålla krav som motsvarar våra svenska miljökrav och regler för djurskydd.

Aktörerna som ska samarbeta genom regionala exportcentrum och Visit Sweden får i uppdrag att genomföra riktade insatser för att hjälpa företag i landsbygderna, i synnerhet de glesa och mycket glesa landsbygderna, att öka sina exportandelar.

Viktigt med omställning till en biobaserad ekonomi

Av de femtiotal remissinstanser som yttrat sig om det föreslagna uppdraget att identifiera hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi är det ett trettiotal instanser som tillstyrker förslaget. En handfull instanser avstyrker förslaget och resten lämnar övriga kommentarer. Flera instanser betonar att landsbygdsprogrammet enbart är ett av de verktyg som behöver användas för att nå målet. *Statens jordbruksverk* ser positivt på förslaget men anser att förberedelserna bör vara en del i arbetet inför CAP2020 och inte ett separat uppdrag. *Skogsstyrelsen* medverkar gärna i uppdraget. Flera instanser anser att det är viktigt att länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet deltar i arbetet med uppdraget.

Bland de övriga kommentarerna och hos de som avstyrker förslaget märks särskilt kommenterar om de problem man upplever i administrationen av landsbygdsprogrammet i programperioden 2014–2020 och att det förslagna uppdraget är otydligt formulerat. Kommentarer om att det är för begränsande att enbart tala om biobaserad samhällsekonomi kommer från alla tre kategorier av ställningstagande. Några instanser tar upp att de vill se en bredare satsning på förnybar energi än vad som framgår av förslaget. *Hela Sverige ska leva* påpekar att lokalsamhällets bidrag till omställningen lämnas utanför uppdraget. *Svensk dagligvaruhandel* lyfter fram fyra sakområden där de anser att staten behöver tillföra både engagemang och substantiella finansiella medel för att få igång en positiv utveckling. Dessa är bioraffinaderi, vattenbruk, tillverkning av foder till animalie- och vattenbruksfoder från organiska restprodukter och enklare vattenorganismer samt jordbruks- och trädgårdsgödseltillverkning av organiska restprodukter. *Folkhälsomyndigheten* poängterar hälsans centrala roll i en hållbar utveckling.

Lekebergs kommun, Gävleborgs läns landsting och Örebro läns landsting avstyrker förslaget med hänvisning till att eftersom landsbygdsprogrammet är ett finansieringsinstrument som ska spegla de politiska ambitioner som finns i nationella och regionala dokument som fastställts av politiska församlingar bör ett uppdrag ges först när dessa program är fastställda. *Vinnova* avstyrker förslaget för att det skulle cementera de parallella stödstrukturerna och öka avståndet mellan viktiga näringar för landsbygden och övriga samhället. *Vinnova* menar att det förmodligen vore bättre att innovationsstödet inom landsbygdsprogrammet koordineras med stöd till innovationer i andra sektorer och baseras på erfarenheter från dessa stöd. *Världsnaturfonden (WWF)* menar att på det sätt som kommittén formulerat förslaget så beaktas inte de nationella miljömålen som är ett av verktygen för att följa upp Sveriges leverans på målen i Agenda 2030. Detta menar *WWF* är en svaghet som riskerar att öka den politiska styrningen av landsbygdsprogrammet utan att beakta helheten.

En del kommentarer handlar om omställningen till en biobaserad ekonomi i stort och inte det specifika uppdraget till Statens jordbruksverk. T.ex. påminner *Naturvårdsverket* om betydelsen av att omställningen till en biobaserad samhällsekonomi sker genom brukande av skog, jord och vatten som gynnar flera olika ekosystemtjänster och miljömål samtidigt. *Svea skog AB* betonar att för att landsbygdsprogrammet ska bli framgångsrik måste det lokala näringslivet bidra med sina perspektiv och erfarenheter. *Norrskog*

betonar att då en biobaserad ekonomi förutsätter utveckling och ökad verksamhet i de areella näringarna är det viktigt att berörda myndigheter ges tydliga uppdrag på detta område. *Svebio* framhåller landsbygdens potential för företagande och sysselsättning med särskilt avseende på möjligheterna till produktion av biobränsle och föreslår att regeringen ger två andra uppdrag. Dels till Tillväxtverket eller annan lämplig myndighet att utreda bioenergins ekonomiska och sysselsättningsmässiga effekt och analysera hur bioenergin ytterligare kan förstärka landsbygdens näringsliv. Dels till Statens energimyndighet för att de ska analysera hur jordbrukets markresurser i framtiden kan utnyttjas för energiproduktion.

Krav på offentlig upphandling inte helt enkelt att genomföra

Av de femtiotal instanser som kommenterat förslaget om höjda krav på offentlig upphandling är det ingen instans som avstyrker. Flera instanser understryker vikten av att, genom att ställa krav som motsvarar de svenska miljökraven och reglerna för djurskydd, förbättra förutsättningarna för den inhemska produktionen. Myndigheterna *Kommerskollegium*, *Konkurrensverket* och *Upphandlingsmyndigheten* bedömer dock att kommitténs förslag är problematiskt att genomföra, givet att gällande EU-rätt inte tillåter diskriminering p.g.a. nationalitet eller ursprung, vilket i praktiken gör det svårt att kräva närodlat eller svenskt.

Konkurrensverket ser inte att det finns något hinder mot att upphandlande myndigheter ställer miljö- och djurskydds krav som är i nivå med svenska bestämmelser i offentliga upphandlingar, om syftet med kraven handlar om miljö- eller djurskydd. Sådana miljö- och djurskydds krav måste dock, liksom alla krav som ställs i samband med offentlig upphandling, vara förenliga med de upphandlingsrättsliga principerna, vilket bland annat innebär att de måste vara relevanta och proportionerliga. En bedömning av vilka krav som ska ställas och hur de kan formuleras måste därför göras i varje enskilt fall. Vidare menar *Konkurrensverket* att en generell skyldighet för upphandlande myndigheter att inkludera svenska miljökrav och svenska regler för djurskydd i upphandlingar riskerar att leda till att krav ställs utan närmare analys kring kravens relevans och konsekvenser i den aktuella upphandlingen. Detta riskerar i sin tur att leda till att otillåtna krav ställs och en ökad risk för överprövningar. *Kommerskollegium* påpekar att även om upphandlingsutredningen landade i slutsatsen att det är tillåtet att ställa krav som går utöver totalharmoniserad lagstiftning är rättsläget inte helt klart eftersom frågan inte har prövats av EU-domstolen. *Upphandlingsmyndigheten*

framför även att krav på svenska djurskyddskrav vid all offentlig upphandling av livsmedel skulle, oavsett att det inte är möjligt enligt EU-rätten, innebära att utbudet för de upphandlande myndigheterna skulle begränsas avsevärt.

Flera remissinstanser anser att regelverket för upphandlingar behöver förenklas och utvecklas. *Samverkansorganet i Blekinge län* och *Skåne läns landsting* anser att förslaget borde kompletteras med en skrivning om att offentlig upphandling genom innovationsupphandling och utformning av förfrågningsunderlag ska medverka till entreprenörskap, innovationer och utveckling av nya produkter och därmed också medverka till lokal och regional utveckling. *Naturskyddsföreningen* anser att den svenska lagstiftningen, som innebär högre krav på djur- och miljöskydd än andra länder, måste behållas och stärkas samt användas som marknadsföringsargument vid utarbetning av såväl inhemska marknader som exportmarknader. *Hela Sverige ska leva* anser att det är viktigt att koppla livsmedelsstrategier på regional och statlig nivå till offentlig upphandling. *Länsstyrelsen i Värmlands län* föreslår att ett uppdrag ges till länsstyrelserna om att upprätta regionala handlingsplaner för livsmedel. *Årjängs kommun* trycker på vikten av kunskap och att sprida goda exempel på offentliga upphandlingar av livsmedel.

Norrtälje kommun saknar analyser om detta är en åtgärd som kan stärka upphandling av närproducerat eller närfångat livsmedel. Även *Naturvårdsverket* konstaterar att kommittén inte närmare har redovisat hur förslaget kan genomföras.

En exportsatsning riktad till företag på landsbygden välkomnas

Totalt är det ett trettiotal instanser som yttrat sig gällande förslaget om ett landsbygdsuppdrag till de aktörer som ska samarbeta genom regionala exportcentrum och Visit Sweden. Det är ingen instans som avstyrker förslaget. Några instanser betonar dock att det behöver avsättas medel för uppdragets genomförande om det ska bli lyckat. *Hela Sverige ska leva* framhåller att det är viktigt att uppdragets genomförande följs upp.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) ställer sig bakom förslaget med tillägget att det gröna näringslivet har stora möjligheter att öka sin export med bra förutsättningar, där staten är en mycket viktig aktör. En grundläggande förutsättning för att producenterna ska nå en ökad livsmedelsproduktion är enligt *LRF* att konkurrenskraften är god för företagen. *Kommerskollegium*

anser att aktörerna i regionala exportcentrum bör öka landsbygdsföretagens kännedom om existerande tjänster och påpekar att det är viktigt att importfrågor beaktas i utformningen av riktade insatser för att hjälpa företag i landsbygden att öka sina exportandelar. *Företagarna* anser att ett stegvis genomförande är klokt för att skapa en samklang mellan landsbygdspolitiken och den nationella exportstrategin. *Almi Företagspartner AB(Almi)* påpekar att då dessa centrum är etablerade i 6 av landets 21 regioner saknas det i dagsläget en nationell struktur som säkerställer behovet av exportrådgivning över hela landet, vilket är något *Almi* anser bör beaktas i den fortsatta beredningen av kommitténs förslag. *Statens jordbruksverk* poängterar att för jordbruk, livsmedel, fiske och vattenbruk är den nationella marknaden mest intressant, men anser att det generellt är bra att fler företag ökar sin export, då det i regel ökar konkurrenskraften och minskar sårbarheten.

Några instanser välkomnar särskilt att kommittén lyft in besöksnäringen i sitt resonemang kring exportfrågorna. *Visita* har förståelse för att landsbygderna kräver andra insatser än det som ofta sker av sig självt i större städer och tätorter, men poängterar att offentliga insatser bör handla om infrastrukturen för människor och företag. *Länsstyrelsen i Gotlands län* anser att Visit Sweden bör få ett uppdrag att verka för hållbar natur- och kulturturism inom Östersjöstrategin för att tydliggöra ansvaret inom turismsektorn för länets landsbygdsnära natur- och kulturmiljöer. *Sveriges Hembygdsförbund* anser att landskapet och den platsbundna kulturmiljön är starkt bidragande med kulturarvstjänster för bl.a. besöksnäringen vilket de menar behöver uppmärksammas i högre grad för att öka bidraget och tillväxten på landsbygden.

Näringslivspaket till kommuner med extra stora utmaningar

Kommitténs förslag: Ett paket med åtgärder, som förstärker varandra, ska riktas till 23 kommuner i norra och mellersta Sverige. I dessa kommuner har företagen särskilt svårt att utveckla sina företag på grund av långa avstånd och att man finns i en glest befolkade arbetsmarknadsregioner. Paketet ska omfatta de nya landsbygdsgenerella åtgärderna som vi föreslår i form av 100-procentigt utbyggd digital infrastruktur, ökad tillgång till högre utbildning, omlokalisering av statliga jobb samt innovations- och exportfrämjande insatser.

Dessa åtgärder kan kombineras med särskilda åtgärder riktade till de 23 kommunerna. Kommittén har identifierat en möjlig finansiering på cirka 500

miljoner kronor som kan avsättas i näringspolitiska och tillväxtfrämjande åtgärder i ett riktat paket. Det kan exempelvis handla om åtgärder som prövats i Norge i form av sänkta arbetsgivaravgifter och nedsättning av studielån.

Den föreslagna avgränsningen får kritik

Det riktade kommunpaketet är av kommittén uppdelat i två förslag, där det ena handlar om det paket med åtgärder som föreslås riktas till 23 kommuner i norra och mellersta Sverige och det andra föreslår en möjlig finansiering för ett sådant paket. Merparten av remissinstanserna har kommenterat de båda förslagen gemensamt. Ett hundratal remissinstanser, varav hälften kommuner, tillstyrker förslaget. Av dessa är det dock många instanser som ifrågasätter kommittén avgränsning eftersom de anser att det finns långt fler kommuner som är i behov av liknande stödåtgärder. Många instanser oroar sig för vilka gränsdragningseffekter den föreslagna avgränsningen får för kommuner med liknande utmaningar som inte inkluderas vars problem riskerar att förstärkas om det t.ex. blir mer fördelaktigt att bedriva verksamhet i grannkommunen. *Sveriges Kommuner och Landsting* bedömer att de föreslagna formerna av insatser riskerar att öka spänningen inom regioner och mellan kommuner, vilket kan leda till en ökad polarisering snarare än ökad sammanhållning. Några instanser understryker vikten av dialog med berörda kommuner för att få ett så bra resultat som möjligt.

Flera instanser anser att åtminstone samtliga kommuner inom stödområde A bör ingå, en del framhåller att det även inom stödområde B finns kommuner som delar utmaningar med de utpekade kommunerna. *Skärgårdarnas Riksförbund* menar att skärgårdarnas problem och konkurrensnackdelar i stort är lika som i de utpekade kommunerna och anser därför att även Sveriges skärgårdar ska få ta del av åtgärdspaketet. Några instanser anser att avgränsningen inte alls bör utgå från kommungränser utan att man bör titta på mest utsatta geografiska områden.

Kommenterar till de åtgärder som föreslås ingå i paketet

Det är långt ifrån alla remissinstanser som kommenterat de föreslagna åtgärderna i paketet. Men flera välkomnar att kommittén låtit sig inspireras av den norska modellen och trycker särskilt på förslagen om geografiskt differentierade arbetsgivaravgifter och avskrivning av studielån för att öka sysselsättningen och skapa incitament för att människor ska bosätta sig i vissa delar av landet. *Bodens kommun* anser dock att dessa förslag är

otillräckliga och att det i dessa kommuner måste etableras jobb som är av intresse för välutbildade yngre för att det ska bli aktuellt att flytta dit. Vad gäller arbetsgivaravgiften påpekar *Tillväxtanalys* att kommittén inte visat hur en sådan sänkning ska kunna förenas med statsstödsreglerna. Avskrivning av studielån menar *Tillväxtanalys* är enklare att utforma eftersom det inte berörs av statsstödsregler. Vidare påpekar myndigheten att det finns goda förutsättningar för att utvärdera en sådan insats då den genomförs i ett begränsat område.

Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och regioner tycker det är förvånande att kommittén inte här tagit till sig vad de menar är en av de viktigaste delarna av den norska politiken, nämligen återföringen av medel från vattenkraftsutbyggnaden. *Vansbro kommun* betonar särskilt vikten av att ha tillgång till högre utbildning på sin hemort. *Cooperation Sverige* bedömer att tillgång till digital infrastruktur är en viktig åtgärd i syfte att möjliggöra ökad konkurrenskraft i glesare bygder. *Sveriges åkeriföretag* och *Inlandskommunernas ekonomiska förening* saknar satsningar på transportinfrastruktur. *Kommunerna Sorsele* och *Storuman* ifrågasätter i sammanhanget den kilometerskatt som regeringen vill införa då de befäror att de ökade transportkostnaderna kommer att slå hårt mot större delen av företagarna i dessa kommuner, något de menar riskerar att motverka förslagen i det riktade åtgärds paketet.

Några instanser påpekar att kommitténs förslag till finansiering av åtgärds paketet är för liten. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* understryker vikten av att lösningarna blir administrativt enkla så att inte företag och kommuner drabbas av ökad byråkrati. *Kungliga Tekniska högskolan* framhåller att en avgörande faktor för kommunernas utveckling är starkare kopplingar till regionala centrum och att detta bör vara en del av strategin bakom satsningen. *Statens jordbruksverk* påpekar att förslaget kommer att inverka på samma områden som landsbygdsprogrammet och att kommande landsbygdsprogram måste samverka eller verka vid sidan av dessa och andra initiativ för att bli så effektivt som möjligt och undvika dubbelarbete.

Många remissinstanser efterfrågar en djupare analys av förslaget och inte minst av avgränsningsfrågan. Men *Landsorganisationen Sverige (LO)*, *Företagarna* och *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker förslaget som helhet. Det huvudsakliga argumentet för detta är att gränsdragningen skapar konkurrenssnedvridningar, då ett företag på ena sidan gränsen får ta del av en subvention medan ett företag i grannkommunen inte får det. *LO* menar

att liknande åtgärder testats tidigare utan framgång och att det är principiellt fel att skapa regionala särlösningar i system som till sin karaktär bör erbjuda lika villkor i hela landet. *Skatteverket* och *Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet* avstyrker den del av förslaget som handlar om att införa ytterligare regler om nedsättning av sociala avgifter i vissa särskilt angivna kommuner. *Skatteverket* menar att det medför att regelverket blir allt för komplext och svåröverskådligt för såväl den som vill ha nedsättning som för Skatteverket som ska tillämpa reglerna. *Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet* anser att olika former av tillämpliga subventioner som underlättar i initialskedet ska finnas tillgängliga oavsett geografisk plats.

Företagarna påpekar att den norska distriktpolitiken är långt mer utvecklad än vad kommittén föreslår och ligger mycket mer integrerad i det nationella skatte- och socialförsäkringssystemet. Att lägga sådana subventioner ovanpå övriga system i Sverige tror inte *Företagarna* skulle skapa bättre förutsättningar för landsbygden. Om ett subventionssystem för arbetsgivaravgifter eller lokala avskrivningar av studielån ska utredas ytterligare anser *Företagarna* att det ska göras i ljuset av att det behövs långsiktiga lösningar som har fast fäste i skattesystemet och socialförsäkringarna.

Kunskapsutveckling om näringsliv i landsbygderna

Kommitténs förslag: Ett forskningscentrum inrättas för regional- och landsbygdsekonomisk forskning och för att utveckla och sprida kunskaper om entreprenörs- och företagsutveckling i landsbygder, i synnerhet i glesa och mycket glesa landsbygderna. Centrumets kunskapsutveckling ska också öka medvetenheten om skillnader i kvinnors och mäns villkor för att driva och utveckla företag i landsbygderna. Ett viktigt mål är att skapa jämställda villkor för näringslivsutveckling.

Enighet kring behovet av landsbygdsforskning

Behovet av mer forskning på landsbygdsområdet bekräftas av de femtiotal remissinstanser som yttrat sig om förslaget, men instanserna har tolkat kommitténs förslag olika. Ett tiotal remissinstanser, däribland *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Stockholms universitet* och *Umeå universitet*, invänder emot att ett nytt forskningscentrum ska etableras och ser hellre en lösning inom befintliga strukturer. Bland de remissinstanser som är tveksamma eller avstyrker förslaget framkommer i huvudsak tre alternativ till att inrätta ett fysiskt centrum: bättre samordning av befintlig forskning, särskilda uppdrag

till någon av de kunskapscentrum som redan bedriver landsbygdsforskning och ökade anslag till landsbygdsforskning som ska kunna sökas via forskningsråden.

Bland övriga remissinstanser ges medhåll för förslaget, men även bland dessa påpekas återkommande att ett forskningscentrum för landsbygdsfrågor inte bör vara centrerat till en fysisk plats utan verksamheten bör finnas spridd över hela landet. *Hela Sverige ska leva* understryker vikten av att inte centralisera utan att det blir ett forskningscentrum som finns spritt i hela landet. Andra instanser föreslår var centrumet bör placeras, men inget förslag sticker ut. *Högskolan Halmstad* anser att den föreslagna gruppen av lärosäten som anges i förslaget är alltför snäv och traditionell och påpekar att alla högskolor och universitet kan ge väsentliga bidrag till regional- och landsbygdsökonomisk forskning. *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* anser att centrumet bör utformas på ett nätverksbaserat sätt med en kärna av svenska forskare, med internationella kontakter, och omfatta olika discipliner. *Luleå tekniska högskola*, som gärna tar ansvar för att leda och organisera arbetet, anser att det med fördel kan organiseras på samma sätt som Mötesplats för social innovation och samhällsentreprenörskap, som drivs av Malmö högskola med stöd av regeringen. *Sveriges lantbruksuniversitet*, som också gärna står värd, menar att det finns många skäl som talar för att det är en bättre lösning att placera en sådan satsning vid ett universitet än som ett fristående institut. *Gävleborg läns landsting*, *Örebro läns landsting* och *Lekebergs kommun* lyfter fram Tillväxtanalys och Entreprenörskapsforum som möjliga mottagare av uppdraget. *Malung-Sälens kommun* anser att forskningscentrumet bör placeras i en av de 23 identifierade kommunerna med särskilt stora utmaningar.

Flera instanser vill se ett bredare uppdrag

Vikten av tvärdisciplinär forskning understryks från flera håll och det är flera instanser som efterfrågar att centrumets uppdrag blir bredare än bara entreprenörs- och företagsutvecklingsfrågor, forskning om den urbana normen är ett återkommande exempel. *Länsstyrelsen i Värmlands län* föreslår att forskningscentrumet även ska få i uppdrag att utvärdera och utreda konsekvenser av regeringens politik för möjligheten att leva och verka på landsbygden ur ett bredare perspektiv.

Naturskyddsföreningen påpekar vikten av att integrera miljödimensioner vid utveckling och spridning av kunskaper om entreprenörs- och

företagsutveckling. *Unga på landsbygden, KulturUngdom, Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* saknar civilsamhällesperspektivet.

Servicegaranti till små och medelstora företag

Kommitténs förslag: Tillväxtverket ges i uppdrag att utreda möjligheten till, och utformningen av, en servicegaranti vid myndighetsutövning riktat till små- och medelstora företag.

Krångel och krävande administration måste minska

Förslaget får stöd från ett trettiotal remissinstanser varav ungefär hälften är kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Instansernas yttranden bekräftar kommitténs beskrivning av att regelkrångel försvårar villkoren för företagen. Några instanser understryker att en minskning av krångel och krävande administration är ett måste för att fler människor ska våga och vilja starta och driva företag i hela landet. *Lantbrukarnas Riksförbund* anser att en servicegaranti bör införas skyndsamt. *Hela Sverige ska leva* understryker att det inte bara är viktigt för företagen att ha en servicegaranti utan även för invånare och civilsamhälle. *Svensk Dagligvaruhandel* poängterar att alla former av myndighetsövning ska tas i beaktande. *Statens jordbruksverk* anser att uppdraget bör genomföras i samråd med övriga myndigheter som ingår i myndighetssamarbetet *Starta och driva företag*. *Länsstyrelsen i Uppsala län* påpekar att ett viktigt led i arbetet med att få myndighetsservicen till små och medelstora företag att fungera bättre är att länsstyrelsens instruktioner och rutiner göras friare. *Centerpartiet Jämtlands län* anser att det är viktigt att tillvarata de slutsatser som Konkurrenskraftsutredningen kom fram till. *Näringslivets regelnämnd* lyfter behovet av att införa rutiner som innebär att kommunerna inte tar betalt för sin tillsyn förrän den är genomförd.

De kritiska instanserna anser inte att en servicegaranti är lösningen

Tillväxtverket, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och *Jönköpings läns landsting* avstyrker att en servicegaranti skulle vara lösningen på problemet.

Tillväxtverket anser att om de ska ges detta uppdrag bör regeringen utreda på vilket sätt en sådan garanti ska förändra den serviceskyldighet som myndigheterna redan har enligt förvaltningslagen. *Tillväxtverket* bedömer att istället för en servicegaranti krävs ytterligare satsningar på insatser för ökad förståelse för företagets villkor, effektivare processer och ökad tillgänglighet av myndighetsservice. *Tillväxtverket* förslår istället ytterligare satsningar på verksamhet för att erbjuda digitala lösningar för bättre myndighetsservice

som minskar och förenklar företagens uppgiftslämnande till myndigheter och kommuner. *SKL* och *Jönköpings läns landsting* menar att en servicegaranti inte är en effektivisering företagen efterfrågar. *SKL* erfar att det oftare är vikten av att hela tillståndsprocessen är tydlig och effektiv, samt att stöd finns att tillgå gällande att få fram fullständiga ansökningar som framhålls som viktig. *SKL* konstaterar också att det finns en del som staten själv kan göra för att minska långa handläggningstider vad gäller bygglov och detaljplaner. Inte minst gäller det tiderna för handläggning av överklagade ärenden i överprövande instanser som länsstyrelsen och miljö- och markdomstolen. *SKL* påminner också om arbetet inom ramen för Serverat, som är ett samarbete med Näringsdepartementet, och som handlar om hur kommuner kan effektivisera företagens hela tillståndsprocess utifrån olika händelser.

Kommerskollegium anser att kommittén har en oklar definition av "en servicegaranti vid myndighetsprövning" och betonar vikten av att förenligheten med principen om likabehandling i regeringsformen beaktas i uppdraget liksom myndigheternas generella serviceskyldighet enligt förvaltningslagen. Kollegiet vill också påminna om att EU-rätten, särskilt tjänstedirektivet bör beaktas vid utformningen av en sådan servicegaranti.

Kapitel 3 Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Hela landet ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter

Kommitténs förslag: Regeringen beslutar om ett nytt mål som innebär att alla i hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100 Mbit/s senast 2025.

Regeringen ser över förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation med huvudsyftet att avsevärt höja nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån).

Statens digitala infrastruktur samordnas i enlighet med förslagen i betänkandet Statens bredbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1).

Regeringen utreder hur digital infrastruktur kan organiseras som ett femte transportslag efter 2025.

Förslag till nytt mål välkomnas

Det finns en stor enighet bland remissinstanserna kring vikten av att hela landet ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter.

Remissinstanserna understryker att detta är viktigt bl.a. för landsbygdens näringsliv, befolkningens tillgång till offentliga digitala tjänster och för tillgången till kultur. Föreningen *Ideell kulturallians* lyfter även att tillgången till digital kommunikation är en betydelsefull fråga ur ett demokratiperspektiv. Kommitténs förslag till nytt mål välkomnas av i stort sett samtliga de omkring hundra remissinstanser som yttrat sig. Men flera instanser framhåller att det föreslagna målet är för defensivt och att utbyggnaden av bredband behöver gå fortare än vad det föreslagna målet anger. Flera remissinstanser noterar dock att det mål som antogs genom regeringens bredbandsstrategi i december 2016 är mer långtgående än kommitténs förslag. *Riksidrottsförbundet* menar att även föreningslivet bör omfattas av det föreslagna målet.

Flera remissinstanser påpekar att om målet ska gå att uppnå behöver staten tillföra mer medel för bredbandsutbyggnad. I det sammanhanget är de några instanser som tar upp att investeringarna i bredband inte bör ske på bekostnad av övriga satsningar på landsbygden. Bl.a. *SmåKom* och en rad kommuner ifrågasätter kommitténs beräkningar att 2 miljarder kronor skulle räcka för att nå det föreslagna målet. *SmåKom* bedömer att det kommer behövas 30–50 miljarder kronor. *IT & Telekomföretagen Almega (Almega)* poängter att kostnaderna för att bygga digital infrastruktur i mycket glest befolkade områden ökar betydligt per anslutning. Det betyder enligt *Almega* att en målsättning om 100Mbit/s för de sista 0,1 procenten till 2025 skulle kräva omfattande ekonomiska stödåtgärder och alltså innebära ett betydande ekonomiskt åtagande för samhället. *Almega* anser därför att det inte finns anledning att sikta på ett ambitiösare mål än 30Mbit/s för de mest kostsamma 0,1 procenten. *Stiftelsen folkets hubb* föreslår enkla radiolänkar för 100Mbit eller 1Gbit för att lösa akuta problem.

Eftersom teknikutveckling är svårt att förutse är det flera remissinstanser som förespråkar ett teknikneutralt mål. Av samma anledning förespråkar *Arbetsförmedlingen* ett mål som inte anger överföringskapacitet. Ofta återkommande är kommentarer om vikten av att inte ensidigt satsa på fiber, utan även mobilnätverk. Några remissinstanser tar upp att det är angeläget att utbyggnaden sker på det mest kostnadseffektiva sättet.

Svenska stadsnätetsföreningen och *Samverkansorganet i Västerbottens län* pekar på kommunernas ansvar för att nå målet, t.ex. genom att undanröja hinder, strategiskt planera och samordna utbyggnaden. *Länsstyrelsen i Gotlands län* lyfter behovet av en tydlig strategi och tydliga mål för robusthet och redundans. *Sveriges åkeriföretag* understryker att digital infrastruktur aldrig är ett substitut till godstrafiken. *Riksförbundet Enskilda Vägar* anför att satsningar på bredband är nödvändiga och lovvärda men för att människor ska vilja bo och verka på landsbygden behövs också satsningar på enskilda vägnät.

Stort stöd för en höjning av nivån för samhällsomfattande tjänster

Förslaget om en höjning av nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån) får stort stöd bland de trettiotal remissinstanser som yttrat sig, bland dessa kan nämnas, *Post- och telestyrelsen (PTS)*, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Almega* samt en rad aktörer med regionalt utvecklingsansvar och länsstyrelser. Bl.a. *Svenska stadsnätetsföreningen* påpekar att regeringen genom bredbandsstrategin redan fattat beslut om ett höjt mål.

Ingen remissinstans avstyrker förslaget, men några ifrågasätter kommitténs resonemang. *Telia Company AB (Telia)* håller med om att det kan vara lämpligt att se över lagen och utvärdera om dagens mininivå bör höjas, men delar inte kommitténs bedömning av vad effekterna skulle bli av en höjd SOT-nivå. *Telia* menar att en höjning av SOT-nivån varken skulle göra kopparnätet mer driftsäkert eller förbättra kapaciteten. Enligt företaget kommer inte heller en höjning att bromsa övergången från kopparnätet utan snarare öka behovet av att aktivt se till att alla kunder får hjälp över till nya moderna lösningar. Även *Västerviks kommun* ställer sig frågade till om en höjning av SOT-nivån kommer ha någon effekt på den förändring som *Telia* nu genomför av kopparnätet. *Statens jordbruksverk* efterlyser ett förtydligande i detta avsnitt, där orsak och verkan närmare belyses och exemplifieras.

Verket för innovationssystem (Vinnova) och *Lantbrukarnas Riksförbund* saknar en genomgång och översyn av lagstiftning utöver förordningen (2003:396) med förslag på hur övrig berörd lagstiftning bör utformas för att hantera landsbygdens behov och möjligheter. *Pajala kommun* anser att i mycket gles landsbygd bör roaming slås på mellan de olika operatörerna för att säkerställa att samhällsomfattande tjänster fungerar.

Samordning av statens digitala infrastruktur behövs

Förslaget att samordna statens digitala infrastruktur i enlighet med förslagen i betänkandet Statens bredbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1) får stöd av en majoritet av de remissinstanser som yttrat sig. *PTS* ser att förslagen om förläggning av bredbandsinfrastruktur för framtida behov kan bidra positivt till att fler får tillgång till bredband med hög kapacitet. *PTS* anser dock att viss försiktighet bör iaktas för att inte tränga undan privata alternativ. *SmåKom* och en rad kommuner bedömer att om regeringen lyckas med att effektivt utnyttja tillgängliga statliga fiber enligt betänkandet kan kostnaden sjunka med några tiotals miljarder kronor. *Skärgårdarnas Riksförbund (SRF)* påpekar att de besparingsmål som kommittén satt upp bara kan nås om en mer centralstyrd utbyggnadsplanering kombineras med en upphandlingsteknik som möjliggör för mer lokala entreprenörer att utföra byggnationerna. *SRF* ser också en risk i att drift och underhåll av de mest perifera näten inte blir tillfredställande om inte lokala krafter ges möjlighet att utföra dessa arbeten.

SKL, *Fackförbundet ST (ST)*, *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och Samverkansorganet i *Värmlands län* tycker inte förslagen i SOU 2016:1 är tillräckliga. *SKL* och *ST* anser att staten istället bör samla hela sin IT-infrastruktur hos en aktör. *ST* föreslår att denna aktör bör vara Svenska kraftnät.

Utredning om digital infrastruktur som transportslag välkomnas

Förslaget om att regeringen utreder hur digital infrastruktur kan organiseras som ett femte transportslag efter 2025 mottas väl bland remissinstanserna som välkomnar en sådan utredning. Ingen remissinstans avstyrker förslaget, men flera påpekar att det borde gå att genomföra tidigare än 2025. *PTS* finner förslaget om digital infrastruktur som ett femte transportslag intressant mot bakgrund av det ökande beroendet av denna infrastruktur. Att organisera digital infrastruktur som ett femte transportslag menar *PTS* skulle understryka att den digitala infrastrukturen är en grundförutsättning för ett väl fungerande samhälle. Myndigheten påpekar dock att det är oklart om och hur en sådan förändring i sig skulle innebära nya samhällsliga krav på bredbandsinfrastrukturen. *Gävleborg läns landsting*, *Jönköpings läns landsting* och *Örebro läns landsting* påpekar dock att de insatser samhället gör på bredband- och digitaliseringsområdet inte enkelt kan likställas med de som görs inom traditionell infrastruktur- och trafikplanering. *Vinnova* anser att digital infrastruktur som transportslag bör hanteras utifrån tydliga funktionskrav

och tydliggöra att ICT-täckning vid fasta punkter (befolkningstäckning) inte får utesluta yttäckning, dvs. ICT-täckning i hela Sverige. Båda kraven på täckning är viktiga för en funktionell infrastruktur som kan tillgodose huvuddelen av de behov som människor och företag har som verkar i glesbygdsområden. *Samverkansorganet i Värmlands län* påpekar att det inte framgår hur förslaget kan bidra till en positiv utveckling inom bredbandsområdet.

Stora behov av bredbandsutbyggnad i landsbygderna

Kommitténs förslag: Regeringen säkerställer tillgången till bredband för de hushåll och företag som står utan uppkoppling i samband med utvecklingen av kopparnäten.

Bredbandsforum ges i uppdrag att ansvara för att samordna en främjandeverksamhet för potentiella små nät i landsbygderna.

Viktigt att säkerställa bredband vid utveckling av kopparnäten

Vad gäller utveckling av kopparnäten finns det en stor enighet bland remissinstanserna att detta inte bör ske förrän tillgången till bredband, fiber eller mobilnät är säkerställd. *Stockholms universitet* påpekar att de mobila alternativen inte kommer kunna kompensera för förlusten av kopparnäten, som inte bör utvecklas i snabbare takt än vad bredbandsutbyggnaden medger. *Elöverkänsligas Riksförbund* understryker vikten av att Post- och telestyrelsen (PTS) ges möjlighet att anordna fast telefon och bredbandsuppkoppling till personer som redan är utan, eller kommer att framtas fast uppkoppling eller fast telefoni. *Elöverkänsligas Riksförbund* påpekar att satellitbaserad telefoni, som är det PTS kan erbjuda idag, är en mikrovågsbaserad teknik som för elöverkänsliga är en lika omöjlig lösning som mobiltelefoni.

Flera remissinstanser ifrågasätter kommitténs påståenden om att en höjning av nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån) skulle skärpa kraven på marknadens aktörer och förhindra den snabba utvecklingen av kopparnätet (se också avsnitt om höjning av SOT-nivån). *IT & Telekomföretagen Almega (Almega)* understryker att ingen operatör är ålagd att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. *Almega* menar därför att en höjning av nivån inte kommer att bromsa övergången från kopparnätet utan snarare öka behovet av att aktivt hjälpa alla kunder över till de nya moderna lösningar som finns tillgängliga. Om hushåll eller företag saknar möjlighet att

få funktionellt tillträde till internet ska PTS upphandla en tjänst på marknaden för att tillgodose det behovet. *Telia Company AB(Telia)* framhåller att under 2016 genomfördes en planerad övergång från det gamla kopparnätet till fiber- och mobilnät på landsbygden för cirka 10 000 hushåll och företag. Dessa fick därmed moderna tjänster vilket *Telia* påpekar i regel ger högre kapacitet och dessutom är betydligt driftsäkrare än tjänster via det gamla kopparnätet. *Telia* förklarar att övergången i första hand sker på landsbygden eftersom att kopparnätet där är i sämre skick och betydligt mer känsligt för väder och vind. Enligt *Telia* innebär den förändring som gjorts under 2016 att situationer där kunder kunde ha drabbats av avbrott på sin uppkoppling har undvikts. Vilka bredbandshastigheter som kan levereras via kopparnätet varierar från kund till kund, men enligt *Telia* är hastigheten som kan uppnås i de områden som berörs av framtidens nät generellt väsentligt lägre än vad man kan uppnå via mobilnäten. Vidare menar *Telia* att tack vare de senaste årens utbyggnad av mobilnät med hög datakapacitet i kombination med särskilda erbjudanden som inkluderar utrustning med bra mottagning och vid behov yttre antenner har många för första gången fått möjlighet att ta del av digitaliseringens möjligheter.

PTS påpekar att de allra flesta användare som blir av med sina bredbandsuppkopplingar via koppar kan få bredband via marknadserbjudanden för fast anslutning via riktantenn i de mobila näten, mobilt bredband eller satellit. *PTS* framför även att de nyligen fått i uppdrag av regeringen att se över den statligt garanterade nivån för tillgång till internet. Uppdraget innebär att *PTS* ska genomföra en bedömning av den överföringshastighet som krävs för att säkerställa det minimiutbud av tjänster som ska finnas tillgängligt för alla användare i Sverige. Om det visar sig att det behöver skjutas till offentliga medel för att säkerställa den garanterade nivån, så att ingen leverantör tvingas leverera tjänsten med förlust, ställer sig *PTS* positiv till att få ett sådant uppdrag.

Stort stöd för uppdrag till Bredbandsforum

Ett tjugotal remissinstanser, varav *Sveriges Kommuner och Landsting* samt en rad länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar utgör merparten, har specifikt kommenterar förslaget om ett uppdrag till bredbandsforum att ansvara för att samordna en främjandeverksamhet för potentiella små nät i landsbygderna. Av dessa tillstyrker nästintill samtliga instanser förslaget. Enbart *PTS* avstyrker eftersom de menar att arbetet med att samordna en sådan främjandeverksamhet inte bör ligga hos Bredbandsforum. *PTS*

framför att byanätsforum inom Bredbandsforum, som har denna samordningsfunktion idag, är på väg att omstöpas i annan verksamhetsform. Det finns nationella intresseorganisationer samt regionala initiativ som, givet att behovet fortsatt kvarstår, är beredda att ta över funktionen att koordinera ”byanät” där de aktuella aktörerna dessutom har andra möjligheter än staten att agera rådgivare.

Ett par aktörer med regionalt utvecklingsansvar vill se en samverkan med bredbandskoordinatorer och länsstyrelser. *Kronobergs läns landsting* och *Västra Götalands läns landsting* anser att uppdraget bör kompletteras för att beakta robusthetsåtgärder såsom strömförsörjning vid alla nodstationer i bredbandsnäten. *Länsstyrelsen i Stockholms län* påpekar att det inte behöver vara kostnadsbesparande för ett företag att ta över en redan påbörjad utbyggnad från ett byalag, då kostnader för nätets långsiktiga drift och förvaltning kan variera stort.

Fullborda bredbandsutbyggnaden med innovationsupphandling

Kommitténs förslag: Regeringen anslår 300 miljoner kronor årligen till Post- och telestyrelsen (PTS) för att myndigheten ska kunna fördela medel till länsstyrelserna för att fullborda bredbandsutbyggnaden. Inom ramen för anslaget har även PTS möjlighet att upphandla bredband till hushåll och företag som saknar uppkoppling.

Statens jordbruksverk ges i uppdrag att utforma bredbandsstödet inom landsbygdsprogrammet 2021–2027 så att länsstyrelserna tillsammans med regionalt utvecklingsansvariga och kommuner kan upphandla bredband med hög överföringskapacitet.

PTS får meddela föreskrifter i form av riktlinjer för ett nationellt förfrågningsunderlag som till delar ska kunna anpassas till regionala utvecklingsstrategier, regionala bredbandsstrategier samt andra regionala förutsättningar.

Regeringen förtydligar de regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag, så att det framgår att dessa utgör kontaktpunkt gentemot aktörerna som ingår en upphandling.

Mycket synpunkter på utformningen av innovationsupphandling

Flera remissinstanser anser att det finns ett behov av nya metoder för bredbandsutbyggnad. Det är ingen instans som avstyrker att fullborda bredbandsutbyggnad via innovationsupphandling, däremot finns det mycket synpunkter på utformningen.

Post- och telestyrelsen (PTS) anser att en regionalt anpassad och behovsinriktad modell för finansiering av bredbandsutbyggnad har flera fördelar jämfört med en till övervägande del efterfrågestyrd modell, bl.a. att det blir lättare att ta hänsyn till olika regionala förutsättningar och att medlen i större utsträckning kan styras till de områden där behovet av finansiering är som störst. *PTS* tror dock att kommitténs bedömning avseende effektivisering kan vara optimistisk. *PTS* menar att eftersom de kommer att få ett uppdrag att förvalta regeringens bredbandsstrategi skulle myndigheten kunna vara en tänkbar aktör som huvudman för bredbandsstöd under vissa förutsättningar, bl.a. vad gäller tydlighet i mandat men också att de ges tillräckliga resurser för att hantera uppdraget effektivt. *Upphandlingsmyndigheten* anser att det är oklart om kommittén verkligen syftar på innovationsupphandlingar eller på upphandlingar där leverantörerna kan ta fram olika förslag för bredbandsanslutning. *Upphandlingsmyndigheten* framhåller att upphandlingslagstiftningen ger goda möjligheter till förhandlingar mellan den upphandlande myndigheten och leverantörer, t.ex. genom upphandlingsformen konkurrenspräglad dialog. Samtidigt menar myndigheten att svårigheterna med att göra upphandlingar av tjänster som sträcker sig över flera år, och där den tekniska utvecklingen förändrar behov och användning, inte ska underskattas. *Upphandlingsmyndigheten* bedömer vidare att det inte med nuvarande lagstiftning finns förutsättningar för *PTS* att kunna utfärda föreskrifter beträffande utformningen av förfrågningsunderlag vid offentliga upphandlingar, något även *PTS* påpekar. *Verket för innovationssystem* framför att en mer progressiv ansats, än att riskera upphandla mer eller mindre föråldrade lösningar, är att etablera en testbädd landsbygd, för digital infrastruktur och digitalisering med utveckling och tester av innovativa lösningar som kan erbjuda rätt funktionalitet i sitt sammanhang.

Återkommande kommentarer från remissinstansernas sida är att *PTS* fyller en viktig funktion för fördelning av medlen, att det är viktigt med samordning mellan berörda aktörer och att regionala förutsättningar beaktas vid fördelning av medel. *IT & Telekomföretagen Almega* anser att kraven på

upphandlingar bör kopplas till krav på att investeringar sker i framtidssäker infrastruktur och att infrastruktur byggs enligt de minimikrav som finns beskrivna inom Robust fiber³. Bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* understryker att det är viktigt att upphandlingarna utformas så att kommunalt ägda stadsnät inte missgynnas. *Landstinget och Länsstyrelsen i Västernorrlands län* efterfrågar flexibilitet vid utformningen av bredbandsupphandling. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* påpekar också att kommande riktlinjer bör ge den vägledning som behövs för att motsvara de upphandlingsjuridiska kraven. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* ser en utmaning i att balansera administrativa krav mot praktiska resultat och föreslår att bredbandforum ges i uppdrag att lösa de praktiska frågorna med hjälp av arbetsgrupper. *Länsstyrelsen i Hallands län* understryker vikten av att arbetet utformas på ett sätt som inte negativt påverkar pågående verksamheter eller aktuella initiativ för bredbandsutbyggnad på kommunal och regional nivå. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att i det fall upphandlingen ska ske inom ramen för Landsbygdsprogrammets stödmöjligheter är det naturligt att Statens jordbruksverk, i egenskap av förvaltningsmyndighet för programmet, ges i uppdrag att utforma inte bara stödet utan också att ta fram riktlinjer för upphandlingen.

Aktörer med regionalt utvecklingsansvar vill bli ansvariga för upphandlingen

Många remissinstanser anser att summan som enligt förslaget ska anslås PTS att fördela borde vara högre. Flera instanser föreslår 500 miljoner kronor, men under kortare tid eftersom den höga efterfrågan och marknadstrycket just nu gör att det behövs en större satsning snabbare. En rad aktörer med regionalt utvecklingsansvar och några kommuner anser att det är den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret som bör vara ansvariga för upphandlingarna eftersom det är där bredbandskoordinatorerna är placerade och att PTS därför bör förmedla medlen dit. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller att regionen ska ha kontakt med upphandlad aktör i det som faller inom bredbandskoordinatorns ansvarsområde, men att det med all säkerhet kommer finnas ett stort behov av direktkontakt även från länsstyrelsernas sida, inte minst i stödtekniska frågor. Några instanser poängterar att det viktiga är att det är samma aktör som ansvarar för upphandlingen och är kontaktpunkt gentemot aktörerna som ingår i upphandlingen.

Kommitténs förslag att regeringen förtydligar de regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag, så att det framgår att dessa utgör kontaktpunkt gentemot aktörerna som ingår i en upphandling, får stöd av

drygt ett tjugotal remissinstanser, bl.a. *PTS*. Förslaget avstyrks dock av *Länsstyrelsen i Kronobergs län* som inte tror att behovet av direktkontakt med länsstyrelsen kommer att tillgodoses om kontaktpunktsfunktionen läggs på de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret.

Landsbygdsprogrammets bredbandsstöd behöver ses över

Flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar och några kommuner invänder emot att det är Statens jordbruksverk som ges i uppdrag att utforma bredbandsstödet inom Landsbygdsprogrammet. De tycker istället att de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret ska få uppdraget. *Norrbottnens läns landsting* anser att *PTS* är bäst lämpade för uppdraget. Några instanser understryker vikten av *PTS* medverkan vid en översyn av stödet. Att stödet ses över är dock något som välkomnas av samtliga instanser som yttrat sig.

Återkommande kommentarer om vad översynen behöver titta särskilt på rör förenklingsaspekter, effektivisering av stödprocessen, att de nationella urvalskriterierna ses över och att regionala förutsättningar tas i större beaktande. Flera instanser understryker vikten av att insatserna fokuseras för att främja bredbandsutveckling i icke kommersiellt gångbara områden. *SKL* framför att det är viktigt att de kommunala stadsnätens förutsättningar som marknadsaktörer belyses särskilt. *Statens jordbruksverk* tillstyrker att de ges uppdraget men bedömer inte att det finns tillräckliga förutsättningar att nå så långt med kostnadsbesparingar som kommittén beskriver. *Bjurholms och Vindelns kommun, Leader Urnära, Landstinget i Västmanland och Samverkansorganet i Värmlands län* förespråkar att en myndighet förvaltar allt bredbandsstöd.

Nationella mål och planer för politiken

Kommitténs förslag: Regeringen bedömer vilka konsekvenser en förändring av skatter och avgifter inom det transportpolitiska området får för möjligheten att nå de landsbygdspolitiska målen.

Länsstyrelserna ges i uppdrag att redovisa landsbygdernas behov av underhåll och investeringar i transportsystemet i planeringsunderlaget till länsplanerna för regional transportinfrastruktur.

Trafikverket ges i uppdrag att ange specifika objekt eller andra åtgärder i landsbygderna, som ska prioriteras i transportplaneringen på regional nivå.

Det är många remissinstanser som utöver att kommentera kommittén förslag betonar att ett fungerande transportsystem med bra kommunikationer är ett måste för boende och verkande på landsbygden. Flera instanser understryker särskilt behovet av investeringar och underhåll av järnvägen och flera anser att kollektivtrafiken har en för nedtonad roll i slutbetänkandet. Några efterfrågar också förslag om laddinfrastruktur för elbilar.

Vidgade samhällsekonomiska analyser välkomnas

Kommitténs förslag om att regeringen bedömer vilka konsekvenser en förändring av skatter och avgifter inom det transportpolitiska området får för möjligheten att nå de landsbygdspolitiska målen tillstyrks av de fyrtyotal remissinstanser som yttrat sig.

Visit Sweden, Jämtland Härjedalen Turism och Samverkansorganet i Västerbottens län tar särskilt upp behovet av ett tydligare besöksnäringssperspektiv vid planering och beslut av trafikutbudet. *Sveriges Kommuner och Landsting* tror att en koppling till gemensamma nationella mål på områdena skulle möjliggöra en sammanhållen ansats gentemot kommuner, landsting och regioner på transportområdet. *Samverkansorganet i Värmlands län* saknar en analys av hur aktörer med regionalt utvecklingsansvar och kommuner kan bidra på ett bättre sätt och vilken funktion dessa organisationer har i planeringen av hela Sveriges infrastruktur.

Trafikverket framhåller att tillväxteffekter normalt fångas i de samhällsekonomiska analyserna. För att belysa effekter bör dessa lyftas fram för beslutsfattaren att beakta i en samlad effektbedömning eller en företagsekonomisk konsekvensbedömning. Myndigheten förtydligar att den samlade effektbedömningen alltid görs i samband med en samhällsekonomisk analys och den företagsekonomiska konsekvensbedömningen görs för de stråk som anses ha särskild vikt för företagets godstransporter. *Trafikanalys* håller med om att det finns ett behov av mer forskning och utveckling för att förbättra och utveckla den samhällsekonomiska analysen. *Trafikanalys* påpekar samtidigt att det inte enbart är den samhällsekonomiska analysen, utan det samlade underlaget, inklusive de samlade effektbedömningarna som ska leda infrastrukturplaneringen rätt. *Stiftelsen Högskolan i Jönköping* påpekar att modellernas förmåga att i analyser kunna tillåta resor med mer än ett transportslag idag är mycket begränsade.

I huvudsak nöjda med ansvarsfördelningen vad gäller länstransportplanerna

De båda förslagen om att länsstyrelsen ska ges i uppdrag att redovisa behov och investeringar till länsplanerna samt att Trafikverket ska ange specifika objekt och åtgärder som ska prioriteras på regional nivå avstyrks av en stor majoritet av remissinstanserna. Flertalet instanser har kommenterat de båda förslagen gemensamt. Av de aktörer med regionalt utvecklingsansvar som yttrat sig avstyrker samtliga ett uppdrag till länsstyrelserna.

De remissinstanser som avstyrker förslagen anser att kommitténs förslag skapar otydliga roller samt att förslagen riskerar att försvåra och fördyra framtagandet av det kunskapsunderlag. Vidare verkar dessa remissinstanser i huvudsak nöjda med dagens system och flera anser att det är oklart vilka brister kommittén ser med dagens ansvarsfördelning i planeringsprocessen och bidragssystemet. Några instanser påpekar att om landsbygdernas behov behöver synliggöras och redovisas ytterligare bör resurserna för detta riktas till länsplanupprättaren på regional nivå och inte till länsstyrelsen eller Trafikverket. Några instanser påpekar att länsstyrelsen eller andra relevanta myndigheter och andra intressenter som har kunskap om landsbygdens utveckling kan lämna underlag till länsplanupprättarna. Ett fåtal föreslår att det i så fall kan styras via regeringsuppdrag. Enligt *Trafikanalys* tolkning innebär förslaget om ett uppdrag till Trafikverket att myndigheten ges mandat att köra över aktörerna med regionalt utvecklingsansvar som ansvarar för den regionala transportplanen. *Trafikanalys* anser att de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret har mer lokal kännedom och därmed bättre förutsättningar för att prioritera bland objekt.

De som yttrat sig till stöd för förslaget framför inga särskilda argument utan understryker i mer allmänna ordalag att det är viktigt med investeringar i och underhåll av infrastruktur på landsbygden. Några remissinstanser påpekar att landsbygdens infrastruktur är i mycket större behov av underhåll, trimningsåtgärder och bärighetshöjande åtgärder än nyinvesteringar vilket gör att de förslag som lämnas inte är ändamålsenliga. *Statens energimyndighet* anser att förslaget till uppdrag till Trafikverket är otillräckligt, då de menar att infrastrukturplaneringen måste gå bättre i linje med klimatmålen.

Insatser för ökad tillgänglighet

Kommitténs förslag: Regeringen förtydligar att planeringen av enskilda vägar ska behandlas i länstransportplanerna.

Regeringen tar initiativ till en översyn av reseavdraget. Utgångspunkten bör vara att avdraget ska vara avståndsbaserat.

Regeringen lägger fram förslag som underlättar samordningen av olika typer av persontransporter i landsbygderna.

Regeringen underlättar så att ideell och kostnadsdelande samåkning blir tillåten i landsbygderna.

Regeringen prioriterar landsbygderna vid testverksamhet och mer permanent införande av självkörande fordon.

Stöd för att behandla planeringen av enskilda vägar i länstransportplanerna

Ett trettiootal remissinstanser har yttrat sig kring förslaget om att förtydliga att planeringen av enskilda vägar ska behandlas i länstransportplanerna. En majoritet av dessa remissinstanser tillstyrker förslaget. En av dessa är *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* som anser att ansvarsfördelningen och finansieringsförhållandena mellan statlig, kommunal och enskild väghållning idag är otydliga, vilket skapar osäkerhet. *SKL* och *Skåne läns landsting* påpekar att om ansvaret flyttas över till länsplaneupprättarna kommer det innebära att fler resurser behövs för att hantera det ansvaret.

Flera av de instanser som avstyrker förslaget anser att Trafikverket bör ha ansvaret för planeringen av enskilda vägar. Några instanser påpekar att det redan idag är möjligt att avsätta medel för enskilda vägar inom länstransportplanerna. Det gör bl.a. *Samverkansorganet i Värmlands län* som menar att om regeringen vill prioritera enskilda vägar kan det anges i planeringsdirektiven till planupprättarna i samband med revideringen av planerna. *Hallands läns landsting* anser att ett föreskrivande om att enskilda vägar ska ingå i länstransportplanerna är att ta ifrån länsplanupprättarna dess politiska huvuduppgift att väga samman ett förslag till åtgärder som bäst passar regionens utvecklingsambitioner. *Samverkansorganet i Kalmar län* tycker inte att förslaget tar hänsyn till hur planering av enskilda vägar ska fungera i relation till det statsbidrag som Trafikverket redan idag samlar in.

Riksförbundet Enskilda Vägar (REV) avstyrker förslaget och föreslår att investeringsanslaget för enskilda vägar åter hanteras av Trafikverket. Enligt *REV* har Trafikverket den kompetens som krävs för att kunna säkerställa att enskilda vägar över hela landet kan komma ifråga för angelägna investeringar

som är rätt prioriterade. *REV* anser att en sådan ändring skulle vara ett infrastrukturellt lyft i förhållande till dagens ordning och med största sannolikhet leda till en bättre och effektivare användning av offentliga medel. *Trafikanalys* ställer sig frågande till om det är rimligt att inkludera samtliga enskilda vägar i länstransportplanen. *Pajala kommun* anser att kravet på medfinansiering för bidrag för underhållning av enskilda vägar bör ses över.

Starkt stöd för en översyn av resebidraget

Samtliga remissinstanser tillstyrker en översyn av reseavdraget där utgångspunkten är att avdraget ska vara avståndsbaserat. Flera remissinstanser, däribland *Svensk Kollektivtrafik* och en rad kommuner i norra Sverige, understryker att särskild hänsyn behöver tas till områden som saknar förutsättningar för kollektivtrafik.

Skärgårdarnas trafikantförening betonar att hänsyn behöver tas till att resor för de som lever och verkar i skärgården ofta är tidsmässigt långa utan att ha något samband med det fysiska reseavståndet.

Underlättad samordning av persontransporter och samåkning välkomnas

De båda förslagen om underlättad samordning av olika typer av persontransporter samt ideell och kostnadsdelande samåkning tillstyrks av remissinstanserna. Vad gäller förslaget om att underlätta samordning av persontransporter vill några instanser se en bredare ansats. *Företagarna* och *SMHI* betonar att organiserad samåkning även behövs vad gäller godstransporter. *Pensionärernas riksorganisation* ser behov av en ökad samordning av persontransporter där det finns både tåg- och busstrafik på samma sträcka. *Svensk Kollektivtrafik* anser att det är viktigt att underlätta kombinerat resande mellan kollektivtrafik och cykel. Detta menar *Svensk Kollektivtrafik* bör åstadkommas genom byggande av cykelvägar och cykelparkeringar vid hållplatser och bytespunkter samt genom att öka möjligheterna att ta med cyklar i kollektivtrafiken. *Labholm kommun* föreslår att fler sträckor på järnvägsnätet öppnas upp för persontrafik. *Norrskog* anser att de persontransporter som avses i förslaget i stora delar av landet även måste omfatta flygtrafiken.

Ydre kommun framhåller att det behöver tas fram former för ett fungerande kollektivt transportsystem på landsbygden som hämtar resurser från de samhällsbetalda transporter som redan finns, såsom skolskjutsar, färdtjänst, sjukresor och regional närtrafik. *Västra Götalands läns landsting* ser att det finns

potential att öka samåkningen men ofta på bekostnad av sämre service för vardagsresenären eller skoleleven, som måste ställas mot den ekonomiska samordningsvinsten, och understryker därför att samordningen måste utgå från lokala förutsättningar. *SKL* hade gärna sett en ramlag för alla persontransporter.

Malung-Sälens kommun framhåller att en förutsättning för att kunna bo på landsbygden är fungerande skolskjutsar. Enligt lag har kommunerna krav på sig att ordna skolskjutsar för grundskolan, men inte för gymnasieskolan. Konsekvensen blir enligt kommunen att busstrafik och skoltider inte är synkroniserade för gymnasieungdomar, vilket i sin tur försvårar för ungdomar att bo på landsbygden. *Skellefteå kommun* påpekar att skrivningen ”kommunerna ansvarar för skolskjuts och färdtjänst och är beroende av landstingens linjetrafik för att leva upp till det kommunala åtagandet” är felaktig så till vida att vem som ansvarar för finansieringen av olika delar av den allmänna kollektivtrafiken varierar.

Få instanser har specifikt kommenterat förslaget om att underlätta så att ideell och kostnadsdelande samåkning blir tillåten i landsbygderna. *Svensk Kollektivtrafik* anser att regeringen måste vara öppen för att det inom kort kan bli nödvändigt att införa hårdare regler än de som Taxiutredningen föreslår för att undvika att marknaden för olaglig taxiverksamhet växer. *Skatteverket* påpekar att den som mot betalning transporterar privatpersoner i sin bil kan komma att bli beskattad enligt vanliga regler i inkomstskattelagen. *Skatteverket* avstryker att det införs särreglering i skattelagstiftningen med anledning av kostnadsdelad samåkning. *Coompanion Sverige* föreslår två kompletteringar: att främja den kollaborativa ekonomin genom stimulansåtgärder via exempelvis Vinnova och att använda dem som rådgivare vid utveckling av den kollaborativa ekonomin.

Inget starkt stöd för att prioritera självkörande fordon på landsbygden

Ett tiotal instanser, däribland *Trafikverket*, *Hela Sverige ska leva* och *Svensk Kollektivtrafik* tillstyrker förslaget om att prioritera landsbygderna vid testverksamhet och mer permanent införande av självkörande fordon. *Post- och telestyrelsen* tillstyrker testverksamhet, dock under förutsättning att det är en geografiskt begränsad omfattning som avses. *SKL*, *Örebro läns landsting*, *Jönköpings läns landsting* och *Lekebergs kommun* avstyrker förslaget. Huvudargumentet i deras resonemang är att både tätort och landsbygd behöver komma ifråga för testverksamhet samt att det måste vara upp till

såväl utvecklare av självkörande fordon som de platsbundna testanläggningarna att finna affärsmässiga lösningar som gynnar utvecklingen.

SKL påpekar också att en förutsättning för självkörande fordon är tillgång till 5G-täckning, vilket kräver en väl utvecklad digital infrastruktur för att möjliggöra testverksamhet. *Jönköpings läns landsting* saknar en analys av automatiserade fordons möjliga påverkan på infrastrukturen och möjligheten att använda automatiserade jordbruksmaskiner samt den påverkan detta kan ha på landsbygdsföretag.

Västra Götalands läns landsting håller med om att självkörande delade fordon innebär en stor potential för att mer kostnadseffektivt och flexibelt kunna erbjuda tillgänglighet, men menar att det är relativt långt till att ett fordon ska kunna köra obemannat och ta ansvar för resenärer, t.ex. skolbarn på landsbygden i hela landet.

Kapitel 4 Kompetensförsörjning

Nationella mål för politiken

Kommitténs förslag: Universitet och högskolor ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.

Regeringen ser över indikatorerna inom resurstilldelningssystemet i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala arbetsmarknaderna.

Lärosätena avstyrker uppdrag om att öka tillgängligheten till högre utbildning

Totalt har ett åttiotal instanser yttrat sig om förslaget att universitet och högskolor ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. Omkring femtio instanser tillstyrker förslaget, däribland *Nätverket för kommunala lärcentra (Nitus)*, *Unga på landsbygden* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. Ett tjugotal instanser varav nästintill samtliga är universitet och högskolor avstyrker förslaget. Även *Sveriges universitets och högskoleförbund (SUHF)*, *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)*, *Lunds universitets studentkårer*, *Studentkåren Malmö* och *Universitets- och högskolerådet (UHR)* avstyrker. Ytterligare en handfull insatser har lämnat övriga kommentarer.

Det huvudsakliga argumentet bland de universitet och högskolor som avstyrker förslaget är att lagreglering är onödig och att befintlig styrning är

tillräcklig. Flera av lärosätena hänvisar också till digitaliseringens möjligheter att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet, vilket flera menar att kommittén inte beaktat i tillräckligt stor utsträckning. *SUHF* m.fl. påpekar att all utbildning som ges inom ramen för det statliga uppdraget är öppen för alla att söka och det innebär att det inte nödvändigtvis är så att utbildningens lokalisering med automatik löser den ortens kompetensförsörjningsproblematik.

Luleå tekniska universitet (LTU) anser att en viktig aspekt för att öka tillgängligheten till högre utbildning är att fler ungdomar avslutar gymnasiet med behörighet att söka till högre utbildning. *LTU* lyfter också att på en del små orter finns det också en utmaning i inställningen till högre utbildning, där universitetet menar att det krävs insatser redan från tidig ålder för att skapa en positiv bild av högre studier. *SACO* anser inte att högskolan ska ha fler uppdrag utan arbeta med att utveckla existerande uppdrag. *UHR* ställer sig tveksamt till kommitténs förslag att i högskolelagen införa bestämmelser om tillgänglighet till högre utbildning i hela landet. *UHR* menar att om statsmakterna ser ett behov av att inom ett visst geografiskt område öka tillgängligheten till högre utbildning kan statsmakterna i så fall besluta om en särskild satsning inom t.ex. en viss region.

Även flera av de instanser som tillstyrker förslaget lyfter digitaliseringens möjligheter att bidra till en ökad tillgänglighet till högre utbildning i hela landet. Några påpekar att det givet digitaliseringens utveckling är viktigt med flexibilitet i utformningen av uppdraget. Några instanser bl.a. *Samverkansorganet i Södermanlands län* och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* menar att det är viktigt att dessa satsningar kopplas samman med regionala behov och pågående satsningar.

Nitus ser förslaget att högskolor och universitet ges i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet som det viktigaste förslaget för att säkra kompetensförsörjningen av kvalificerad arbetskraft på landsbygden. *Nitus* m.fl. menar att det är avgörande att lärosätena ges incitament, framför allt ekonomiska incitament, för att arbeta med detta och understryker vikten av att införa riktade medel till lärosäten för att samverka med kommunerna, för att utveckla ett regionalt utbildningsutbud och för att utveckla olika metoder för att tillgängliggöra utbildningar utanför campus. *Unga på landsbygden*, *KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga* och *LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* tycker att det är ett mycket bra och viktigt förslag för att

öka möjligheterna för människor att slippa flytta till en större stad för att kunna läsa önskad utbildning.

Högskolan i Gävle menar att det inte är bristen på högskoleorter som är det stora problemet utan bristen på utbildningsplatser till lärosäten med distansutbildning. *Högskolan i Gävle* är av uppfattningen att lärosätena behöver kompenseras för ökade kostnader för lärare som besöker utbildningscentrum och undervisar studentgrupper på plats vid vissa tillfällen. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* ser en formalisering av samverkan som nödvändig. *LO* menar att om lärosätena ges ett tydligt uppdrag kan de också följas upp i lärosätenas årliga redovisningar och universitetskanslersämbetet bör också kunna följa upp insatserna utifrån sin kvalitetsgranskning. *LO* anser också att regeringen bör överväga om universitet och högskolor kan tilldelas en eller flera regioner som sitt samverkansområde för utveckling av regionens kompetensförsörjning.

Statens jordbruksverk m.fl. tycker det är en begränsning att kommittén väljer att inte ta med gymnasieutbildningar i sina diskussioner eftersom de har stor betydelse i kunskapskedjan och för landsbygdens företag. Flera instanser, bl.a. *SKL*, *Centerpartiet i Jämtlands län* och några kommuner understryker behovet av ökad tillgång till yrkeshögskoleutbildningar. *SKL* konstaterar även att ökad tillgänglighet av högre utbildning inte får ske på bekostnad av kvalitet. Distansutbildning eller andra former av utbildning ska ske med samma kvalitet som övrig utbildning. *Jokkmokks kommun* föreslår att högskolelagen samt lagen om yrkeshögskolan skyndsamt förändras för att tydliggöra vikten av kompetensförsörjnings- och arbetskraftsförsörjningsperspektiv.

Länsstyrelsen i Uppsala län vill i sammanhanget tillägga att en del av stöden inom landsbygdsprogrammet gynnar sökande med olika grader av utbildning varför utbildning som krävs för landsbygdsutvecklande åtgärder bör vara möjlig att tillskansa sig i närområdet för sökande. *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas)* rekommenderar att förslaget ska utredas närmare och innefatta frågan om utbildningarnas forskningsanknytning, i syfte att kunna fatta mera strategiska beslut om lokaliseringen av olika utbildningar som upprätthåller en hög kvalitet. *Högskolan i Skövde* menar att en möjlighet att både utveckla de regionala högskolorna och samtidigt öka tillgången till högre utbildning i glesbygden skulle kunna vara att ge de mindre högskolorna som har ambition och

kompetens att utveckla distansutbildning, ett kompletterade uppdrag att nyutveckla sådan utbildning inom sina kompetensområden. För att säkerställa att dessa görs mera relevanta för de lokala arbetsmarknaderna, skulle studenter från sådana marknader kunna knytas till en något högre ekonomisk ersättning än för "traditionella" studenter. Ett sådant arbetssätt skulle även kunna kompensera för att genomströmningen för distansutbildning i genomsnitt är lägre än för motsvarande campusförlagd utbildning.

Förslag om en översyn av resurstilldelningssystemet

Drygt fyrtio av de sextioal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget, däribland *SKL*, *Hela Sverige ska leva*, *Arbetsförmedlingen* och några aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Av de knappt tjugo instanser som avstyrker förslaget är nästintill samtliga lärosäten. Några instanser har lämnat övriga kommentarer. Bl.a. *SUHF* och *Södertörns högskola* påpekar att det finns skäl att avvakta den pågående resurstilldelningsutredningen.

De flesta av de som avstyrker förslaget hänvisar till vikten av lärosätenas självständighet. Flera instanser däribland *SUHF* påpekar att det är oklart hur en sådan indikator skulle utformas och tycker inte att kommittén i tillräcklig utsträckning resonerar kring detta. *Uppsala universitet* ifrågasätter kommitténs slutsatser om att arbetsmarknadens behov direkt ska avspeglas i den årliga resurstilldelningen till lärosätena, som universitetet menar saknar stöd i det material som presenterats och ger samtidigt uttryck för en misstro mot lärosätenas förmåga att uppfylla sin samhällsuppgift. *Umeå universitet* anför att styrning via indikatorer riskerar att bli kontraproduktiva om fokus hamnar på att optimera utfall på specifika indikatorer snarare än på de övergripande målen. *Umeå universitet* menar att ett resursfördelningssystem bör vara transparent, enkelt, stabilt, likadant och rättvist för samtliga berörda lärosäten. *Karlstad universitet* anför att det viktiga inte är att enskilda lärosäten tillhandahåller specifik utbildning i sitt närområde utan att en så bred palett av utbildningar som möjligt kan tillhandahållas på distans och via kommunala lärcentrum. För att upprätthålla och kontinuerligt förstärka den högre utbildningens kvalitet föreslår *Karlstad universitet* att regeringen istället möjliggör samverkan mellan alla lärosäten för att uppnå detta mål. *Mälardalens högskola* anser att om avsikten främst är anpassningar av studieformer vore det bättre att lärosäten kan ansöka om statsbidrag för att anpassa vissa utbildningar istället för att inkludera detta som en indikator i resurstilldelningssystemet. *Mittuniversitet* anför att om en översyn av

indikatorerna ska göras utifrån lokal arbetsmarknad och dess behov måste hänsyn tas till förutsättningarna: det är inte svårt för de äldre universiteten i de större städerna att komma bra ut i ett sådant mått då deras lokala arbetsmarknad är större och mer diversifierad än på många andra ställen i landet. *Mittuniversitetet* menar att relevans för den lokala arbetsmarknaden som en indikator för fördelning av resurser riskerar att bli ryckig beroende på vilka behov som identifieras. Att ställa om i utbildningsutbudet och kvalitetssäkra nya utbildningar tar lång tid och detta måste tas hänsyn till anser *Mittuniversitetet*. Bl.a. *Sveriges förenade studentkårer (SFS)* anser att utbudet av utbildningar ska styras av studenternas efterfrågan och lärosätena ska ansvara för att så sker. *SFS* menar att om arbetsmarknaden efterfrågar vissa kompetenser torde studenternas efterfrågan på motsvarande utbildningar öka. Mer styrning än så ska inte behövas anser *SFS*.

SKL ser positivt på förslaget om en översyn av indikatorerna inom resurstilldelningssystemet och anser att de olika delarna i utbildningssystemet behöver förändras i syfte att främja dialog och samverkan på både regional och lokal nivå gällande behoven på arbetsmarknaden. *SKL* menar att det särskilt inom högskolan behövs en tydligare koppling mellan utbildning och arbetsliv inom många utbildningar. För flera yrkesgrupper rapporteras glapp mellan utbildning och praktik, till exempel sjuksköterskor, socialsekreterare, socionomer och lärare. *SKL* anser dock att syftet att förse arbetsmarknaden med relevant kompetens inte är det enda högre utbildningen ska sträva efter och att resurstilldelningssystemet i grunden fungerar bra.

Norrbottnens läns landsting välkomnar förslaget som i större utsträckning kan gagna de orter som har svaga ekonomiska incitament att skapa kontaktytor mellan högskoleutbildningar och lokala arbetsmarknader. *Norrbottnens läns landsting* betonar samtidigt att styrningsmekanismerna är mer komplicerade än så och att högskolelagen tydligare kan peka ut universitetens ansvar gentemot lokal och regional arbetsmarknad, samt kompetensförsörjning. *Norrbottnens läns landsting* föreslår att Tjänstemännens Central Organisations rapport Förslag till ett omställningsuppdrag för högskolan tas i beaktande av för att möjliggöra flexibla utbildningsformer och bidra till livslångt lärande. *Samverkansorganet i Dalarnas län* ser stora möjligheter med att resurstilldelningen får en starkare koppling till arbetsmarkandsrelevans, vilket de menar kan utgöra en stark påverkansfaktor för att få en mer efterfrågestyrd utbildning i länet och göra utbildningarna mer relevanta ur såväl regionalt som lokalt perspektiv. *LO* anser att resurstilldelningen till

lärosätena behöver utformas så att det ger ekonomiska incitament att bedriva distansutbildning i olika former, som exempelvis öppna kurser, distansföreläsningar och kombinationsutbildningar mellan distans- och campusutbildning.

Bl.a. *Jordägareförbundet* och *Svensk Handel* ser positivt på att bättre koppla samman högre utbildning med företagens behov. *Södra skogsägarna* påpekar att för skogsbruket och skogsindustrin finns ett nord-sydligt perspektiv som måste avspeglas i hur utbildningsresurser fördelas över landet. *Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige* vill se att jämställdhetsperspektivet vid resurstilldelningen för jämn satsning mellan kvinno- och mansdominerade utbildningar samt ett aktivt arbete för att bryta könsstereotypa utbildningsval. *Hela Sverige ska leva* lyfter ”open university” i Storbritannien som ett exempel på hur staten tillsammans med hela högskolevärlden kan skapa en digital högskoleorganisation.

Utbildningscentrum för högre utbildning

Kommitténs förslag: Regeringen säkerställer att det finns utbildningscentrum för högre utbildning i kommuner i FA-regioner utan högskola/universitet och med få lärcentrum samt i kommuner som berörs av kommitténs näringslivspaket till kommuner med extra stora utmaningar.

Ett årligt statsbidrag införs för att landsbygderna ska kunna etablera och utveckla utbildningscentrum för högre utbildning.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) får i uppdrag att följa upp och utvärdera satsningen på utbildningscentrum.

Utbildningscentrum för högre utbildning

Nära hundra remissinstanser har yttrat sig om förslaget att regeringen ska säkerställa att det finns utbildningscentrum för högre utbildning i kommuner i FA-regioner utan högskola eller universitet och med få lärcentrum samt i kommuner som berörs av kommitténs näringslivspaket till kommuner med extra stora utmaningar. Lite fler än hälften av instanserna tillstyrker förslaget varav merparten är kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Ett tjugotal instanser varav merparten är lärosäten avstyrker förslaget. Några instanser har lämnat övriga kommentarer.

Bland de instanser som avstyrker återkommer argumentet att förslaget riskerar att påverka kvalitén på utbildningen negativt, det menar bl.a. *Arbetsgivarverket, Göteborgs universitet* och *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)*. Flera lärosäten, bl.a. *Högskolan Dalarna, Mälardalens högskola* och *Universitets- och högskolerådet (UHR)* ser heller inte hur lärosätena ska kunna genomföra arbetet inom ramen för befintlig budget utan att det får negativa konsekvenser för kvalitén på övrig verksamhet. Samtidigt är det flera av de universitet och högskolor som avstyrker förslaget som understryker betydelsen av möjligheten att utbilda på distans och anser att lärcentrum kan vara ett bra sätt att arbeta. T.ex. ser *Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF)* positivt på att det skapas en långsiktig finansiering för lärcentrum, men *SUHF* menar att de egna lärosätets strategier måste vara utgångspunkten för samverkan med lärcentrum. Att hävda någon annan princip vore att gravt missförstå komplexiteten i den verksamhet som universitet och högskolor bedriver. *SUHF* anser att det bör vara en ambition för politiken att skapa förutsättningar för ett ömsesidigt intresse för samarbete mellan lärosäten och lärcentrum snarare än att medelst detaljregleringar besluta i vilka kommuner som lärosätena ska erbjuda utbildningsplatser. Några lärosäten, däribland *Malmö Högskola*, efterlyser en utvärdering av nuvarande satsningar på lärcentrum före det att konceptet utvecklas. *Umeå universitet, Högskolan Kristianstad* och *Studentkåren Malmö* m.fl. understryker den nätburna utbildningens potential för ökad tillgänglighet till utbildning och kompetensutveckling för människor på landsbygden. *Kungliga Tekniska högskolan* tror att information och motivation skulle vara effektivt.

Stockholms universitet avstyrker förslaget eftersom de menar att inrättande av utbildningscentrum går stick i stäv med det övergripande målet för regeringens politik för högre utbildning, nämligen utbildning och forskning i nära samverkan. *Sveriges Ingenjörer* menar att det inte är statsmaktens roll att avgöra exakt vilken form lärosätenas samverkan ska ha eller var detta ska ske. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det vore bättre med en satsning på att vidareutveckla och stötta utvecklingen av kommunala lärcentrum än att utveckla parallella system vilket de ser en risk för i förslagen.

Flera av de remissinstanser som tillstyrker förslaget, bl.a. *Högskolan Väst* och *Högskolan Skövde*, understryker vikten av samverkan mellan kommuner och lärosäten men också med näringslivet. *Högskolan Skövde* påpekar att det huvudsakligen är lite mindre lärosäten som samverkar med kommunala lärcentrum och att de neddragningar av utbildningsplatser som har skett vid

högskolorna under senare tid slagit hårt mot möjligheten att erbjuda utbildningar i kommunala lärcentrum. Högskolan menar därför att en framtida utveckling av systemet för högre utbildning i huvudsak bör ske vid de mindre högskolorna som verkar i landsbygdsregioner. Bl.a.

Samverkansorganet i Västerbottens län och *Ljungby kommun* understryker vikten av mellankommunalt och regionalt samarbete. *Norrbottnens läns landsting* betonar vikten av att lärosätena ges tillräckliga incitament för att samverka med lokal och regional nivå, såsom finansiella instrument kombinerat med regelstyrning. Att lärosätena ges resurser för att utveckla samarbetet med lärcentrum betonas av bl.a. *Högskolan Halmstad*.

Luleå tekniska universitet stödjer förslaget om stöd till att etablera och utveckla utbildningscentrum för högre utbildning men anser att tidigare satsningar på lärcentrum i glesbygdskommuner bör utvärderas innan förslaget realiseras. Bl.a. *Örebro läns landsting* framhåller att det behövs prognoser om tänkbart söktryck. Några instanser, däribland *Jönköpings läns landsting* och *Samverkansorganet i Blekinge län* anser att begreppet lärcentrum behöver definieras och menar att det är viktigt att förslaget gäller i alla regioner, inte enbart där nya utbildningscentrum skapas, och att redan existerande utbildningscentrum inkluderas om en formaliserad samverkan ska kunna ske. *Västra Götalands läns landsting* menar att det behöver finnas tydliga kopplingar till befintliga lärcentrum för att undvika parallella strukturer. Några kommuner påpekar att kommittén bara tar upp de lärcentrum som är anslutna till nätverket för kommunala lärcentra (Nitus). Bl.a. *Arvidsjaur kommun* menar att det system av lärcentrum som många inlandskommuner redan är involverade i borde gå att nyttja istället för att bygga upp ett nytt system. *Malå kommun* menar att viktigare än att etablera ett utbildningscentrum i varje FA-region är det att stödja och utveckla en struktur av tillgänglighet och infrastruktur för vuxnas lärande på minst kommunnivå. *Norrskog* anser att förslaget borde komma fler än de 23 föreslagna kommunerna tillgodo. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* betonar vikten av att de insatser som görs matchas med de regionala behov som finns. *Länsstyrelsen i Värmlands län* framhåller lokala lösningar genom samlokalisering med servicepunkter på landsbygden.

Landsorganisationen Sverige (LO) anser att alla beståndsdelar i kunskapslyftet, där högre utbildning är en del, är ett angeläget behov för landsbygdsutveckling. *LO* menar att lärcentrum är en viktig resurs utifrån landsbygdens olika kompetensförsörjningsbehov och att de olika behoven

mycket väl kan hanteras i ett sammanhang, men där utbildningen genomförs i samverkan med olika anordnare. *Naturbruksskolornas förening* föreslår att naturbruksskolorna utöver sitt huvuduppdrag att ansvara för gymnasieskolans naturbruksprogram, i flera fall, skulle kunna utvecklas till utbildningscentrum för högre utbildning. *Svenske Handel* menar att det är av största vikt i arbetet med lokala utbildningscentrum knyta näringslivet tydligare till sig. *Coompanion Sverige* vill att det avsätts resurser till stödstrukturer för distansstudier, exempelvis kooperativa stödstrukturer där näringsliv, ideell sektor och offentliga organ finns med. *Unga på landsbygden KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga* och *LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* anser att förslaget är bra och viktigt för att öka möjligheterna för människor att slippa flytta till en större stad för att kunna läsa önskad utbildning.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) informerar om att en redovisning av lärosätenas samarbete med kommuner, landsting och regioner för att göra högskoleutbildning tillgänglig utanför campusorterna via kommunala lärcentrum eller motsvarande har ingått i myndighetens pågående regeringsuppdrag och bör vara ett av underlagen inför eventuella beslut. Om kommitténs förslag genomförs vill *UKÄ* framhålla vikten av att samarbete mellan befintliga utbildningscentrum i kommuner stärks. Kommungränser får inte utgöra ett hinder för studenter, som bor närmare ett utbildningscentrum i en angränsande kommun än den egna, att kunna bruka grannkommunens utbildningscentrum. *Valideringsdelegationen* anser inte att det framgår om satsningen på utbildningscentrum är avsedd enbart för att öka tillgången till högre utbildning eller om tanken är att utbildningscentrum, i likhet med många befintliga lärcentrum, ska utgöra en nod för utbildning även inom t.ex. kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskoleutbildning. Om regeringen väljer att gå vidare med den senare tolkningen är valideringsdelegationen positiv till att även arbetet med validering inkluderas. I detta sammanhang vill de också peka på att validering behöver vara nära kopplad till en väl fungerande vägledning. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* ifrågasätter FA-regionerna som indelningsgrund eftersom utbildningscentrum måste kunna knytas till strategiska kommunala och regionala utvecklingsinitiativ.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) kan inte ta ställning till förslaget. *SFS* menar att det finns fördelar med att öka tillgången till decentraliserade utbildningar genom lärcentrum. Det skulle bl.a. kunna förbättra förutsättningar för vissa

distanstuderande att genomföra sina utbildningar. Kanske skulle de även öka rekryteringen från vissa geografiska områden som idag är underrepresenterade i högre utbildning. Det finns samtidigt nackdelar. Lärosätena bör själva få avgöra huruvida utbildningar går att decentralisera utan att påverka kvaliteten, vilket gör det svårt att ge ett motsvarande uppdrag till alla lärosäten. Så länge förslaget inte medför en styrning av lärosätenas verksamhet kan det möjligen vara bra, men som det är formulerat har det oroande nackdelar.

Statsbidrag och utvärderingsuppdrag

Många remissinstanser har svarat samlat kring de tre förslagen kopplat till lärcentrum. De instanser som avstyrkt förslaget om säkerställande av utbildningscentrum för högre utbildning har inte vidare kommenterat förslaget om ett årligt statsbidrag eller utvärderingsuppdraget till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU). Drygt femtiotalet instanser har kommenterat förslaget om statsbidraget, varav de flesta tillstyrker förslaget. Några lämnar övriga kommentarer.

Nitus anser att förslaget att införa ett årligt statsbidrag är bra men att det behöver fördubblas. *Nitus* menar att förslaget om en miljon kronor är ett absolut minimum som täcker kostnader för lokaler och en administratör, men att om inte förslaget höjs kommer det vara den lilla kommunens resurser som avgör om det finns en bra utbildningsmiljö för studenterna. Bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* betonar att ett sådant statsbidrag även bör komma kommuner till del som redan har etablerat lärcentrum/utbildningscentrum. *SKL* anser vidare att finansieringen av förslagen behöver ses över ytterligare då organisationen bedömer att kommittén underskattat kostnaden för att driva utbildningscentrum. *Örebro läns landsting* påpekar att ansökan om att få statsbidrag vanligtvis brukar villkoras med att det finns studentunderlag och att utbildningen motsvarar efterfrågan lokalt och regionalt. *Örebro läns landsting* föreslår därför att förslaget får en justerad lydelse som säkerställer att det finns "resurser för att etablera" utbildningscentrum för högre utbildning som skapar de möjligheter kommittén eftersträvar. *Kommunerna Norsjö, Åsele, Storuman* och *Sorsele* är angelägna om att statsbidragen verkligen tillfaller kommunerna för resurser att stärka kommunernas lärcentrum. *Akademi Norr* menar att det är viktigt att det föreslagna statsbidraget tar hänsyn till att det ser olika ut i olika kommuner.

Valideringsdelegationen stödjer kommitténs resonemang om att ställa krav på samverkan mellan kommuner för det statsbidrag som föreslås för etablering och utveckling av utbildningscentrum. *Valideringsdelegationen* vill understryka att samverkan mellan kommuner också är av avgörande betydelse för att öka tillgången till validering och att stimulera kvaliteten i valideringsverksamheten genom en ökad specialisering. *SUHF* framhåller att det kan övervägas om inte särskilda resurser även bör tillföras de lärosäten som önskar bygga upp långsiktiga och högkvalitativa samarbeten med lärcentrum runt om i landet som ett komplement till satsningen på lärcentrum.

Knappt trettioålet instanser tillstyrker förslaget att IFAU får i uppdrag att följa upp och utvärdera satsningen på utbildningscentrum. De flesta kommentarer inte förslaget vidare. Några instanser, bl.a.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) betonar vikten av uppföljning och utvärdering i allmänna ordalag. *IFAU* avstyrker förslaget med hänvisning till att UKÄ enligt deras mening har bättre förutsättningar att genomföra uppdraget.

Kompetensplattformar som del av utbildningscentrum

Kommitténs förslag: Tillväxtverkets uppdrag om att utveckla riktlinjerna för regionalt kompetensutvecklingsarbete kompletteras, så att kompetensplattformarna utvecklas med huvudsyftet att förse utbildningscentrum med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet.

Aktörer med regionalt utvecklingsansvar avstyrker ett kompletterat uppdrag

Ett fyrtiotal remissinstanser har yttrat sig om förslaget att komplettera Tillväxtverkets uppdrag att utveckla riktlinjerna för regionalt kompetensutvecklingsarbete. En knapp majoritet av remissinstanserna avstyrker förslaget, varav merparten är aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Även *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* avstyrker förslaget. Det huvudsakliga argumentet bland de som avstyrker är att förslaget tyder på låg kunskap om den regionala nivåns pågående arbete med uppdraget som redan inkluderar arbete med att ta fram kunskapsunderlag och analyser, men är mycket bredare än så. Flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar betonar att det är upp till aktörerna i de regionala kompetensplattformarna att identifiera gemensamma behov, prioriteringar och insatser. Även *Sveriges Byggindustrier* ställer sig tvekan inför förslagen

om kompetensplattformar då risken att det finns en övertro på plattformarnas förmåga att samverka med arbetslivet.

Bl.a. *Norrbottnens läns landsting* menar att plattformarnas funktion som samordnande kraft för den regionala kompetensförsörjningen i kombination med analysarbete kan utvecklas ytterligare med tillskott av ekonomiska resurser och utökat uppdrag till regionalt utvecklingsansvarig. *SKL* menar att förslaget bortser från regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft, där det uppdrag som aktörerna med regionalt utvecklingsansvar har tydligt avser en bred samverkan med såväl utbildningsaktörer som näringslivsföreträdare och myndigheter. *SKL* ser ett tydligt mervärde i att knyta kompetensplattformarnas arbete gentemot utbildningscentrum, men då genom att utbildningscentrum, liksom andra utbildningsanordnare, samverkar inom ramen för uppdraget.

Av de tiotal instanser som tillstyrker förslaget har få kommenterat det. *Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige* och *Akademi Norr* tillstyrker förslaget men vill inte att kompetensplattformarnas uppdrag begränsas till att enbart arbeta med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov. *Umeå kommun* tror att om uppdraget genomförs bör analyserna vara relevanta för alla kommuner i regionen inte enbart för de som har utbildningscentrum.

Kunskapslyftet som del av utbildningscentrum

Kommitténs förslag: Regeringen säkerställer regional spridning av utbildningsplatser i landsbygderna och beaktar kommitténs förslag om utbildningscentrum i andra satsningar inom kunskapslyftet.

Regeringen uppmärksammar kravet om villkorad finansiering av platserna till yrkesvux i de glesa och mycket glesa kommunerna i landsbygderna.

Regional spridning av utbildningsplatser i landsbygderna tillstyrks

Förslaget att regeringen säkerställer regional spridning av utbildningsplatser i landsbygderna och beaktar kommitténs förslag om utbildningscentrum i andra satsningar inom kunskapslyftet tillstyrks av nästintill samtliga av de trettiotalet remissinstanser som yttrat sig, däribland *Företagarna* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. Få av de som tillstyrker förslaget har dock kommenterat det i mer detalj än att det är ett välkommet förslag. Några instanser bl.a. *Akademi Norr* betonar att förslaget även behöver inkludera yrkeshögskolan. *Västra Götalands läns landsting* understryker vikten av att

bygga vidare på de strukturer som redan finns. *Hallands läns landsting* menar att en viktig åtgärd för att säkra kompetensförsörjningen i hela landet är en utökning av antalet platser för vuxna inom utbildningsformer med yrkesinriktning, exempelvis komvux och yrkeshögskola.

Länsstyrelsen i Stockholms län avstyrker förslaget som de anser inte är genomtänkt. De påpekar att regional spridning av utbildningsplatser styrs av förordning om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Länsstyrelsen välkomnar en samordning av olika utbildningar inom ramen för regeringens kunskapslyft och nyttja befintliga strukturer, men menar att insatser bör baseras på ett helhetsperspektiv och befintliga strukturer bör användas och stärkas. *Sveriges Byggindustrier* förordar en regional spridning av vuxenutbildning men är frågande till kopplingen till utbildningscentrum när det gäller byggbranschens yrkesroller eftersom de menar att om vuxenutbildningen ska fungera bra är det dels viktigt med regionala överenskommelser mellan kommuner om vem som tillhandahåller utbildning i respektive yrke. Dels krävs anpassning av resurserna för de olika yrkesrollerna och det är inte realistiskt att varje kommun ska kunna tillhandahålla hela bredden på egen hand. *Sveriges Byggindustrier* anser att det är mer angeläget att använda de resurser (lärare, lokaler mm) som finns i ungdomsutbildningen och integrera dessa med vuxenutbildning.

Villkorad finansiering av platserna till yrkesvux i landsbygderna tillstyrks

Förslaget att regeringen uppmärksammar kravet om villkorad finansiering av platserna till yrkesvux i de glesta och mycket glesta kommunerna i landsbygderna tillstyrks av nästintill samtliga av de knappa trettiotal instanser som yttrat sig, däribland *Företagarna* och *SKL*. De instanser som tillstyrker förslaget har inte i någon större utsträckning kommenterat förslaget. Flera instanser, bl.a. *Svensk Handel* och *Samverkansorganet i Dalarnas län* betonar betydelsen av yrkeshögskoleutbildningar och yrkesvux.

Myndigheten för yrkeshögskolan menar att en generell utökning av yrkeshögskolan även ökar möjligheterna att tillgodose landsbygdernas behov av yrkeskompetens. *SKL* påpekar att kraven på motprestation för statsbidrag inom yrkesvux är en utmaning för många kommuner. Utmaningen bör dock avta med tiden, men drabbar likväl landsbygdskommuner med lite befolkning och små ekonomiska marginaler i högre utsträckning. *Akademi Norr* menar att det inte är tillräckligt att regeringen uppmärksammar kravet om villkorad finansiering av platserna till yrkesvux i de glesta och mycket

glesa kommunerna i landsbygderna utan att det också bör utredas vilka konsekvenser det får och att förslag till lösningar för dessa kommuner utarbetas. *Norrbottnens läns landsting* välkomnar förslaget särskilt med bakgrund av införda förordningsändringar för yrkeshögskolan, som gjort att upprättandet av utbildningar inte längre utgår från samhällets behov utan utifrån arbetslivets behov, vilket fått förödande konsekvenser för landsbygdskommunerna. *Samverkansorganet i Värmlands län* ser positivt på förslaget under förutsättning att kommunerna kompenseras för kostnaderna.

Bergs kommun avstyrker förslaget då de tycker kravet på medfinansiering av yrkesvux är ett dåligt förslag. *Lunds universitet studentkårer* tar inte ställning till förslaget men konstaterar att de resonemang som görs om yrkesvux och yrkeshögskolan borde vara kärnan i hela förslaget i kapitlet om kompetensförsörjning.

Fler med högre utbildning i kommuner med extra stora utmaningar

Kommitténs förslag: Regeringen utreder om det ska bli möjligt att minska studieskulderna för de som bor och är yrkesaktiva i de 23 kommunerna med extra stora utmaningar.

Stöd för att utreda minskade studieskulder

En majoritet av de knappt femtio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker en utredning om att minska studieskulderna, bl.a. *Hela Sverige ska leva*, *Kungliga Tekniska högskolan* och *Tjänstemännens centralorganisation*. Ett handfull instanser avstyrker förslaget däribland *Sveriges förenade studentkårer (SFS)*, *Umeå universitet* och *Landsorganisationen Sverige (LO)*. Flera av de som avstyrker förslaget, bl.a. *SFS* och *Universitets- och högskolerådet (UHR)* tror att effekten av att minska studieskulder i relation till kostnaden skulle bli liten. *UHR* framhåller dock att det får anses vara en politisk fråga huruvida de förmodade positiva effekterna för landsbygden kan anses uppväga de kostnader som skulle uppstå. Några instanser däribland *Norrbottnens kommuner* anser också att det finns flera oklarheter med förslaget, bl.a. vad gäller vilka som ska omfattas av möjligheten till minskade studieskulder.

Sveriges Byggindustrier ifrågasätter realismen, de menar att det allmänna kostnadsläget i de regioner som kommittén pekar ut redan talar till dessas fördel jämfört med ökade levnadskostnader i storstadsregionerna och som överstiger de skisserade reduktionerna av studiemedel med råge. *Sveriges Byggindustrier* tror att det finns viktigare åtgärder för att få unga att bosätta sig

i dessa regioner, först och främst tillgång till arbetstillfällen som matchar utbildningarna. LO vill inte se en särlösning baserad på en viss utbildningsnivå eftersom de anser att studiemedelssystemet bör erbjuda samma villkor i alla delar av landet. *Företagarna* är mycket tveksamma till alla typer av lokalt relaterade subventioner.

Bland de instanser som tillstyrker förslaget anser flera instanser, bl.a. *Östra Göinge kommun*, *Norrbottens läns landsting* och *Norrskog* att satsningen inte ska begränsas till de av kommittén 23 utpekade kommunerna. *Skärgårdarnas Riksförbund* understryker att möjligheten att minska studieskulder måste kunna tillämpas även i skärgårdarna.

Bl.a. *Lantmäteriet* och *Akademi Norr* tror att en minskning av studieskulderna kan bidra till att underlätta rekrytering av de kompetenser som efterfrågas i dessa kommuner. *Lantbrukarnas Riksförbund* tror att om möjligheten att minska studieskulder är välkänd hos potentiella och befintliga studenter, kommer troligen tröskeln till både högre utbildning och att flytta till dessa kommuner minska. *Kungliga Tekniska högskolan* menar att ökad inflyttning av personer med högre utbildning sannolikt också kan ge ytterligare motivation för högre utbildning hos befintlig befolkning. *Hela Sverige ska leva* anser att det är ett bra förslag som kan utökas om det visar sig framgångsrikt, men att det är viktigt att man låter detta verka under en längre tid så att det verkligen ges möjlighet att skapa goda effekter.

Malå kommun anser att möjligheten till avskrivning av studielån måste ges för studielån tagna på utbildningar generellt, inte bara för lån tagna på högskole- eller universitetsnivå, t.ex. vidareutbildning på komvux och yrkesvux. *Feministiskt initiativ* framhåller att studieskuldreduceringen bör gälla även för bristyrkesutbildning på gymnasial nivå. *Leader Mellansjölandet* menar att eftersom målet med insatsen är att stärka kompetensförsörjningen bör inte personen behöva bo i kommunen, utan det bör räcka att personen är yrkesaktiv i kommunen. *Unga på landsbygden*, *KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* tillstyrker förslaget men betonar att det inte får utesluta övriga kompetensutvecklingsåtgärder som föreslås av kommittén.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) varken tillstyrker eller avstryker förslaget då myndigheten menar att förslaget utgör ett politiskt ställningstagande, men påpekar att en avskrivning av studielån inte ligger i linje med studiestödets

mål och syfte. CSN menar att vissa rättviseaspekter bör övervägas då vissa får avskrivning medans andra inte får det, beroende av bostadsort eller om de antingen inte har tagit studielån eller redan har betalat tillbaka sina lån. Vidare anser CSN att andra sätt att uppnå syftet bör övervägas såsom bidrag eller skattefria premier till de som bosätter sig och yrkesarbetar inom vissa kommuner. Myndigheten menar även att viss övervägning behövs gällande vilka personer och vilka utbildningar som ska ges möjlighet till avskrivning.

Kapitel 5 Samhällsplanering och bostadsbyggande

Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen

Kommitténs förslag: Boverket ges i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen.

Av de sextiofem remissinstanser som yttrat sig tillstyrker nästan samtliga förslaget, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Hela Sverige ska leva* och en rad kommuner. Det är bara *Boverket* som avstyrker förslaget. *Boverket* anser att dessa frågor ofta måste ses i ett större sammanhang än bara den enskilda kommunen. *Boverket* menar vidare att ett helhetsgrepp om den territoriella utvecklingen underlättas av ett kontinuerligt utbyte med den regionala nivån och att kommunerna och regionen gemensamt lyfter fram utvecklingsmöjligheter utanför de största tätorterna och stråken.

Av de remissinstanser som tillstyrker förslaget betonar flera att översiktsplaneringen är ett viktigt redskap för utveckling av landsbygdsområden i en kommun. Flera remissinstanser, bl.a. *Norrbottnens läns landsting*, *Samverkansorganet i Västerbottens län* och några kommuner understryker dock att vägledningen inte får innebära krav på visst innehåll i översiktsplanen utan att den endast bör fungera som ett stöd och inspiration för de kommuner som vill arbeta med landsbygdsfrågor i sin översiktsplan. *Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag* och *Hyresgästföreningen* menar att det är minst lika viktigt att kommunerna uppmärksammar landsbygdsens behov i de riktlinjer för bostadsförsörjningen som ska fastställas varje mandatperiod, och anser att den vägledning som Boverket får i uppdrag att ta fram bör knyta ihop dessa processer.

Några instanser, t.ex. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och *HSB* understryker att översiktsplanering i högre utsträckning bör ses i ett större sammanhang

än bara den enskilda kommunens utveckling. *LRF* vill att värden som landsbygden levererar såsom livsmedel och livsmedelsstrategins övergripande målsättningar, förnybar energi och en aktiv övergång till en biobaserad ekonomi aktivt ska vägas in i översiktsplaneringen. *Hela Sverige ska Leva* framhåller vikten av att i den kommunala översiktsplaneringen ta fram och ta med lokala utvecklingsplaner där byarörelsen deltar i planering och utveckling av lokalsamhället. Några instanser, bl.a. *Landstinget i Uppsala* och *Länsstyrelsen i Värmlands län*, lyfter att det är viktigt att ta in kollektivtrafiksfrågorna i arbetet med översiktsplaneringen. *Länsstyrelsen i Örebro län* påpekar att det behövs en fortsatt kunskapsuppbyggnad om kulturmiljöer i landskapet som ska fungera som kunskapsunderlag i den kommunala och regionala planeringen. *Folkets Hus och Parker* och *Ideell kulturallians* anser att behovet av mötesplatser och samlingslokaler behöver inkluderas i boverkets uppdrag. *Skåne läns landsting* ser gärna att det ingår i Boverkets uppdrag att även belysa olika konsekvenser av en spridd bebyggelse, då detta kan utgöra ett bra stöd till kommunerna i deras översiktliga planering.

Några instanser bl.a. *Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor* understryker särskilt kommitténs bedömning att Boverket bör samverka med civilsamhällets organisationer i uppdraget. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser att det behöver preciseras vad som avses med att i ökad utsträckning involvera civilsamhället i samhällsplaneringen. Bl.a. *Skellefteå kommun* påpekar att det är viktigt att kommunerna är delaktiga i dialogen med Boverket om uppdraget. *Statens jordbruksverk* tillstyrker förslaget men betonar att många av de frågor som en vägledning har att behandla troligen ligger inom deras myndighetsansvar, varför det är viktigt att de involveras i uppdraget.

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker förslaget men anser att det är olyckligt att betänkandet inte redogör för de problem som anses finnas med länsstyrelsens roll i planeringsprocessen. De framhåller att länsstyrelsen har ansvar att även i detaljplaneprocessen bevaka bl.a. riksintressen och miljökvalitetsnormer och menar att även om dessa frågor har diskuterats i översiktsplaneskedet kan det finnas behov av att ge ytterligare synpunkter i detaljplaneskedet när utbyggnadsförslaget har konkretiserats. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* ser positivt på förslaget men vill samtidigt påpeka att mycket av den planeringspotential som krävs redan finns genom befintliga verktyg och att det snarare är kommunernas prioriteringar som leder till ett sämre planeringsarbete i glesbebyggda områden. *Svenska*

byggnadsvårdsföreningen anser att de åtgärder som föreslås vad gäller samhällsplanering är otillräckliga. De menar att det gäller att så långt möjligt utnyttja erfarenheter från den urbana miljön för att stimulera en utveckling i landsbygderna och att det då inte räcker med bättre utformade kommunala översiktsplaner och särskilda servicelösningar för att lösa basbehoven. *Svenska byggnadsvårdsföreningen* menar att den centrala frågan handlar om att tillräckligt många människor måste bo i de olika regionerna.

Några instanser har lämnat övriga kommentarer. *Statens fastighetsverk* betonar vikten av att utredningar kring planering och bostadsbyggande samordnas, även vad gäller vägledning och de olika allmänna intressen, nationella mål m.m. som kommunerna skall beakta i sin översikts- och detaljplanering.

Härifrån anser att kunskapen om landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen bör integreras i utbildningar i samhällsplanering. *Sotenäs kommun* menar att översiktsplanen behöver stärkas som juridiskt och strategiskt dokument. *Lantmäteriet* påpekar att fastighetsbildningslagen innehåller bestämmelser som kan försvåra Lantmäteriets arbete att genom nybildning av attraktiva fastigheter bidra till en ökad bosättning på landsbygden. *Svenska färavelsförbundet* betonar att den enskildes äganderätt behöver respekteras.

Riksintressen påverkar

Kommitténs förslag: Regeringen tar initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling.

En begränsning och precisering av riksintressenas areal

En majoritet av de drygt åttio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget att regeringen tar initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling. Enligt kommittén bör det vara regeringens uppgift att ange tydliga kriterier för avgränsningen och utpekandet av riksintressen och myndigheternas uppgift att göra en kontinuerlig översyn av riksintressenas aktualitet. Bland de som tillstyrker förslaget kan nämnas bl.a. *Boverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Skärgårdarna Riksförbund* samt en rad kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Några kommuner betonar särskilt kommitténs konstaterande att avvägningen mellan riksintressen och andra allmänna intressen bör ske inom ramen för det kommunala plansystemet. Några instanser, bl.a. *Jönköpings läns landsting*, *Skånes läns landsting* och *Sveriges*

hembygdsförbund understryker att riksintresse inte enbart bör ses som hinder utan att de även kan utgöra en utvecklingsfaktor.

Ett tiotal instanser avstyrker förslaget, bl.a. *Statens energimyndighet*, *Sametinget* och *Svenska Byggnadsvårdsföreningen*. *Statens energimyndighet* betonar att riksintressen bara utgör en viss procent av landets totala yta och anser att huvudproblematiken med dagens system snarare grundar sig i tillämpningen av berörda regelverk och avsaknaden av vägledning till dessa. *Sametinget* understryker att rennäringen räknas som ett riksintresse på samma sätt som exempelvis mineralresurser, kulturmiljövård och friluftsliv och menar att det inte kan vara kommitténs avsikt att föreslå åtgärder som försvårar för en redan befintlig platsbunden näring att fortsatt bedriva en långsiktig och hållbar verksamhet, genom att begränsa möjligheten till skydd. *Sametinget* betonar att förslaget riskerar att bli ett nollsummespel med rennäringen och därmed den samiska kulturen som förlorare. *Svenska Byggnadsvårdsföreningen* tror inte att landsbygdens problem kommer att lösas genom att skada och urholka riksintressena, vilket de snarare menar är att hugga av den gren vi sitter på. Som exempel lyfter föreningen riksintressenas betydelse för en växande turismnäring, som de menar är av stor vikt inte minst för landsbygden.

Några instanser avstyrker delar av förslaget. *Länsstyrelsen i Stockholms län* avstyrker att regeringen ska ange kriterier för avgränsning och utpekande av riksintressen eftersom de anser att systemet riskerar att bli mindre flexibelt om regeringen ska besluta om kriterier för områden av riksintresse. *Länsstyrelsen i Stockholms län* tillstyrker däremot att sektorsmyndigheterna ska ha i uppgift att göra en kontinuerlig översyn av riksintressenas aktualitet eftersom de ser brister i hur beslut om utpekande av områden av riksintresse med tillhörande värdebeskrivningar hålls aktuella av sektorsmyndigheterna idag. *Länsstyrelsen i Skåne län* och *Världsnaturfonden (WWF)* avstyrker att regeringen ska ta initiativ till att begränsa riksintressenas areal men tillstyrker att regeringen tar initiativ till att precisera riksintressena.

Riksintresseutredningens förslag om att införa en ny kategori

Utöver förslaget att regeringen bör ta initiativ till att begränsa och precisera riksintressen betonar kommittén i sitt betänkande att Riksintresseutredningens förslag om att komplettera riksintressena i miljöbalken med områden av ”väsentligt allmänna intressen” inte bör genomföras. Bland de som tillstyrker förslaget att avvisa

Riksintresseutredningens förslag vad gäller en ny kategori kan nämnas *Boverket*, *WWF* och *Hyresgästföreningen*. *Boverket* menar att det skulle leda till ett tungrott och svårförklarat system med stora risker för dålig förutsägbarhet och regionala skillnader. Även *WWF* understryker vikten av att planeringssystemet är långsiktigt och föreslår att ändrade behov bör hanteras på ett mer systematiskt sätt, exempelvis i samband med den föreslagna aktualitetsprövningen. Bl.a. *Länsstyrelsen i Norrbottens och Östergötlands län* ifrågasätter dock kommitténs negativa inställning till riksintresseutredningens förslag om att införa en ny kategori för ”väsentligt allmänna intressen”. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att bland de nya intressen som Riksintresseutredningen föreslår finns t.ex. bostadsförsörjning, näringslivsutveckling och regional tillväxt, områden som länsstyrelsen påpekar mycket väl kan sammanfalla med utveckling av landsbygden. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* delar kommitténs allmänna syn på att riksintressen och andra allmänna intressen inte ska pekas ut så att de i onödan hindrar etablering av bostäder och annan bebyggelse på landsbygden men ser inte kommitténs förslag att slopa Riksintresseutredningens förslag om att införa ”väsentligt allmänna intressen” som en relevant metod för att tillgodose detta. Bl.a. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* betonar behovet av bättre vägledning från berörda myndigheter.

Övriga kommentarer

Flera instanser lämnar övriga kommentarer, såsom *Tillväxtanalys* som menar det är ett större behov att kunna skapa en samordning mellan olika riksintressen med olika ansvariga myndigheter. Här tror *Tillväxtanalys* att länsstyrelsens roll skulle kunna utvecklas. *Statens fastighetsverk* anser att riksintressena behöver förtydligas och förankras bättre. *Hela Sverige ska leva* föreslår en oberoende utredning kring effekterna av regeringens arbete för lokal förvaltning av naturresurser. Organisationen menar att tidigare försök att decentralisera naturresursförvaltningen delvis misslyckats på grund av motstånd från myndigheterna, varför det behövs tydligare direktiv och regelverk från regeringen till länsstyrelserna och lokala aktörer. För att garantera en enhetlig tillämpning i kommunerna menar *Sveriges Byggindustrier* att det är nödvändigt att kommunen får god kännedom om hur regelverket ska tillämpas så att tillämpningen blir förutsebar och besluten rättsäkra och att oberoende av utformningen av ett nytt regelverk måste detta åtföljas av kompetenshöjande insatser i kommunen och hos länsstyrelsen.

Eftersom skärgårdarna täcks av flera riksintressen och givet att den restriktiva tillämpning som oftast domineras av bevarandebestämmelserna gör det svårt att utveckla boendemiljöer i skärgårdarna anser *Skärgårdarnas Riksförbund* att de bör ges en talerätt i överklagandet av dessa för dem så centrala frågor på samma sätt som vissa andra organisationer redan har. *Svenska Fåravelsförbundet* vill i sammanhanget betona vikten av den enskildes äganderätt. *Naturvårdsverket* och *Riksantikvarieämbetet* hänvisar till sina yttrande över Riksintresseutredningens betänkande Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99).

Enklare att bygga i strandnära lägen

Kommitténs förslag: Regeringen säkerställer att reformeringen av strandskyddsbestämmelserna i landsbygderna får avsedd effekt.

Merparten av remissinstanserna tillstyrker förslaget

En majoritet av de drygt nittio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker att regeringen bör säkerställa att reformeringen av strandskyddsbestämmelserna i landsbygderna får avsedd effekt, bland dessa kan nämnas *Lantbrukarnas Riksförbund*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Sveriges Byggindustrier* och en lång rad kommuner. Flera instanser, däribland *Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag* och flera kommuner lyfter särskilt möjligheten till ökad nybyggnation i attraktiva lägen på landsbygden. *Hyresgästföreningen* tycker det är rimligt att staten på ett tydligare sätt stöder kommuner som vill använda sig av gällande strandskyddsregler för att underlätta en ökad bosättning och etablering av verksamheter i kommunen, men menar att det är viktigt att ta i beaktande att hyresgäster inte påverkas negativt av förändringar i tillämpningen av strandskyddet. *Hyresgästföreningen* anför dock även att en medveten exploatering och utveckling av stränderna kan bidra till att öka tillgången till stranden och vattnet till exempel genom att anlägga parker, promenadstråk eller olika typer av besöks- eller upplevelseverksamheter. *Sveriges Fiskevattenägarförbund* och *Statens jordbruksverk* pekar särskilt på behovet av att reformera strandskyddsbestämmelserna inom områdena som fiske och vattenbruk. *Statens jordbruksverk* lyfter även området landsbygdsutveckling.

Bl.a. flera kommuner önskar en mer enhetlig hantering av frågorna vid länsstyrelserna och en mer flexibel tillämpning av strandskyddet, som tar mer hänsyn till den plats som är föremål för byggande. *Bräcke kommun* föreslår att reglerna för vad som är att betrakta som ett vattendrag ses över så att mindre bäckar undantas från strandskyddet. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* betonar att

Boverket och Naturvårdsverket har en viktig uppgift att skapa samsyn och dialog i kring LIS-planeringen och det är viktigt att dessa centrala verk samarbetar så att vägledningen blir entydig. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att dagens LIS-lagstiftning är ett viktigt instrument för landsbygdsutveckling men gör bedömningen att ett lågt intresse för att bygga på landsbygden i huvudsak beror på andra faktorer, t.ex. ekonomiska. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framhåller att såväl antalet dispenser som antalet detaljplaner inom LIS-områden visar en markant och kontinuerlig stigande trend sedan reglerna började tillämpas 2010, men kan ändå instämma i att det är angeläget att stödja kommunerna i att utnyttja de möjligheter till ökad bosättning och etablering av verksamheter som finns i de existerande strandskyddsreglerna. Detta menar *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* bör kunna ske inom ramen för en generell kompetenshöjning hos kommunerna i fråga om strandskyddet. Även *Länsstyrelsen i Skåne län* menar att kommunerna behöver bättre vägledning kring hur de kan visa att den bebyggelse som föreslås i strandnära lägen faktiskt ger en landsbygdsutveckling i den meningen att det skapas förutsättningar för både boende, service och arbetstillfällen.

Ett tiotal remissinstanser avstyrker förslaget, bland dessa kan nämnas *Länsstyrelsen i Uppsala län* och några kommuner. Det huvudsakliga argumentet bland de som avstyrker är att kommitténs förslag är otydligt. Kommunerna Sorsele, Dorotea, Storumans, Åsele, Vilhelmina och Norsjö föreslår istället att en utredning görs gällande en förändring av strandskyddslagstiftningen.

Några instanser har lämnat övriga kommentarer. *Svensket Friluftsliv* och *Sveriges Sportfiske och Fiskevårdsförbund* betonar att ett av flera syften med den nya lagstiftningen var att förhindra exploatering i områden där bebyggelsestrycket är som störst. Organisationerna menar att även om de flesta kommuner med glesbygdsområden i storstadsnära läge anger att de har bostadsbrist är det tveksamt om lättnader i strandskyddet skulle bidra till att lösa bostadsbristen. Strandskyddet är viktigt för friluftslivet och för allmänhetens möjlighet att nå stränderna och ett upphävande av strandskyddet måste därför ske med stor försiktighet.

Naturvårdsverket och *Naturskyddsföreningen* påpekar att regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över LIS-reglerna och deras tillämpning. *Naturvårdsverket* anser att de aspekter som kommittén tar upp bör beaktas i den översynen. *Naturskyddsföreningen* anser att kommunerna vid utpekande av

LIS- områden måste säkerställa att strandskyddets syften värnas så att långsiktigt allemansrättslig tillgång till stränderna och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet säkras. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* betonar att förslag om förenkling och undantag gällande byggande i strandnära områden måste beakta risker för översvämning och skred.

Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen

Kommitténs förslag: Regeringen gör en översyn av vatten- och avloppslagstiftningen (va) i syfte att underlätta bostadsbyggandet och åtgärdandet av icke godkända avlopp i landsbygderna.

En översyn av vatten- och avloppslagstiftningen tillstyrks

Av de knappt fyrtio remissinstanser som yttrat sig om förslaget tillstyrker de allra flesta en översyn, däribland *Boverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Sveriges Byggindustrier*. Flera instanser, bl.a. några kommuner och länsstyrelser understryker dock vikten av att en översyn med syftet att underlätta bostadsbyggandet inte får leda till en negativ miljöpåverkan och betonar att bostadsbyggande måste vara långsiktigt hållbart.

Boverket anser att ansatsen bör vara att uppnå likabehandling över landet vad gäller åtgärdande av icke godkända avlopp i landsbygderna samt att kostnaderna för att åtgärda icke godkända avlopp behöver utredas. *Hyresgästföreningen* vill att en översyn också tittar på hur kostnaden för uppgraderingen av va-systemen ska fördelas. Bl.a. *Orsa kommun* tar också upp kostnadsfrågan och framhåller att när små kommuner i vissa fall blir tvingade att inrätta verksamhetsområden med kommunalt vatten och avlopp medför det stora kostnader. *Orsa Kommun* anser att det måste gå att göra en skälighetsbedömning i varje enskilt fall. De menar också att det borde vara möjligt med va-samverkan genom gemensamhetsanläggning och att öppna upp för privata företag som kan erbjuda allt från projektering till drift av en va-anläggningar på de enskilda fastighetsägarnas uppdrag.

Naturvårdsverket menar att en eventuell översyn bör inledas med analys av vilka problem och hinder som befintlig lagstiftning kan medföra. *Sveriges geologiska undersökningar* föreslår att vikten av väl fungerande avloppslösningar och kommunens ansvar för detta bör lyftas vid en översyn och understryker att geologisk information en viktig parameter i det arbetet. *Örebro läns landsting* och *Lekebergs kommun* anför att landsbygderna i detta sammanhang bör förstås som icke detaljplanlagt område. Några instanser, bl.a.

Länsstyrelsen i Gotlands län och *Skärgårdarnas Riksförbund* lyfter vattenbristen som en framtidsutmaning i sammanhanget. *Skärgårdarnas Riksförbund* betonar att för att kunna utveckla boendet i skärgården är det viktigt att inte tillgången på grundvatten eller avsaknaden av mark för infiltration ses som ett hinder för utveckling.

Det är bara *Länsstyrelsen i Östergötlands län* som avstyrker förslaget. De menar att en översyn inte är nödvändigt då det nuvarande regelverk är tillräckligt. Däremot ser *Länsstyrelsen i Östergötlands län* behov av att tydliggöra vägledningen från centrala myndigheter kring gällande lagstiftning.

Förbättrade krediter för byggande av bostäder i landsbygderna

Kommitténs förslag: Regeringen utreder om långivning till boende i landsbygderna underlättas genom införandet av särskilda landsbygdslån för byggande av egna hem, hyresrätter, ägarlägenheter, kooperativa hyresrätter och bostadsrätter i landsbygderna.

En majoritet av de drygt nittio remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget, däribland *Hela Sverige ska Leva*, *Sveriges Byggindustrier* och en rad kommuner. Bl.a. många kommuner understryker problematiken med att fastigheternas pantvärde generellt är lägre än dess produktionskostnad vilket påverkar bankernas vilja till kreditgivning för uppförande av fastigheter i landsbygdsområden. Flera kommuner påpekar följaktligen att om strandnära byggnationer underlättas så påverkar det även utvecklingen gällande kreditbeviljande i landsbygdsområden i positiv inriktning.

Flera instanser, bl.a. *Unga på landsbygden*, *KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* betonar särskilt vikten av att lösa bostadsbristen för unga. Dessa fyra instanser tillstyrker förslaget om landsbygdslån men anser att fokus bör ligga på att bygga hyresrätter då det främst är brist på den typen av bostäder i landsbygder och det är den typen av bostäder som unga i första hand är i behov av eftersom man ofta saknar både fast inkomst och kapital för att bygga eget eller köpa en bostadsrätt. *Stockholms universitet* menar att ett särskilt bolån och lånegaranti för landsbygden kan fylla behovet med de flyttkedjor som skulle frigöra billigare bostäder för ungdomar och nyanlända.

Hyresgästföreningen och *Sveriges Allmänna Bostadsföretag (SABO)* har inget att erinra mot förslaget men menar att det inte är tillräckligt för att komma åt

problemen med höga produktionskostnader och svaga marknader.

Hyresgästföreningen anser att det offentliga behöver ta ett större och mer aktivt ansvar för bostadsförsörjningen. *SABO* föreslår att regeringen i den fortsatta beredningen av kommitténs betänkande utreder och överväger möjligheterna till en justering av de regelverk som styr nedskrivningar, vilket de menar behövs för att möjliggöra den nödvändiga nyproduktionen av hyresbostäder. Därtill anser *SABO* att det krävs nationella åtgärder inom statsstödsområdet.

Örebro läns landsting och *Lekebergs kommun* menar att med landsbygderna borde i detta sammanhang avses glesa och mycket glesa kommuner.

Samverkansorganet i Västerbottens län anser att det bör vara svaga bostadsmarknader som styr genomförandet och avgränsningarna i förslaget och inte kommungränser eller andra administrativa gränser. *Jokkmokks kommun* framhåller att landsbygdslänen även bör gälla näringslivslokaler.

Jordägareförbundet ser behov av en mer diversifierad hyreslagstiftning som även anpassats till mindre fastighetsägare på landsbygden. *Avesta kommun* anser att det också är av vikt att utreda, ta fram och stimulera till byggnation med olika kostnadseffektiva byggtekniker, metoder och material för att hålla nere produktionskostnaderna och därmed också boendekostnaderna. *Gnosjö kommun* framhåller vikten av att staten vidtar fler åtgärder för att stimulera bostadsbyggandet på landsbygden, t.ex. sänkt byggmoms. *Jordens vänner* och *Companion Sverige* menar att även kooperativa boendeformer bör utvecklas.

En handfull instanser avstyrker förslaget, däribland *SBAB Bank AB (SBAB)* och *Sparbankernas riksförbund*. Det huvudsakliga argumentet emot förslaget är det vore bättre att satsa på att bättre utnyttja det befintliga systemet med kreditgarantier. *Boverket* konstaterar att kommittén lämnar ett skissartat förslag med oklarheter och med svag underbyggnad som i första hand pekar på ovilja att låna ut pengar över marknadsvärde samt kostnaden för detta. *Boverket* menar att de begränsningar som finns idag inbegriper fler aspekter än så, t.ex. risker för den enskilde vid en eventuell försäljning samt redovisningsregler för företag. *Boverket* anser att det är lämpligt att invänta slutsatserna från den utredning om förbättrade finansieringsförutsättningar för ny eller ombyggnad av bostäder som regeringen tillsatt. Även *Riksgäldskontoret* hänvisar till den pågående utredningen och begränsar av den anledningen sitt svar till att lyfta fram ett antal väsentliga frågeställningar som de anser centrala i det fortsatta arbetet med de s.k. landsbygdslänen bl.a. vikten av att genomföra en mål-medel-analys vid valet av stödinstrument.

SBAB ser stora oklarheter i det föreslagna uppdraget, inte minst med avseende på deras roll vid införande av ett landsbygdslån. *SBAB* framhåller att de idag förvisso erbjuder byggnadskreditiv, men enbart till företag och bostadsrättsföreningar. Banken menar att kreditgivning av byggnadskreditiv underlättas av lokal närvaro och kreditgivare som har ett utbrett kontorsnätverk och därmed god kunskap om lokal marknad och dess aktörer kan därför anses vara bättre lämpade för denna typ av utlåning. Vidare understryker *SBAB* att en förändring i bankens distributionsmodell skulle medföra avsevärda kostnader och en omfattande och resurskrävande omställning av verksamheten. *SBAB* anser även att regeringen som en del av det vidare utredningsarbetet bör utvärdera en förändrad struktur med kreditgarantier som ett alternativ till statliga topplån. De idag existerande kreditgarantierna upplevs av *SBAB* som för sällan använda, vilket bl.a. beror på prissättningen och svårigheterna att åtnjuta ersättning ur dem. *SBAB* menar att det finns goda möjligheter att göra garantin mer attraktiv på marknaden genom bl.a. en översyn av såväl den juridiska konstruktionen som prissättningen och bedömer att ett sådant arbete skulle vara ett effektivt sätt för att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i Sveriges landsbygder.

Landstinget i Västmanland tror att en betydligt bättre och mer hållbar lösning skulle vara att med reformer göra det billigare att bygga på landsbygden eller att förbättra tillgången till kollektivtrafik, bredband och annan infrastruktur för att göra bostadsbyggandet i landsbygderna mer marknadsmässigt attraktivt. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att om någon form av stöd inrättas ska kommunerna, inom ramen för ansvaret för bostadsplaneringen, få avgöra hur detta byggande lokaliseras inom respektive kommun.

Kapitel 6 Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Statlig vägledning till kommunernas arbete med lokal serviceutveckling

Kommitténs förslag: Boverket ges i uppdrag att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen. I arbetet med att ta fram en vägledning bör Boverket samverka med Tillväxtverket och länsstyrelserna.

Enbart Boverket avstyrker förslaget

Knappt fyrtio remissinstanser har yttrat sig om förslaget, varav *Boverket* är den enda som avstyrker kommitténs förslag. *Boverket* menar att kommunerna

bör planera för områden för handel men att de inte kan råda över den kommersiella servicen. I övrigt är instanserna överlag positiva till att en vägledning tas fram och framhåller att förslaget har goda möjligheter att leda till en förbättrad tillgång till service på landsbygden. Flera instanser varav en stor andel aktörer med regionalt utvecklingsansvar framhåller att Boverket även bör samverka med de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret.

Några instanser anser att regelverken för kommunal översikts- och detaljplanering bör ses över, för att tydliggöras och förenklas. *Umeå kommun* framhåller vikten av att den nationella vägledningen adresserar de olika platspecifika behov som finns i olika landsbygder. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser att ett planeringsunderlag för serviceperspektivet till översiktsplaneringen även bör innefatta grundläggande betaltjänster.

Hela Sverige ska leva betonar vikten av att civilsamhällets kunskap gällande service och serviceutveckling tillvaratas. *Samverkansorganet i Kalmar län* understryker vikten av samverkan mellan kommuner, eftersom butiker och drivmedelsstationer ofta har upptagningsområden som sträcker sig över kommungränser. *Tankesmedjan 60 plus* menar att samordning och effektivisering tenderar att leda till att verksamheter koncentreras till färre platser, och föreslår i stället samarbeten där orter får ansvara för olika servicetjänster som gemensamt täcker behoven regionalt.

Den samhällsomfattande posttjänsten i landsbygderna

Kommitténs förslag: Regeringen avvisar i beredningen av 2015 års postlagsutrednings betänkanden de förslag som innebär en försämring av postservicen i landsbygderna.

Oro för att postservicen på landsbygden ska försämrats

Förslaget får stöd av de flesta av de knappt femtio remissinstanser som yttrat sig, en stor andel av dessa är kommuner. Det huvudsakliga argumentet bland de instanser som tillstyrker förslaget är oron för att postservicen på landsbygden ska försämrats om postlagsutredningens förslag genomförs. Det betonas att en väl fungerande postservice är särskilt viktig på landsbygden och att det är avgörande för landsbygdens konkurrenskraft. Flera remissinstanser resonerar att digitaliseringen å ena sidan minskar behovet av brevtudelnings, men att den ökade e-handeln å andra sidan innebär en ökning

av paketförsändelser, vilket förstärker behovet av en fungerande och tillförlitlig postservice.

Länsstyrelsen i Gotlands län påpekar att tack vare fiberutbyggnad har servicen på landsbygden ökat och därför är det av största vikt att postservicen inte försämras. Återkommande framförs också oro för att utdelning fem dagar i veckan hotas genom postlagsutredningens förslag om att frångå övernattsbefordran. *Företagarna* påpekar att andelen försändelser som blir viktiga för ett företags verksamhet blir större och inte sällan blir det också mer bråttom. *Företagarna* poängterar även att digitaliseringen medger att företag som kan leverera sina produkter i form av försändelser kan stanna på sin ort istället för att tvingas in till en större stad p.g.a. en försämrad postservice. *Landstinget i Västmanland* föreslår att direktiv lämnas till PostNord att samråda med aktörer med regionalt utvecklingsansvar innan en mindre ort mister sin pakethantering, så att eventuella lösningar kan hittas.

PostNord, Hela Sverige ska leva, Post- och telestyrelsen och *Tillväxtanalys* avstyrker kommitténs förslag med motiveringen att justeringar i postlagstiftningen är nödvändiga för att långsiktigt kunna säkerställa postservice i hela landet. *PostNord* menar att utan möjligheter att förändra postservicen i hela landet kommer digitaliseringen att medföra att postservice på landsbygden, där avstånden mellan mottagarna är längre och kostnaderna för brevutdelning därmed högre, äventyras. För *PostNord* är förslaget om ett slopat krav på övernattsbefordran av post mycket värdefullt. Förslaget medför ett minskat behov av flygtransporter och därmed minskade koldioxidutsläpp samt lägre kostnader för postdistribution. *PostNord* framhåller även att det stora flertalet av alla brev, de som skickas och delas ut inom en och samma landsdel, även med ett borttaget krav på övernattsbefordran fortfarande kommer att delas ut över natt. Vad gäller Landsbygdskommitténs resonemang om att kostnaden för brev kan bli högre med postlagsutredningens förslag till förändrat pristak påpekar *PostNord* att posttjänster idag utgör en obetydlig del av hushållens kostnader jämfört med kostnader för internet och telefoni. Samtidigt är brev-tjänster utsatta för konkurrens både fysisk distribution och för substitution i form av e-post och andra digitala tjänster. *PostNord* anser att det därför varken finns kostnadsskäl eller konkurrensskäl för att vidmakthålla en prisreglering på porto i Sverige.

Kreditinstitutens ansvar för betaltjänster och kontanthantering behöver lagregleras

Kommitténs förslag: Kreditinstitutens ansvar för att tillgodose sina kunders behov av betaltjänster och kontanthantering regleras i lagen (2010:751) om betaltjänster. Även företag och föreningar ska omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner, som uttag och insättning av kontanter.

Förslaget tillstyrks av ett trettiotal instanser. De två branschföreträdarna *Svenska Bankföreningen* och *Sparbankernas Riksförbund* samt ett par instanser till avstyrker förslaget. *Svenska Bankföreningen* konstaterar att frågan om att även företag och föreningar ska omfattas av rätten att öppna betalkonto med grundläggande funktioner nyligen utretts grundligt av Betaltjänstutredningen och att regeringen efter remissbehandling i proposition (prop. 2016/17:129) dragit samma slutsats som Betaltjänstutredningen, nämligen att det finns ett flertal skäl att inte utsträcka tillämpningsområdet för rätten till konto med grundläggande funktioner till företag och föreningar. *Svenska Bankföreningen* påpekar också att Betaltjänstutredningen inte kunnat påvisa den problembild som Landsbygdskommittén beskriver som skulle motivera att rätt till betalkonto med grundläggande funktioner skulle utsträckas till företag och föreningar. *Sparbankernas Riksförbund*, *Konkurrensverket* och *Svenska Bankföreningen* anser att banker och kreditinstitut själva bör ta ansvar för vilka företag man accepterar som kunder och bör ha möjlighet att göra en affärsmässig bedömning av vilka tjänster man vill erbjuda. Vad gäller bristen på möjlighet till kontanthantering föreslår *Sparbankernas Riksförbund* att det befintliga systemet med möjlighet till stöd från länsstyrelserna och Post- och telestyrelsen ses över och utvecklas till att även omfatta stöd för en ort att behålla nödvändiga betaltjänster, inklusive hantering av kontanter.

Ragunda kommun och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* tror att en lagreglering som tvingar bankerna att hantera kontanter sannolikt skulle leda till nedläggning av ytterligare bankkontor på landsbygden. *Lantbrukarnas Riksförbunds kommungrupp i Vansbro* tror däremot att ett krav kan utgöra en morot till de banker som inför kontanthandel. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* menar att med tanke på pågående och kommande förändringar på betaltjänstmarknaden, nya tekniska lösningar, utbyggt bredband och andra faktorer bör en lagreglering vara mer framtidsinriktad och istället avse en skyldighet att tillhandahålla utbildning i hur man använder IT-baserade lösningar för sina banktjänster på ett säkert sätt. Att bli bättre på att utbilda

människor i digitala lösningar är något fler instanser tar upp som viktigt. Ett par länsstyrelser understryker att företag och föreningar även har behov av andra tjänster än de grundläggande funktionerna, exempelvis dagskassehantering.

Flera instanser talar om vikten av möjligheten att kunna betala kontant även på landsbygden och poängterar att trots en ökad digitalisering har inte behovet av att betala kontant helt försvunnit. Några instanser påpekar att problemet med bristande möjligheter till att betala kontant finns i hela landet, inte bara på landsbygden. *Svensk Handel* och några till betonar problematiken som uppstår när banker lägger ner sina lokala kontor och den lokala handlaren eller andra företag får agera bank, något som medför både merarbete och säkerhetsrisker. *Centerpartiet Jämtlands län* och *Jämtlands läns landsting* ser gärna att staten underlättar bildande av lokala fristående banker. *Post- och telestyrelsen (PTS)* anser det vara rimligt att ställa krav på att bankerna tar ett större ansvar för att samhället ska hinna anpassa sig till den snabba minskningen av tillgången till kontanter och avvecklingen av kontanthantering. *PTS* utesluter inte att det bör finnas en beredskap för att, som en yttersta åtgärd, överväga någon form av lagstiftning i sammanhanget, så som kommittén föreslår.

Det kommunala utjämningsystemet bör anpassas till ändrade förhållanden

Kommitténs förslag: Regeringen lägger fram förslag med syfte att anpassa det kommunala utjämningsystemet till ändrade förutsättningar samt gör en översyn av statsbidragen till kommunerna.

En översyn av utjämningsystemet välkomnas

Det är ett femtiotal remissinstanser, varav en stor andel kommuner som yttrat sig. Med undantag av *Norrskog* tillstyrker samtliga instanser kommitténs förslag om en anpassning av det kommunala utjämningsystemet och en översyn av statsbidragen till kommunerna. *Norrskog* är tveksam till en anpassning av det kommunala utjämningsystemet eftersom de tror att det är bättre att låta resurser som genereras på landsbygden stanna kvar där, än att omfördela resurser som andra intressen anser sig ha rätt till. Detta är en synpunkt som även framförs av några av de instanser som tillstyrker förslaget.

Många instanser betonar att ett uppdaterat och förbättrat system kan vara ett viktigt verktyg för att ge kommunerna möjlighet att säkerställa likvärdig

samhällsservice. Flera instanser påpekar dock att det kommunala utjämningsystemet felaktigt framställer landsbygden som tärande. *Ragunda kommun* anser att en skatteväxling från statliga till regionala skatter skulle förändra den framställningen. *Skellefteå kommun* föreslår att ett alternativ för framtida utveckling skulle kunna vara att utreda utjämningsystemets effekter för möjligheter till en reform av kommunindelningen. *Bräcke kommun* anser att extra tillskott till kommunsektorn bör fördelas utifrån utjämningsystemet istället för per capita vilket de framhåller ofta är fallet idag. *Feministiskt initiativ* föreslår att regeringen tillsätter en utredning om alternativa sätt att ta ut skatt och fördela resurser, som innebär att alla invånare i landet garanteras likvärdig välfärd.

Kommunernas förmåga att rekrytera personal bör stärkas

Kommitténs förslag: Regeringen tar initiativ som syftar till att öka kommunernas förmåga att rekrytera personal.

Samtliga instanser tillstyrker förslaget

Av de trettiotal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker samtliga förslaget och delar kommitténs uppfattning att kommunernas förmåga att rekrytera personal till landsbygderna behöver öka. Flera instanser betonar vikten av att förenkla och anpassa regelverken för att underlätta samarbete och personalutbyte mellan kommuner. *Lekebergs kommun*, *Örebro läns landsting* och *Gävleborg läns landsting* anser att aktörer med regionalt utvecklingsansvar bör ges i uppdrag att samordna och föra dialoger med kommuner, lärosäten och andra berörda aktörer om utbildningsvolym och matchningsbehov gällande breda yrkesgrupper inom kommuner och landsting.

Norrbottnens läns landsting efterfrågar en mer detaljerad beskrivning av insatser för nyanlända och samverkan med Arbetsförmedlingen i utredningen, samt konkreta förslag på hur arbetet kan utvecklas. *Avesta kommun* betonar att kommunernas förmåga att rekrytera personal är starkt kopplad till pendlingsmöjligheter och ökat bostadsbyggande, samt möjlighet till högskoleutbildning. *Sveriges läkarförbund* anser att ersättningssystem är ett verksamt instrument för att klara kompetensförsörjningen samt att kontinuitet måste värderas ekonomiskt. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* framhåller kommunernas behov av resurser och kompetens utifrån ett risk- och sårbarhetsperspektiv. *Svensk Dagligvaruhandel* betonar vikten av tillgång till kompetenta livsmedelskontrollanter.

Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna

Kommitténs förslag: Statens kulturråd (Kulturrådet) ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder.

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder. Kulturanalys ska utifrån sin analys ge förslag på åtgärder för att stärka kulturdeltagandet i landsbygderna. Kulturanalys ska genomföra sitt uppdrag i dialog med aktörer inom kultursektorn.

De flesta tillstyrker ett uppdrag till kulturrådet

Knappt sjuttio instanser har yttrat sig om det föreslagna uppdraget till Kulturrådet, av dessa är det en handfull som avstyrker förslaget. *Kulturrådet* själva tar gärna på sig uppdraget under förutsättning att de tilldelas ökade resurser för genomförandet. *Kulturrådet* menar dock att för att få en samlad bild av vilka insatser som idag görs inom kultursektorn för att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder behövs ett betydligt större grepp än vad kommittén föreslår. *Kulturrådet* påpekar också precis som flera andra remissinstanser att även andra kulturmyndigheter bör omfattas av uppdraget, såsom Riksantikvarieämbetet, Konstnärsnämnden, Statens musikverk och Svenska filminstitutet. *ABF Umeåregionen* anser att Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tillsammans med Folkbildningsrådet måste involveras i analysen av hur kulturdeltagandet i landsbygderna ska stärkas. *Föreningen Sveriges landsantikvarier* saknar de regionala kulturinstitutionerna i förslaget. *Folkets hus och parker* lyfter de ideella aktörernas viktiga roll. *Riksantikvarieämbetet* anser att uppdraget tydligare bör klargöra att även kulturmiljöarbetet omfattas av uppdraget.

Återkommande påpekas att uppdraget är otydligt utformat. Bl.a. *SKL* är tveksamma till att Kulturrådet ska lyfta in landsbygdernas behov i antingen det regionala tillväxtarbetet eller inom kultursamverkansmodellen. De menar att eftersom de regionala kulturplanerna redan idag tas fram i samråd med kommunerna, kulturlivet och det civila samhället är de redan förankrade med stor hänsyn till olika regionala förutsättningar. *Sveriges Museer* ser uppdraget som problematiskt eftersom man tappar helheten och begränsar ansvaret. *Lekebergs kommun* bedömer att uppdraget i huvudsak bör ligga på regional och även kommunal nivå.

Flera instanser efterfrågar att kultursamverkansmodellen tillförs mer resurser. *Hela Sverige ska leva* påpekar att det stora jobbet att diskutera hur man ska åstadkomma att alla bygder får ta del av en mångfald av kultur återstår. *Kommunerna Dorotea, Storuman, Norsjö, Sorsele, Åsele och Vilhelmina* är angelägna om en faktisk effekt på kommunnivå.

Remissinstanserna tillstyrker uppdraget till Kulturanalys

Ett sextiotal remissinstanser har yttrat sig om det föreslagna uppdraget till Kulturanalys. Det är ingen instans som avstyrker att kulturanalys ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder. Flera instanser, däribland *Konstnärsnämnden* och *Kulturrådet* vill att Kulturanalys samverkar med en bred representation av aktörer i genomförandet av uppdraget, inte minst andra myndigheter och organisationer med expertis på området. Bl.a. *SKL* betonar vikten av att uppdraget till Kulturanalys inte enbart genomförs med aktörer inom kultursektorn utan även i nära dialog med kommuner, landsting och regioner. Det senare betonas även särskilt av flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar. *Kulturanalys* är positiv till uppdraget men bedömer att det medför kostnader som inte täcks av myndighetens ordinarie anslag, eftersom en fördjupad analys kräver både sammanställning och bearbetning av befintliga data och ny datainsamling. Återkommande kommenteras att kulturmiljön och kulturarvet inte får glömmas bort i uppdraget.

Digitaliseringens möjligheter att bidra

Flera instanser betonar digitaliseringens möjligheter att tillgängliggöra mer kultur för fler på landsbygden, även om några betonar att det även fortsättningsvis behövs fysisk infrastruktur såsom scener, bibliotek, samlingslokaler och andra arenor för upplevelser och utövande av konst. Några instanser tar särskilt upp behovet av att tillgängliggöra filmvisningar i hela landet. *Folkets hus och parker* pekar på att vad de kallar konstlade hinder för tillgång till biografilm behöver undanröjas. *Högsby kommun* föreslår att regeringen i kommande regleringsbrev till Kungliga operan och dramatiska teatern skriver in att de från 2018 årligen ska genomföra minst 4–6 livesända föreställningar på biosystemet till biografier i hela landet. Detta menar *Högsby kommun* kan bli ett första konkret steg för att göra kultur från våra gemensamma skattefinansierade institutioner tillgängliga i hela landet.

Länsteatrarna anser att det finns en övertro på digitaliseringens betydelse för ett mer tillgängligt kulturliv runt om i landet då de inte tror att det digitalt

sända kulturutbudet kan ersätta det möte som sker mellan en kulturutövare och dess publik. *Länsteatrarna* lyfter dock att det finns ett nytt sätt att jobba med digitalt överförd kultur och utbildning som ger landsbygden möjlighet att få direktupplevda föreställningar även på små scener där inte teknik eller scenstorlek räcker. Detta bygger på att en föreställning spelas på en scen och kan sedan sändas till en eller två andra mindre scener, där både publik och skådespelare har direkt kontakt med varandra under hela föreställningen. Länsteatrarna menar att denna typ av digitalt överförda upplevelser ger en närvaro på alla platserna och tar inte heller bort den gemensamma sociala upplevelse som är så viktig.

Kapitel 7 Statens närvaro i landsbygderna

Moratorium för nedläggningarna av Arbetsförmedlingens lokala kontor

Kommitténs förslag: Arbetsförmedlingen stoppar planerade nedläggningar inom det lokala kontorsnätet till dess att konsekvenserna av nedläggningarna och av införandet av alternativa digitala kanaler för arbetssökande har utvärderats.

Majoriteten tillstyrker kommitténs förslag

En majoritet av de fyrtiotal remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget att tillfälligt stoppa nedläggningarna av Arbetsförmedlingens lokala kontor. Bland dessa kan nämnas *SmåKom*, *Riksrevisionen*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*, *Företagarna*, *Hela Sverige ska leva*, flera länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

De huvudsakliga argumenten för förslaget är att det finns ett behov av tillgång till statlig service i hela landet och att de personliga mötena är viktiga för att identifiera behov av stöd och insatser för de som vänder sig till arbetsförmedlingen, inte minst för nyanlända som söker sig till arbetsmarknaden. Flera instanser, däribland *SmåKom* och *TCO* menar att statens fysiska närvaro i hela landet är en viktig förtroendefråga. *Stockholms universitet* förstärker denna bild genom att peka på studier som visar att medborgarens känsla av att vara en del av ett gemensamt samhälle hänger ihop med att man ser representanter för samhället i sin närmiljö.

Återkommande i remissinstansernas kommentarer är behovet av samverkan mellan arbetsförmedlingen, kommunerna och näringslivet. Några remissinstanser lyfter också att nedläggningen av arbetsförmedlingens kontor

innebär att kvalificerade arbetstillfällen försvinner från orten. Några instanser menar att liknande krav borde ställas på andra myndigheter. *Företagarna* nämner Skatteverket som en sådan.

Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget

Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket och Ekonomistyrningsverket avstyrker förslaget. *Arbetsförmedlingen* ser inget motiv för ett moratorium av den kontorsnedläggning som beslutades inom ramen för myndighetens förnyelsearbete och menar att myndighetens planerade anpassningar av kontorsorganisationen till de möjligheter som digitaliseringen medför i stort sett redan är genomförd. Service till medborgare behöver inte huvudsakligen ges via fysiska möten i myndighetens lokaler. Genom digitalisering av offentliga tjänster skapas en modernare och mer effektiv verksamhet som bättre motsvarar medborgarnas behov och förväntningar.

Arbetsgivarverket framhåller att Arbetsförmedlingen själv bestämmer om sin organisation och dess behov. Verket menar att det är mycket vanskligt att göra förändringar i myndigheternas helhetsansvar för ekonomi, arbetskraft, lokaler och organisation utan att det får konsekvenser. Eventuella förändringar av ansvar i något avseende måste föregås av noggrann analys och utvärdering. *Arbetsgivarverket* delar också den bild som arbetsförmedlingen ger av att de har kommit mycket långt i sin omstruktureringsprocess och att ett stopp av den processen skulle medföra betydande kostnader. *Ekonomistyrningsverket* ser förslaget som ett allvarligt ingrepp i myndighetsledningens ansvar för att se till att verksamheten bedrivs effektivt och uppgiften att fortlöpande utveckla verksamheten.

Polisen ska finnas på plats i varje kommun

Kommitténs förslag: Krav på maximal insatstid ska införas för polisärenden där ingripanden ska ske omedelbart (prioritet 1-ärenden).

Regeringen bör kontinuerligt följa upp och säkerställa polisens lokala närvaro, inte minst i landsbygderna.

Stort stöd för kommitténs förslag

Det stora flertalet av de sjuttiofem remissinstanser som yttrat sig tillstyrker både förslaget om krav på maximal insatstid och förslaget om uppföljning och säkerställning av polisens lokala närvaro. Flera remissinstanser påpekar att tidsatta krav på polisiär närvaro förutsätter att det finns tjänstgörande

poliser i området. De mest återkommande argumenten för förslaget om ett lokalt bemannat poliskontor är att det är en viktig symbol för den statliga närvaron i hela landet och att en närvarande polis ökar den upplevda tryggheten för de som bor och verkar på landsbygden. Bl.a. *Svenske Dagligvaruhandel*, *Svenske Handel* och understryker betydelsen av polisiär närvaro som en viktig trygghetsaspekt för näringslivsutvecklingen, inte minst för handeln där är en stor del av samhällets kontanthantering äger rum. Andra perspektiv som lyfts är betydelsen av polisiär närvaro för att servicepunkter ska våga erbjuda servicetjänster och behovet av polisiär närvaro för turistnäringen. *Jämtland Härjedalen Turism* menar att en säker resa och vistelse ger trygghet för personal och boende, vilket ökar attraktionskraften.

Bl.a. *SmåKom* menar att förutsättningarna att få till en placering av poliser i varje kommun handlar om styrning av verksamheten varför de föreslår ett samarbete med kommunala verksamheter, som exempelvis räddningstjänsten. *Skellefteå kommun* argumenterar för att krav på maximal insatstid måste kombineras med att ytterligare tjänster tillförs. *Ragunda kommun* anser att det är orimligt att räddningstjänsten har fastställda insatstider när polisen inte har det.

Polismyndigheten avstyrker förslaget

Polismyndigheten, *Ekonomistyrningsverket* och *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* avstyrker kommitténs förslag om polisens närvaro i varje kommun. *Polismyndigheten* framhåller att förutsättningarna vad gäller geografiska avstånd och tillgängliga patruller varierar stort mellan och inom polisregionerna. Förslaget utgör inte ett lämpligt sätt att säkerställa lokal närvaro. *Polismyndigheten* anser istället att deras närvaro bör utgå från framtagna lokala problembilder som möjliggör effektiva åtgärder och ger rationell vägledning för valet och utformningen av aktiviteter och resursfördelning för att bekämpa den lokala brottsligheten. Vidare menar *Polismyndigheten* att om krav på maximal insatstid införs krävs en kraftig ökning av antalet poliser för att förslaget ska kunna upprätthållas utan omfördelningar av resurser från brottsutsatta områden. Även *Inlandskommunerna Ekonomisk förening* påpekar att en ökad polisiär närvaro på landsbygden kräver ekonomiska resurser i konkurrens med behoven i storstädernas förorter. *Ekonomistyrningsverket* anser att det är en form av detaljstyrning som kan motverka sitt syfte.

LRF menar att polisens representativitet i alla kommuner är en självklarhet, eftersom möjligheten att hantera den lokala brottsligheten förbättras och trygghetskänslan ökar. *LRF* anser dock att det är viktigt att låta den mycket genomgripande omorganisation som polisen har genomfört få möjlighet att börja leverera utan att nya omvälvande krav införs. Lokalt närvarande polis kan prioriteras genom operativ styrning i den nya organisationen på polisområdesnivå. Vidare menar *LRF* att förslaget om införande av en maximal insattid riskerar att leda till betydande kapacitetsförluster när beredskap att passa insattider lyfts fram som viktigare än effektivt polisiärt arbete. *Tillväxtanalys* tar inte ställning till förslagen i sak, men vill tillföra att det lämpligen bör utredas vilka förutsättningar som finns att sätta särskilda ramar för polisens närvaro.

Ny organisering av statlig lokal service

Kommitténs förslag: Den lokala serviceverksamhet som i dag utförs av Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten förs över och samlas i en ny organisation. Detta kan antingen ske genom att en ny servicemyndighet inrättas för uppgiften, eller genom att Statens servicecenter tillförs uppgiften. Där det är möjligt samlokaliseras Arbetsförmedlingens, Polismyndighetens och Migrationsverkets lokala serviceverksamhet med den nya organisationen.

Samverkan mellan de myndigheter vars lokala servicefunktioner bryts ut och den nya organisationen regleras i respektive myndighets instruktion.

Den lokala serviceorganisationen ska ha minst ett kontor i varje FA-region.

Merparten stödjer kommitténs förslag

Kommitténs förslag om en ny organisering av statlig lokal service har starkt stöd bland de nära hundra remissinstanser som yttrat sig. Av dessa kan nämnas *Diskrimineringsombudsmannen* och de av förslaget berörda myndigheterna *Arbetsförmedlingen*, *Migrationsverket*, *Skatteverket* och *Pensionsmyndigheten*. Även merparten av svarande länsstyrelser, aktörer med regionalt utvecklingsansvar och kommuner tillstyrker en ny organisation.

Kronofogden och *Skatteverket* anser att fler myndigheter behöver ingå i servicekontoren för att det ska bli kostnadseffektivt. Flera remissinstanser föreslår andra myndigheter som borde samlokaliseras med servicekontoren. Återkommande sådana förslag är Lantmäteriet, Länsstyrelsen och

Skogsstyrelsen. Andra myndigheter som nämns i sammanhanget är Statens jordbruksverk och Tillväxtverket. Några remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting* understryker behovet av dialog med den kommunala nivån inför att en ny organisation tas fram. *Polismyndigheten* framför att polisens lokala serviceverksamhet inte bör ingå i en ny organisation med statlig lokal service.

Flera remissinstanser, varav merparten kommuner, understryker att ambitionsnivån med minst ett servicekontor i varje FA-region är för låg. Ett servicekontor i varje kommun är ett återkommande önskemål från dessa kommuner. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* understryker att FA-regioner är en statistisk enhet som inte bör bli föremål för statliga eller andra satsningar.

Återkommande synpunkter vad gäller serviceutbudets innehåll i den nya organisationen är tillgång till samt information om och guidning i myndigheternas digitala tjänster. Flera instanser understryker också behovet av möjlighet till digitala eller fysiska möten med handläggare. *Arbetsförmedlingen, Migrationsverket* och *Företagarna* vill att erfarenheterna från projektet Mötesplats och Information tas till vara i arbetet.

Några instanser är kritiska eller tveksamma

Ett tiotal remissinstanser, bl.a. *Ekonomistyrningsverket, Försäkringskassan* och *Fackförbundet ST* avstyrker förslaget. Tydligast är kritiken vad gäller inrättandet av en ny myndighet, där flera instanser hellre vill bygga vidare på de servicekontor och lokala samverkansföreningar som finns i dag. Några instanser pekar på att en lösning kan vara att ställa högre krav på samverkan mellan berörda myndigheter. *Polismyndigheten* anser att polisens lokala serviceverksamhet inte bör ingå i en ny organisation med statlig lokal service. Polisiära frågor skulle då hanteras inom två organisationer, vilket *Polismyndigheten* menar varken är till fördel för verksamheten, kostnaderna eller närheten till medborgarna.

Statliga tjänster omlokaliseras från Stockholm

Kommitténs förslag: I utredningen rekommenderas att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en 5 till 7-årsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen. Vid omlokaliseringen bör regeringen väga in tre förutsättningar: kommuner med en besvärlig arbetsmarknadsstruktur, kommuner som under en längre period

fått minskat antal statligt anställda, och kommuner som under en längre period haft en befolkningsminskning.

När en ny myndighet inrättas ska en lokalisering utanför storstadskommunerna alltid vara förstahandsalternativet.

Kommuner, länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar är positiva

Förslaget att under en 5 till 7-årsperiod utlokalisera 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen tillstyrks av över sextio av den nära åttio remissinstanser som yttrat sig. En stor andel av de kommuner, länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar som svarat tillstyrker förslaget.

Det vanligaste argumentet för förslaget är att det finns ett stort behov av att öka arbetsplatsutbudet på många orter vilket i sin tur förväntas leda till att servicen breddas och det privata näringslivet får lättare att locka medföljande till orten. Flera remissinstanser, däribland *Hela Sverige ska leva* och *SmåKom*, understryker att förslaget har ett viktigt signalvärde genom att staten visar att de ser och värnar om hela landet. *SmåKom* anser att det ger fel signaler i små kommuner när Arbetsförmedlingen och Migrationsverket försvinner samtidigt som myndigheterna tilldelas väsentliga uppgifter för till exempel asylsökande och nyanlända. Några instanser framför att 10 000 tjänster är för lite och att ambitionen borde vara högre. *Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och regioner* menar att hög personallojalitet och låg personalomsättning är kännetecknen för landsbygdsområdena och en mycket bra grund för en effektiv och högkvalitativ statlig verksamhet.

Fördelning av omlokaliserade tjänster i landet

Det råder något delade meningar om kommitténs förslag till hur tjänsterna ska fördelas vid en omlokalisering. Flera remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* och en rad kommuner understryker att omlokalisering bör ske till hela landet och inte enbart till kommitténs föreslagna områden. Flera instanser tar upp fördelarna med att bygga vidare på orter som redan har en etablerad statlig organisering och myndighetsinfrastruktur.

Inlandskommunerna Ekonomisk förening, *Feministiskt initiativ* och en rad kommuner menar att det är viktigt att de utlokaliserade tjänsterna går till

andra, mindre orter än FA-regionens centralort. Några instanser understryker att orten för omlokalisering inte får vara för liten. *SKL* framhåller den betydelse som mellanstora kommuner har för såväl känslan av att Sverige håller ihop som för utvecklingen i många landsbygdskommuner.

Problem med kompetensförsörjningen vid omlokalisering

Bl.a. merparten av de myndigheter som yttrat sig är tveksamma till eller avstyrker kommitténs förslag. Flera remissinstanser bl.a. *Statskontoret*, *Tillväxtanalys*, *Riksrevisionen* och *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* efterlyser en grundlig analys av konsekvenserna av förslaget. *Försäkringskassan* understryker att det finns all anledning att inte blanda ihop behovet av service på landsbygden med skapandet av statliga arbetstillfällen, vilket de anser är två olika frågor. *Försäkringskassan*, *Pensionsmyndigheten* och *Skatteverket* förenas i önskemålet att på ett mer strategiskt och kontrollerat sätt få planera sin verksamhet och på sikt flytta arbetsuppgifter till sina regionala kontor.

Av de som avstyrker kommitténs förslag är det vanligaste argumentet att beslut om lokalisering av verksamheten är en effektivitets- och verksamhetsfråga som måste utgå från myndighetens behov. Svårigheten att vid en omlokalisering förse myndigheterna med rätt kompetens är ett återkommande argumentet emot förslaget. Bl.a. *Riksrevisionen*, *Verket för innovationssystem* och *SACO* hänvisar till en granskning av tidigare omlokaliseringar gjord av *Riksrevisionen* 2009 som pekar på stora kostnader, bl.a. de som följer av svårigheterna att rekrytera personal. Resultaten visade att andelen av personalen som flyttade med var mycket låg, vilket innebar stor förlust av specialistkompetens. Samtidigt var det svårt att rekrytera motsvarande personal på orten, vilket medförde att verksamheten under många år drevs på en lägre nivå än före flytten. *Riksrevisionen* skriver i sitt yttrande att regeringen inte tidigare har följt upp effekterna av omlokaliseringen, varken hur höga de faktiska kostnaderna blev eller om kompensationen blev som det var tänkt.

Kungliga Tekniska högskolan menar att om utlokalisering av statliga myndigheter ska genomföras bör de bygga på en strategi att skapa kluster av liknande verksamheter och med koppling till lärosätena, ett resonemang som återkommer i flera andra remissinstansers yttranden.

Digitaliseringens möjligheter

Flera remissinstanser som tillstyrker förslaget till omlokalisering understryker att digitaliseringens möjligheter minskar den faktiska betydelsen av var vissa myndigheters fysiska kontor ligger. Det är därför inte givet att det ska vara kontor i storstäderna som behålls och kontor på landsbygden som läggs ner.

Bland den grupp av remissinstanser som avstyrker framhålls återkommande att vissa myndigheter har större behov av att möta sin besökare på plats, medan det i andra fall kanske räcker med digitala möjligheter.

Pensionsmyndigheten menar att kommittén har bortsett från faktumet att det pågår en automatisering och digitalisering på samtliga statliga myndigheter. Denna har som syfte att effektivisera och rationalisera verksamheten och öka kostnadseffektiviteten, vilket i sig är bra för skattebetalarna. Samma process kan dock leda till att en uppgift kan lösas med färre anställda och att det därmed kommer att finnas färre arbetstillfällen att omlokalisera från Stockholm till FA-regioner.

När ny myndighet inrättas

Vad gäller förslaget om att en lokalisering utanför storstadskommunerna alltid ska vara förstahandsalternativ vid inrättandet av en ny myndighet understryker flera av de remissinstanser som är kritiska till omlokaliseringen att detta enbart bör gälla då myndigheter inrättas utan att det förekommer någon verksamhetsövergång från tidigare myndigheter. Flera av de instanser som är positiva till en omlokalisering av tjänster föreslår däremot att det också ska gälla nya delar av verksamheter.

Kapitel 8 Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Alla statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdens utveckling

Kommitténs förslag: I kommittéförordningen införs en skrivning om att kommittéer i sina betänkanden ska ange konsekvenser för landsbygdernas utveckling av sina förslag.

Konsekvensbedömningar för landsbygderna välkomnas

Förslaget att alla statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdens utveckling tillstyrks av de flesta remissinstanserna. Några instanser kommenterar att även andra geografier kan vara berörda av en statlig utredning och dess förslag.

Remissinstanserna lyfter fram en del synpunkter på hur konsekvensbedömningarna bör utformas. *Feministiskt initiativ* ser gärna att bedömningarna tar utgångspunkt i hur den urbana normen präglar och genomsyrar politiska förslag. *FemNet* och *Winnet Sverige* framhåller att bedömningarna bör baseras på ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet, där social hållbarhet innehåller bland annat jämställdhet och etnicitet. *Hudiksvalls kommun* menar att det är nödvändigt att bedömningarna alltid analyserar och beaktar de horisontella samverkande effekterna för landsbygderna av såväl gällande sektoriella regelverk, kommande förslag som enskilda myndigheters verksamhetsutövning. *Krokoms kommun* föreslår att om det visar sig att förslag och beslut kommer få negativa konsekvenser för landsbygden bör ett differentierat införande övervägas. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* föreslår att skrivningen i kommittéförordningen utformas så att kommittéer i sina betänkanden ska ange konsekvenserna av sina förslag för olika delar av landet, med särskild hänsyn till landsbygdernas utveckling. *Konkurrensverket* tycker att det saknas en tydlig definition av vad som avses med landsbygder och anser därför att ett eventuellt krav om att beakta konsekvenser för utvecklingen av vissa regioner bör formuleras generellt.

Organisationen *Häriifrån* anser inte att det räcker att utredningarna ska beakta konsekvenserna för landsbygdernas utveckling utan föreslår att hela utredningens angreppssätt ska ta hänsyn till den, enligt dem, skeva territoriella maktordning som råder idag. *Häriifrån* föreslår att utgångspunkten för alla betänkanden bör vara att de ska vara platsneutrala och att de i utredningarna beskrivs vad som har gjorts för att produkten ska vara platsneutral. *Häriifrån* föreslår begreppet platsäkring eftersom det ger möjlighet att ta hänsyn till flera olika platser samtidigt. *Unionen* påpekar att en rad utredningar och initiativ från regeringen går i rakt motsatt riktning mot en sammanhållen politik för landsbygden och en positiv utveckling, vilket de anser är illavarslande.

Ekonomistyrningsverket och *Statskontoret* avstyrker förslaget med huvudargumentet att ska beaktas när det är motiverat. *Tillväxtanalys* är i grunden positiv till förslaget, men anför att denna typ av generella direktiv tenderar att i praktiken bli ganska översiktligt behandlade. Myndigheterna påminner om att det tidigare fanns en motsvarande skrivning med krav på regionalpolitisk konsekvensanalys som togs bort då kvaliteten på analyserna generellt sett var bristfällig. Det anfördes då från regeringen att man istället

skulle ange specifika krav i varje direktiv om analyser av regionala konsekvenser där detta var lämpligt.

Konsekvenserna för landsbygderna bör beskrivas i regeringens gemensamma beredning av propositioner och andra regeringsbeslut

Kommitténs förslag: En särskild landsbygdsbedömning av konsekvenserna för landsbygderna av regeringens beslut införs.

Konsekvensbedömningar i regeringens arbete välkomnas

De femtiotal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget. Några framhåller att det borde vara en självklarhet. *Hela Sverige ska leva* anser att förslaget kanske är ett av de viktigaste förslagen från kommittén och skulle vilja se att även regioner, län och kommuner inför landsbygdsbedömning.

Statens kulturråd, Riksteatern och *Ideell kulturallians* anser att kulturområdet saknas i uppräknningen över områden som av kommittén pekats ut att ha särskild betydelse. *Feministiskt initiativ* ser gärna att analysen tar utgångspunkt i hur den urbana normen präglar och genomsyrar politiska förslag. *FemNet* och *Winnet Sverige* framhåller att bedömningarna bör baseras på ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet, där social hållbarhet innehåller bland annat jämställdhet och etnicitet. *Myndigheten för ungdoms- och civilsambällesfrågor* anser att bedömningen bör ha med ett civilsambälles- och ungdomsperspektiv, jämställdhetsperspektiv samt ett minoritetsperspektiv. *Krokoms kommun* föreslår att om det visar sig att beslut kommer få negativa konsekvenser för landsbygden bör ett differentierat införande övervägas. *Inlandskommunerna Ekonomisk förening* tror att risken är stor att effekten blir liten såvida inte ett noggrant och målmedvetet uppföljningsarbete görs. *ICA-handlarnas förbund* föreslår att en småföretagsbedömning också införs.

Då de tvärssektoriella frågorna kan ha olika karaktär vid olika tillfällen och eftersom flera olika slags följder behöver beaktas samtidigt i ett beslut föreslår *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* att bedömningarna görs för olika delar av landet, med särskild hänsyn till landsbygdens utveckling. *Länsstyrelsen i Stockholms län* är inne på samma spår och anser att en modell för att beakta konsekvenser för flera geografier bör övervägas. *Härifrån* menar att utgångspunkten för propositioner och andra regeringsbeslut bör vara att de ska vara platsneutrala och att landsbygdssäkringen innebär en metodbeskrivning av hur man har gått tillväga för att försäkra platsneutralitet.

Post- och telestyrelsen tycker förslaget är intressant men att konsekvenser av ett genomförande och om det bör gälla för samtliga regeringsbeslut bör utredas närmare. Även *Tillväxtanalys* ser positivt på förslaget men vill betona vikten av att ett sådant system ges reella förutsättningar att fungera genom att ansvariga ges ett tydligt mandat, rimliga resurser och att en systematisk uppföljning av utfall görs. *Tillväxtanalys* upplyser om att i den kunskapssammanställning om internationella erfarenheter av att arbeta med denna typ av bedömningar, som myndigheten gjorde åt Landsbygdskommittén, var ovanstående aspekter kritiska framgångsfaktorer i de studerade länderna.

Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar

Kommitténs förslag: Trafikverkets, Post- och telestyrelsens (PTS), Universitets- och högskolerådets (UHR), Tillväxtverkets, Statens jordbruksverks, Naturvårdsverkets, Polismyndighetens, Arbetsförmedlingens och länsstyrelsens landsbygdspolitiska ansvar tydliggörs i respektive myndighets instruktion.

I ägaranvisningarna till Almi Företagspartner AB och Saminvest AB ska dessa bolags samhällsuppdrag för kapitalförsörjning till näringslivet i hela landet förtydligas, i synnerhet vad gäller företag som är verksamma i glesa miljöer.

Flera myndigheter avstyrker ett landsbygdspolitiskt ansvar

Drygt sextio remissinstanser tillstyrker förslaget att tydliggöra vissa myndigheters landsbygdspolitiska ansvar, men ett knappt tiotal remissinstanser avstyrker det. Merparten av de som avstyrker är myndigheter. Vad gäller motsvarande förslag för de statliga bolagen tillstyrks detta av ett trettiotal instanser.

Arbetsförmedlingen, Naturvårdsverket och Universitets- och högskolerådet avstyrker med hänvisning till sina respektive uppdrag. *Skolverket* och *Elsäkerhetsverket* tycker det är oklart om samtliga statliga myndigheter omfattas av kraven i 4–5 § i föreslagen förordning. *Skolverket* undrar vad som kommer gälla för ärenden som rör landsbygdenas utveckling i sin helhet och som inte kan hänföras till ett specifikt län och saknar en analys av vad samverkans-, redovisnings- och samrådsskyldigheten får för konsekvenser för statliga

myndigheters arbete. För *Elsäkerhetsverket* är det självklart att deras insatser ska ge likvärdiga möjligheter i hela landet. Ytterligare krav på formell samverkan lokalt eller regionalt anser myndigheten som helt överflödiga och ineffektiva. *Energimarknadsinspektionen* ifrågasätter nyttan av förslaget. De anser att det räcker att de myndigheter som räknas upp i 7§ i förslaget till förordning redovisar det som skrivs i 4 §. *Sveriges förenade studentkårer* menar att ett krav på att lärosätena samråder med landsbygdsdelegationen eller redovisar för landsbygdsdelegationen att de avser främja landsbygdens utveckling vore en fullständig omotiverad administrativ börda.

Trafikverket avstyrker kommitténs skrivning om att val av geografisk placering kan läggas fast i instruktionen eftersom de menar att det är något som måste beslutas utifrån verksamhetens förutsättningar och därmed avgöras av myndigheterna själva. *Post- och telestyrelsen (PTS)* förutsätter att regeringen utreder om eventuell rättslig reglering kring förslaget är förenligt med de regler som i dag styr PTS verksamhet och beslutsfattande.

Länsstyrelsen i Stockholms län oroar sig för att ett genomförande blir på bekostnad av myndigheternas samlade och integrerade perspektiv med hela länet som grund och påpekar att även andra geografier har utmaningar i behov av uppmärksamhet, t.ex. områden med sociala utmaningar i storstäderna. *Inlandskommunerna Ekonomisk förening* påpekar att det måste finnas ett betydande utrymme för att anpassa verksamheter till lokala och regionala förutsättningar och förhållanden. *Sveriges Kommuner och Landsting* understryker vikten av att det också tydliggörs att myndigheterna ska samordna sitt arbete med de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret. Några instanser understryker vikten av att ett återrapporteringskrav kopplas till myndigheternas förtydligade ansvar. Flera instanser, främst aktörer med regionalt utvecklingsansvar, framför att uppdraget att ansvara för landsbygdspolitiken bör läggas på de aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret men håller med om vikten av att myndigheterna ges i uppdrag att delta i detta arbete.

Förslag på fler myndigheter och bolag att tillföra listan

Aneby kommun föreslår att utöver de myndigheter som utpekas med särskilt genomförandeansvar bör det utredas om ytterligare någon eller några myndigheter ska pekas ut. Flera instanser föreslår att Lantmäteriet, Skogsstyrelsen och Hav- och vattenmyndigheten ska ingå i listan över myndigheter som får ett förtydligat landsbygdspolitiskt ansvar. *Länsstyrelsen i*

Gävleborgs län anser att det landsbygdspolitiska ansvaret ska tydliggöras för samtliga myndigheter som hanterar EU-medel, såsom Svenska ESF-rådet.

Några instanser lyfter fram att ägaravisningarna till fler än de utpekade statliga bolagen bör ses över. Ett bolag som nämns återkommande är Vattenfall AB. *Cooperation Sverige* föreslår att även de ska omfattas och att ytterligare medel skall anslås för deras verksamhet.

Länsstyrelsernas roll inom landsbygdspolitiken stärks

Kommitténs förslag: Regeringen ser över länsstyrelsernas finansiering i syfte att öka förvaltningsanslagets andel av finansieringen.

Enbart ett trettiotal remissinstanser har kommenterat detta förslag, varav hälften är länsstyrelser. Dessa länsstyrelser tillstyrker kommitténs förslag som de anser skulle skapa förutsättningar för ett mer långsiktigt strategiskt arbete med landsbygdsutveckling. Förslaget tillstyrks även av ett tiotal andra remissinstanser. Flera av instanserna, både länsstyrelser och andra, understryker att det är en förutsättning att länsstyrelserna tillförs mer resurser för att det ska vara möjligt för dem att ta ett ökat ansvar för att samordna statens arbete i länet gentemot landsbygderna (se förslag om landsbygdsdelegationer nedan).

Sveriges Kommuner och Landsting avstyrker förslaget baserat på de konsekvenser förslaget bedöms få för aktörerna med regionalt utvecklingsansvar möjlighet att bedriva en sammanhållen regional tillväxtpolitik, på konsekvensen för landsbygdernas utveckling, samt på den oklara ansvarsfördelning som förstärks mellan länsstyrelse och aktörerna med regionalt utvecklingsansvar inom länen.

Landsbygdsdelegationer inrättas i länen

Kommitténs förslag: I varje län inrättas en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation. Inom ramen för länsstyrelsernas samordningsuppdrag ska landsbygdsdelegationerna i länet samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken.

I landsbygdsdelegationerna ska ingå representanter för Trafikverket, Post- och telestyrelsen (PTS), Tillväxtverket, Statens jordbruksverk, Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Arbetsförmedlingen, länsstyrelsen och universitet och högskolor samt för kommuner och

landsting/samverkansorgan. Andra myndigheter organisationer och sammanslutningar kan också ingå om landsbygdsdelegationerna finner det lämpligt.

Landsbygdsdelegationerna leds av landshövdingarna och biträds av varsitt sekretariat som länsstyrelserna ansvarar för. Landsbygdsdelegationernas uppgifter och sammansättning regleras i en särskild förordning.

Tydlig skiljelinje mellan länsstyrelser och regionala företrädare

Kommitténs förslag om inrättande av landsbygdsdelegationer tillstyrks av en knapp majoritet av de nittio remissinstanser som yttrat sig. Den övergripande bilden är att länsstyrelserna tillstyrker förslaget medan aktörer med regionalt utvecklingsansvar avstyrker det. Det råder delade meningar bland övriga myndigheter och bland de kommuner som yttrat sig, men både *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* och *SmåKom* avstyrker förslaget. Majoriteten av övriga remissinstanser tillstyrker förslaget om landsbygdsdelegationer. Att det finns ett behov av att de olika aktörernas ansvar för landsbygdspolitiken förtydligas och samordnas bättre är en återkommande kommentar från såväl remissinstanser som är positiva som negativa till förslaget.

Länsstyrelserna uttrycker bl.a. att förslaget ligger väl i linje med deras övergripande uppdrag att samordna statliga myndigheters insatser i länet och att landsbygdsdelegationerna skulle ge ett tydligt mandat och uppdrag åt länsstyrelserna att samordna olika intressen för att driva landsbygdsfrågorna framåt. Flera länsstyrelser understryker betydelsen av en god samverkan mellan kommuner och landsting inom ramen för landsbygdspolitiken. För att det ska fungera framhåller några att landsbygdsdelegationernas syfte, mandat och uppdrag behöver vara tydligt. Några länsstyrelser betonar i detta sammanhang vikten av att landsbygdsperspektivet tillräckligt vägs in i de statliga myndigheternas mer övergripande uppdrag, vilket är ett annat av kommitténs förslag. Några länsstyrelser ställer sig frågande till de nationella myndigheternas möjligheter att delta i 21 landsbygdsdelegationer, givet att de inte har någon regional organisation. Ett par länsstyrelser menar att det kan behövas regionala anpassningar av delegationernas arbete, t.ex. gällande vilka myndigheter som bör delta i arbetet i olika frågor. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* föreslår en variant de kallar samordningsdelegation som ska kunna beakta landsbygdens utveckling, men också helheten och andra aspekter av hållbar utveckling. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* förordar en

lösning som bygger på befintlig organisationsstruktur och som innebär att regeringen ger länsstyrelserna ett motsvarande uppdrag i regleringsbrevet att samordna landsbygdsfrågorna i det aktuella länet.

Aktörerna med regionalt utvecklingsansvar anser att om landsbygdsdelegationer ska inrättas bör den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret få uppgiften, eftersom de redan har i uppgift att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för att genomföra denna. Nästan samtliga aktörer med regionalt utvecklingsansvar kommenterar problematiken med att ha parallella system och några av dem framhåller att en landsbygdsdelegation förlagd hos länsstyrelsen skulle förstärka denna problembild och skapa än mer otydlighet på regional nivå samt minska möjligheten att ta ett helhetsgrepp kring utvecklingsfrågor. Flera av dem är inne på att länsstyrelsen är mer lämpad att samordna den nationella politiken och t.ex. biträda andra myndigheter i deras uppdrag att anpassa sina strategier till den politiskt beslutade regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken på regional nivå. Flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar påpekar att de uppgifter inom landsbygdspolitiken som i första hand avser rena ersättningar till olika delar av de gröna näringarna och som kan ses som rena driftstöd är lämpliga att administreras av länsstyrelsen. Detta anser aktörerna med regionalt utvecklingsansvar ligger väl i linje med att staten ansvarar för den rena myndighetsutövningen, medan det är aktörerna med regionalt utvecklingsansvar som ansvarar för beslut som innebär politiska vägval i olika regionala utvecklingsfrågor.

Delade meningar bland myndigheterna

Återkommande i myndigheternas yttranden är att de anser att förslaget om landsbygdsdelegationer är otydligt och behöver utredas mer samt oron för att det riskerar bli mycket resurskrävande för de utpekade myndigheterna att delta i arbetet. Några myndigheter frågar sig också vad landsbygdsdelegationerna har för roll gentemot myndigheter som inte är representerade i delegationerna.

Trots en del oklarheter tillstyrks förslaget av *Statens jordbruksverk*, *Post- och telestyrelsen*, *Statens kulturråd*, *Sametinget*, *Trafikverket* och *Trafikanalys*. Men lika många myndigheter avstyrker förslaget. *Skatteverket* påpekar att det kommer bli svårt om olika landsbygdsdelegationer ställer motstridiga krav på en och samma myndighet eller när flera landsbygders utveckling har behov av

bidrag och insatser och det är oklart efter vilka kriterier en rikstäckande myndighet ska prioritera mellan olika behov. *Arbetsförmedlingen* tror att landsbygdsdelegationerna skulle göra det statliga ansvaret för landsbygdspolitiken otydligt. *Universitets- och högskolerådets* bedömning är att det finns en risk att det blir en kostnadsdrivande administrativ överbyggnad vars positiva effekter för landsbygdsutvecklingen de anser är svårbedömda. *Kronofogdemyndigheten* anser att samordningen bör samlas runt konkreta uppdrag och utformas på det sätt som är ändamålsenligt för respektive uppdrag. Att landsbygdsdelegationerna skulle påverka andra statliga myndigheters lagtillämpning vid överklaganden och överprövning tycker *Naturvårdsverket* verkar rättsligt och konstitutionellt olämpligt. *Naturvårdsverket* föreslår istället att inrätta ett landsbygdsråd knutet till Statens jordbruksverk med representation från berörda myndigheter. Detta menar myndigheten skulle skapa en gemensam arena för att främja landsbygdernas intressen och påverka de nationella myndigheternas agerande utan att skapa en oklar rollfördelning, riskera att försvaga myndigheternas eget ansvar eller skapa felaktiga förväntningar. *Tillväxtverket* tror att en uppdelning i en särskild landsbygdsdelegation kan leda till en ökad marginalisering och segregering istället för en inkludering av landsbygdernas utveckling för jobb och företagande på ett långsiktigt hållbart sätt. *Tillväxtverket* rekommenderar istället regeringen att i det fortsatta arbetet sträva efter att bygga vidare på redan existerande strukturer och ansvarsfördelning i den regionala tillväxtpolitiken. I likhet med aktörerna med regionalt utvecklingsansvar anser myndigheten att regeringen borde förtydliga det statliga uppdraget till regionala utvecklingsansvariga aktörer. *Umeå universitet* förutsätter att "strategisk och operativ samordning" inte innebär att delegationerna får några befogenheter att besluta över de myndigheter som ingår.

Fler aktörer bör ingå i landsbygdsdelegationerna

Flera remissinstanser anser att representanter för näringslivet, civilsamhället och idéburen sektor bör ingå i landsbygdsdelegationerna. *Hela Sverige ska leva* understryker att det är i samverkan med andra aktörer, som lever och verkar i bygderna, som utveckling sker. Det är också ett återkommande önskemål att representanter från kulturområdet bör ingå. *Landsorganisationen i Sverige* noterar att arbetsmarknadens parter saknas i förslaget. De påpekar att parterna finns representerade i hela landet och har bred lokal och regional kunskap som bör tas tillvara. *Åseda Centerpartiavdelning* anser att en representant från varje kommun bör delta i landsbygdsdelegationerna. *Sotenäs kommun* pekar på risken att små kommuner försvinner i hanteringen och

menar att avgörande för framgången är var landsbygdsdelegationen sammanträder och vilka kommunala representanter som väljs.

En tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken

Kommitténs förslag: Statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen regleras i en särskild förordning.

Statens jordbruksverk får ansvar för att på nationell nivå främja och följa upp arbetet med att nå de av riksdag och regering fastställda målen för landsbygdspolitiken.

Statens jordbruksverk ska på nationell nivå främja och samordna Trafikverkets, Post- och telestyrelsens, Universitets- och högskolerådets (UHR), Tillväxtverkets, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers (Tillväxtanalys), Verket för innovationssystem (Vinnova), Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens, Boverkets, Polismyndighetens, Arbetsförmedlingens, Statens kulturråds och länsstyrelsens arbete med de nationella målen för landsbygdspolitiken.

Flera anser att Tillväxtverket är en bättre lämpad myndighet för uppdragen

Både förslaget om att Statens jordbruksverk på nationell nivå ska främja och följa upp arbetet med att nå målen för landsbygdspolitiken och förslaget att de på nationell nivå ska främja och samordna utpekade myndigheters arbete med att nå de nationella målen för landsbygdspolitiken avstyrks av en knapp majoritet av de drygt femtio remissinstanser som yttrat sig. Merparten avstyrker förslagen med hänvisning till att Tillväxtverket är bättre lämpat för dessa uppdrag. Några framhåller länsstyrelsen som ett alternativ. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att Näringsdepartementet bör ta detta ansvar. Några föreslår att en ny landsbygdsmyndighet inrättas.

Universitets- och högskolerådet bedömer att uppdraget riskerar att bli en kostnadsdrivande administrativ överbyggnad vars positiva effekter för landsbygdsutvecklingen de anser är svårbedömda. *Ekonomistyrningsverket* anser regeringen först bör prova det ena förslaget, att ge Statens jordbruksverk ansvar för att på nationell nivå främja och följa upp arbetet med att nå de av riksdag och regering fastställda målen för landsbygdspolitiken. Vidare anser *Ekonomistyrningsverket* att det är osäkert om det är effektivt att ge en myndighet uppgiften att samordna så många myndigheters arbete med de nationella målen för landsbygdspolitiken.

Vinnova menar att det behövs helt andra stimulans- och styrmedel för att öka landsbygdsföretags innovationsförmåga och myndigheters samspel.

Riksantikvarieämbetet påpekar att myndigheten mycket väl inom befintligt utvidgat uppdrag kan arbeta med landsbygdsutveckling vilket de redan gör.

Tillväxtanalys avstyrker inte förslaget som sådant men invänder mot att de pekas ut som en av de myndigheter som ska omfattas av detta uppdrag. De förklarar att deras uppdrag som analys- och utvärderingsmyndighet kräver att de kan ses som fristående från genomförandemyndigheter inom området.

Statens jordbruksverk ser ett stort utrymme för synergieffekter mellan sina nuvarande uppdrag och de föreslagna nya uppdragen och föreslår att de får möjlighet att göra en förstudie till hur uppdragen ska kunna anordnas och samordnas på bästa sätt. Flera instanser understryker vikten av att de myndigheter som ska ingå i arbetet ges klara direktiv och att arbetet sker i nära samarbete med andra berörda myndigheter. Några instanser betonar att den myndighet som får ansvaret att på nationell nivå främja och följa upp arbetet med att nå de landsbygdspolitiska målen behöver ha tillräckliga resurser för detta. Återkommande förslag på andra myndigheter som bör ingå i samordningsuppdraget är Riksantikvarieämbetet, Lantmäteriet och Skogsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Örebro län* föreslår att även Statens energimyndighet ska ingå.

Reglering i särskild förordning

Ett fyrtiotal instanser, varav ungefär hälften myndigheter, har yttrat sig kring förslaget om att reglera statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutveckling i en särskild förordning. Majoriteten av instanserna tillstyrker förslaget. *Arbetsgivarverket*, *Försäkringskassan* och *Tullverket* avstyrker dock förslaget som de menar avviker från regeringens normala styrning av myndigheter. Även *Kronofogdemyndigheten* anser det mindre lämpligt att särbehandla ett politikområde på detta sätt. *Vinnova* anser att förslaget vore hämmande och gränsdragande snarare än stimulerande för gränsöverskridande samverkan och nätverksbyggande. *Post- och telestyrelsen* påpekar vikten av en tydlig rättslig reglering. Även *Sveriges Kommuner och Landsting* avstyrker inrättandet av en särskild förordning för landsbygdsutveckling, då förbundet inte ställer sig bakom syftet med en ökad statlig styrning inom landsbygdspolitiken. Några instanser anser att det är oklar om det är alla myndigheter som avses eller bara vissa myndigheter.

Kapitel 9 Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Förslag om förstärkning, förnying och förnyelse genom folkbildning

Kommitténs förslag: För att stödja studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden förstärker regeringen under en längre tidsperiod bidraget till Folkbildningsrådet. Syftet med förstärkningen är att främja det civila samhällets roll i landsbygdsutvecklingen, i synnerhet för att unga personer samt personer med invandrarbakgrund ska få bättre möjligheter och förmåga till att delta i lokalt föreningsliv och lokal samhällsutveckling. Jämställdhetsmålet om att kvinnor och män ska ges samma möjligheter att vara aktiva medborgare ska särskilt beaktas.

Regeringen uppdrar till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) att utreda på vilket sätt de statliga bidragen till folkbildningen i ökad omfattning kan styras till landsbygdsområden för ovan angivna syften. Uppdraget bör utföras i samråd med Folkbildningsrådet, ungdomsorganisationer med verksamhet i landsbygder och organisationer som arbetar med integration i landsbygdsområden.

En förstärkning till studieförbunden välkomnas

Det sextiotal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker en förstärkning av bidraget till studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden, men flera instanser uttrycker att förslaget bör vidgas för att förstärkningen av bidraget ska komma fler grupper och civilsamhällesorganisationer till del, eftersom många olika organisationer bidrar till samhällsutveckling och ökad delaktighet på landsbygden. Flera instanser, däribland *Studieförbunden* understryker vikten av att studieförbunden får utforma sina verksamheter och dess innehåll utifrån medlemmarnas egna behov och intressen och att det offentliga stödet inte ska vara styrande.

Sveriges Kommuner och Landsting och *Samverkansorganet i Kalmar län* anser att ett ökat statligt bidrag till studieförbunden även bör täcka kommunens merkostnader till följd av de aktiviteter som sker. *Samverkansorganet i Dalarnas län* anser att Folkbildningsrådet även bör ges ökade resurser att särskilt arbeta för att öka den digitala delaktigheten bland människor på landsbygden. Ett par remissinstanser understryker Migrationsverkets roll i att underlätta för nyanlända som vill bosätta sig i landsbygdskommuner.

Två remissinstanser avstyrker det förslagna uppdraget till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Det är dels *Folkbildningsrådet* som ifrågasätter behovet av den föreslagna utredningen och anser att en förstärkning av bidraget till studieförbund kan tillgängliggöras för landsbygdsatsningar inom nuvarande villkor för statsbidraget, dels *Arbetarnas Bildningsförbund* som föreslår att Folkbildningsrådet får huvudansvaret för uppdraget.

MUCF tillstyrker förslaget om en utredning förutsatt att finansiering följer med uppdraget. MUCF understryker vikten av att utgå från ett mer övergripande ungdomsperspektiv i implementeringen av förslagen som rör unga 13–25 år, och betonar att unga liksom alla människor är olika och dessa olikheter behöver synliggöras och tas tillvara för att skapa jämlika förutsättningar för alla medborgare oavsett ålder. *Unga på landsbygden, KulturUngdom, Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* betonar vikten av ett intersektionellt perspektiv avseende särskilt prioriterade grupper i förslaget, och efterfrågar hänvisningar till exempelvis funktionskillnader, klass, bakgrund, kön och sexualitet, och inte enbart unga och nyanlända.

Förslag om stärkt dialog och samverkan mellan det civila samhället och offentlig sektor

Kommitténs förslag: Regeringen uppdrar till Statens jordbruksverk att stödja samordning och utveckling av nätverk mellan landsbygdsutvecklare anställda i kommuner och regioner. Syftet är att dessa tjänstemän, som oftast är ensamma i sin yrkesroll i sin kommun eller region, ska ha möjlighet till erfarenhetsutbyte, samarbete och utveckling av arbetssätt. Det gäller i synnerhet hur offentlig sektor samverkar med civilsamhällets organisationer i frågor som rör lokal landsbygdsutveckling.

Lokalt ledd utveckling med leadermetoden tillämpas rikstäckande. Det ska ske antingen genom EU:s investeringsfonder, om den möjligheten fortsättningsvis ges, eller som en förstärkt del av statens anslag för regionalt tillväxtarbete.

Behov av nätverk för landsbygdsutvecklare bekräftas

Samtliga av de drygt fyrtio remissinstanser som yttrat sig delar kommitténs uppfattning att det finns ett behov av en ökad samordning och utveckling av nätverk mellan landsbygdsutvecklare, men uppfattningen om vilken aktör

som bör ges ansvaret för samordningen skiljer sig. En majoritet tillstyrker dock kommitténs förslag om att Statens jordbruksverk uppdras av regeringen att stödja samordning och utveckling av nätverk mellan landsbygdsutvecklare anställda i kommuner och regioner. *Statens jordbruksverk* tillstyrker detta och lyfter att de nätverk som tidigare har fått stöd till samordning av Landsbygdsnätverket haft ett stort värde och inneburit direktkontakt med personer i kommuner och regioner för att etablera kontakt och engagemang. Många instanser betonar vikten av civilsamhällets medverkan, och lyfter ett behov av satsningar på nätverksbyggande även med idéburna aktörer och andra samhällssektorer än de offentliga. *Unga på landsbygden, KulturUngdom, Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* ställer sig positiva till kommitténs förslag förutsatt att ett bredare normkritiskt perspektiv tillämpas. *Länsstyrelsen i Stockholms län* betonar vikten av att också länsstyrelsen ingår i ett sådant nätverk och understryker också att resurser för genomförande bör följa uppdraget till Statens jordbruksverk och de myndigheter som förväntas delta. *Riksidrottsförbundet* lyfter vikten av att idrotten finns med i den lokala planeringen för att kunna påverka och bidra när det till exempel gäller gemensamma anläggningar och stärkta lokala nätverk. *Inlandskommunerna Ekonomisk förening* bedömer att förslaget har begränsade effekter, då få av de små kommunerna i norra inlandet har möjlighet att ha sådana tjänster.

Ett tiotal remissinstanser avstyrker kommitténs förslag, flertalet med hänvisning till att Statens jordbruksverk inte är rätt myndighet. Flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar anser att Tillväxtverket bör få uppgiften medan de länsstyrelser som avstyrker förslaget anser att uppdraget bör ligga på dem. Några instanser uttrycker att förslaget förstärker den redan otydliga rollfördelningen inom landsbygdspolitiken.

Rikstäckande lokalt ledd utveckling med leadermetoden

Ett sextiotal remissinstanser tillstyrker att lokalt ledd utveckling med leadermetoden (LLU) tillämpas rikstäckande. Det är ingen instans som avstyrker förslaget. *Statens jordbruksverk* påtalar behovet av att se över regelutformningen för LLU inför kommande programperioder, och anser att regeringen bör intensifiera påverkansarbetet i den nu pågående planeringen av kommande programperiods regelverk på EU-kommissionen. Många instanser beklagar att fem leaderområden inte prioriterats för finansiering under programperioden 2014–2020. Några anser att metoden för att besluta vilka områden som skall prioriteras bör förändras. Andra tar särskilt upp hur

de områden som inte blivit prioriterade kan finansieras på annat sätt. Några instanser föreslår en förstärkning av statens anslag för regionalt tillväxtarbete som ett möjligt sätt. Ett annat förslag är att områdena skulle kunna finansieras genom delåtgärd 16.7 i Landsbygdsprogrammet.

Unga på landsbygden, KulturUngdom, Förbundet Vi Unga och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer menar att förslaget om att göra LLU rikstäckande inte nämnvärt skulle förbättra möjligheterna för ungas organisering i landsbygderna om det inte görs i samband med en rejäl förändring i förfarandet kring modellen och stödet. *Brücke kommun* anser att LLU bör ha en lägre tröskel för mindre projekt eller att en del av budgeten inom LLU avsätts till administrativt stöd till projekten.

FemNet och Nätverket – idéburen sektor Skåne menar att ensidig sysselsättningsfokus riskerar att missgynna sektorsövergripande samverkan och att värdefulla initiativ som finns i idéburen sektor missas. *Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige* välkomnar särskilt ett uttalat fokus på att uppnå jämställdhetsmålet. *Winnet Sverige* anser att ett integrerat jämställdhetsperspektiv behöver säkerställas så att kvinnor och män på lika villkor och med samma förutsättningar kan delta i den lokalt ledda utvecklingen. *Länsstyrelsen i Örebro län* föreslår att finansieringen av LLU lyfts ur Landsbygdsprogrammet och i stället finansieras med svenska medel. *Årjängs kommun* menar att det borde vara länsstyrelserna och inte Statens jordbruksverk som godkänner projekten när LAG-grupperna fattat sina beslut. *Statens fastighetsverk* uttrycker att det finns behov av mer långsiktiga lösningar för lokala verksamheter.

Förslag om statlig överenskommelse om kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling

Kommitténs förslag: Regeringen utvidgar sin överenskommelse med civilsamhälles organisationer. Överenskommelsen ska gälla utveckling av kunskaper och arbetssätt för landsbygdsutveckling. För att ta till vara samordningsvinster med Statens jordbruksverks övriga samordnande roll för en sammanhållen landsbygdspolitik får myndigheten ansvar för att driva överenskommelsens sekretariat.

En utvidgad överenskommelse tillstyrks

Ett trettiootal remissinstanser tillstyrker förslaget att regeringen utvidgar sin överenskommelse med civilsamhället till att gälla utveckling av kunskaper

och arbetssätt för landsbygdsutveckling. *Samverkansorganet i Värmlands län* avstyrker förslaget då de anser att Tillväxtverket bör vara den myndighet som ges ansvaret för att driva överenskommelsens sekretariat.

Många remissinstanser betonar vikten av att det civila samhället ges rimliga förutsättningar för samverkan och att stödsystemen måste anpassas till den ideella sektorns lokala förutsättningar. Några instanser uttrycker att det krävs en betydligt högre grad av tydlighet och konkretion av vad överenskommelsen ska leda till och hur parterna ska kunna omsätta den i praktisk handling. *Västerås kommun* och *Studieförbundet Vuxenskolan* framhåller att det offentliga företrädare behöver möta civilsamhället tidigare i processer, göra bindande samarbetsöverenskommelser och delegera både ansvar, resurser och mandat. *Svenska Fotbollförbundet* föreslår att myndigheter innan beslut om stöd och stimulansinsatser åläggs att samråda med en särskild arbetsgrupp med representanter från civilsamhället som bör tillsättas och administreras av Landsbygdsnätverket. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* understryker att tydliga uppdrag för de olika aktörernas samverkan är viktigare än valet av metod.

Flera aktörer med regionalt utvecklingsansvar ser en koppling även till regionala och kommunala överenskommelser med civilsamhället, och anser att ambitioner och insatsområden i dessa överenskommelser bör samordnas med övrigt regionalt utvecklingsarbete. *Norrbottnens läns landsting* ställer sig frågande till att förslaget helt utelämnat aktörerna med regionalt utvecklingsansvar då frågan om dialog och samverkan med det civila samhället är en högst politisk fråga.

Riksteatern föreslår att erfarenheter och kompetens från överenskommelsekansliet tas i beaktande vid kommande utvecklingsarbete. *Diskrimineringsombudsmannen* understryker att förvaltningsmyndigheter enligt lag ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är uttrycklig om vikten av att personer med funktionsnedsättning hörs i alla frågor som berör dem. *Hela Sverige ska leva* föreslår att överenskommelser tecknas inom integrationsområdet på regional och kommunal nivå.

Kapitel 10 Konsekvenser av kommitténs förslag

En majoritet av de som yttrat sig om konsekvenserna av kommitténs förslag understryker behovet av en sammanhållen nationell landsbygdspolitik.

Många instanser är dock kritiska till bedömningen av underlaget för finansiering av förslagen. Främst rör kritiken finansiering av den förslagna omlokaliseringen av statlig verksamhet, där ett flertal remissinstanser avstyrker att denna ska rymmas inom de berörda myndigheternas anslag. Instanserna understryker att de initiala kostnaderna inte bör underskattas trots att omlokaliseringen kan antas ha långsiktigt positiva effekter på samhällsekonomin och ge viktiga sociala och politiska mervärden, såsom att signalera statlig närvaro.

Vidare betonar ett flertal instanser vikten av tydlighet och långsiktighet i finansieringsplanen. Flera instanser efterfrågar även en mer djupgående analys av effekterna av kommitténs föreslagna förändring av reseavdraget och besparingarna inom bredbandsutbyggnaden, och hur dessa förändringar kan finansiera andra förslag.

Från ett flertal instanser riktas även kritik mot bristande analys av förslagets effekter på jämställdhet mellan kvinnor och män. *Sveriges lantbruksuniversitet* anser att det krävs en djupare analys av arbetsmarknadens olika förutsättningar för kvinnor och män, och att en vidare analys av normer och värderingssystem saknas. Organisationerna *Unga på landsbygden*, *KulturUngdom*, *Förbundet Vi Unga* och *LSU – Sveriges ungdomsorganisationer* framhåller att normer som rör sexualitet, ålder, könsuttryck, funktionsnedsättning, klass och bakgrund är viktiga att ta hänsyn till i landsbygdspolitik.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till de förslag som rör omställning till en biobaserad och fossilfri samhällsekonomi, såsom innovationsstöd och stöd till ekosystemtjänstproducerande företag. Merparten av dessa, däribland *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Länsstyrelsen i Värmlands län*, *Världsnaturfonden*, *Naturvårdsverket*, *Sveriges Byggindustrier*, *Svenska naturskyddsföreningen* och *Sametinget* uttrycker dock att beskrivningen av förslagets miljökonsekvenser är bristfällig och behöver utredas. Vidare anser flera av instanserna att analysen av förslagets inverkan på möjligheten att nå miljökvalitetsmålen är otillräcklig.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap saknar en samlad konsekvensanalys av kommitténs förslag avseende skydd mot olyckor, kriser och planeringen

av civilt försvar, och anser att dessa bör beaktas i samband med att förslagen genomförs. Några instanser saknar en analys av utmaningarna i skärgårdsområdena.

Förteckning över remissinstanser

Efter remiss har yttrande över förslagen i betänkandet För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1) inkommit från Riksrevisionen, Polismyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Migrationsverket, Kommerskollegium, Försäkringskassan, Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Pensionsmyndigheten, Riksgäldskontoret, Tullverket, Finansinspektionen, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Arbetsgivarverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Upphandlingsmyndigheten, Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Konsumentverket, Centrala studiestödsnämnden, Statens skolverk, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Folkbildningsrådet, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Blekinge tekniska högskola, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Försvarshögskolan, Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Stockholms konstnärliga högskola, Södertörns högskola, Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Handelshögskolan i Stockholm, Valideringsdelegationen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, SMHI -Sveriges

meteorologiska och hydrologiska institut, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Statens energimyndighet, Energimarknadsinspektionen, Post- och telestyrelsen, Trafikverket, Sjöfartsverket, Trafikanalys, Konkurrensverket, Sveriges geologiska undersökning, Verket för innovationssystem, Tillväxtverket, Regelrådet, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Sveriges lantbruksuniversitet, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Boverket, Lantmäteriet, Statens kulturråd, Myndigheten för kulturanalys, Riksteatern, Länsteatrarna i Sverige, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Aneby kommun, Arjeplogs kommun, Arvidsjaurs kommun, Avesta kommun, Bergs kommun, Bräcke kommun, Dals-Eds kommun, Degerfors kommun, Dorotea kommun, Essunga kommun, Forshaga kommun, Gnosjö kommun, Götene kommun, Hudiksvalls kommun, Härjedalens kommun, Högsby kommun, Jokkmokks kommun, Karlsborgs kommun, Karlshamns kommun, Kramfors kommun, Laholms kommun, Ljungby kommun, Lunds kommun, Malung-Sälens kommun, Malå kommun, Motala kommun, Norsjö kommun, Orusts kommun, Ovanåkers kommun, Pajala kommun, Ragunda kommun, Sorsele kommun, Storumans kommun, Strömsunds kommun, Torsby kommun, Vallentuna kommun, Vansbro kommun, Vilhelmina kommun, Västerviks kommun, Årjängs kommun, Åsele kommun, Överkalix kommun, Övertorneå kommun, Landstinget i Uppsala län, Samverkansorganet i Södermanlands län, Östergötlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kronobergs läns landsting, Samverkansorganet i Kalmar län, Gotlands kommun, Samverkansorganet i Blekinge län, Skåne läns landsting, Hallands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Samverkansorganet i Värmlands län, Örebro läns landsting, Landstinget i Västmanland, Samverkansorganet i Dalarnas län, Gävleborg läns landsting, Västernorrlands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Samverkansorganet i Västerbottens län, Norrbottens läns landsting, ABF Arbetarnas bildningsförbund, Almi Företagspartner AB, Bygdegårdarnas Riksförbund, Coompanion Sverige, SmåKom, Filmpool Nord, Folkets hus och Parker, Friskolornas Riksförbund, Förbundet Vi Unga, Föreningen för byggemenskap, Föreningen Sveriges landsantikvarier, Företagarna, Gävleborgs Fäbodförening, Hela Sverige ska leva, HSB Riksförbund,

Hyresgästföreningen, ICA Sverige AB, Ideell kulturallians, Inlandskommunerna Ekonomisk Förening, Internationella Företagarföreningen i Sverige, IT- och telekomföretagen Almega, JAK Medlemsbank, Jordägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Kulturungdom, Landsorganisationen i Sverige, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Leader Bergslagen, Leader KalmarÖland, Leader Urnära, Lokal utveckling Sverige, LSU – Sveriges ungdomsorganisationer, Miljöförbundet Jordens Vänner, Naturbruksskolornas Förening, Naturskyddsföreningen, Norrskog, Näringslivets Regelnämnd, Närradions riksorganisation, Nätverket för kommunala lärcentra, Pensionärernas Riksorganisation, PostNord AB, Riksförbundet Enskilda Vägar, Riksförbundet Sveriges muséer, Riksidrottsförbundet, SBAB Bank AB, Saminvest AB, Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet, Skogsindustrierna, Skärgårdarnas Riksförbund, Sparbankernas Riksförbund, Stiftelsen Folkets Hubb, Stiftelsen Lantbruksforskning, Stoägarföreningen, Studieförbunden, Sveaskog AB, Svebio, Svedavia, SveMin AB, Svensk bensinhandel, Svensk dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Kollektivtrafik, Svenska bankföreningen, Svenska byggnadsvårdsföreningen, Svenska Fotbollförbundet, Svenska fåravelsförbundet, Svenska Kyrkan, Svenska Stadsnätsföreningen, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges biografägareförbund, Sveriges Byggindustrier, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Fiskevattenägareförbund, Sveriges Hembygdsförbund, Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna), Sveriges universitets- och högskoleförbund, Systembolaget AB, Sveriges åkeriföretag, Södra skogsägarna, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Telia Company AB, Tjänstemännens centralorganisation, Winnet Sverige, Visita, V.S VisitSweden AB, Världsnaturfonden, Västerbottens museum och Örebro länsmuseum.

Utöver de som har fått betänkandet på remiss har yttranden inkommit från Konstnärsnämnden, Stockholms läns landsting, Bjurholms och Vindelns kommun, Bodens kommun, Eksjö kommun, Filipstads kommun, Hagfors kommun, Herrljunga kommun, Härnösands kommun, Karlskrona kommun, Kiruna kommun, Krokoms kommun, Lekebergs kommun, Mönsterås kommun, Norrtälje kommun, Orsa kommun, Skellefteå kommun, Sollefteå kommun, Sotenäs kommun, Sundsvalls kommun, Umeå kommun, Vilhelmina kommun, Ydre kommun, Ånge kommun, Örnsköldsvik

kommun, Östersunds kommun, Östra Göinge kommun, Akademi Norr, Arbetarnas bildningsförbund Umeåregionen, Arbetarnas Bildningsförbund Västerbotten, Bakvattnets Byalag, Centerpartiet i Gävleborg, Centerpartiet i Jämtlands län, Centerpartiet i Krokoms kommun, Centerpartiet i Sundsvall, Elöverkänsligas Riksförbund, Fackförbundet ST, Falkenbergs Centerkretsstyrelse, Femgruppen, Feministiskt initiativ, FemNet, Framtid för Jämtland, Framtid i Jokkmokks kommun, Föreningen Ansättsfjällen, Föreningen Miljövärn Fänneslunda-Grovare, Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner och -regioner, Heimbygda, Hela Sverige ska leva Jämtlands län, Hembygdsgruppen i Härjedalen, Härifrån, Inlandsbanan AB, Jämtland Härjedalen Turism, Kristdala Samhällsförening, Leader Mellansjöländet, LRF:s kommungrupp inom Vansbro kommun, Lunds Universitets Studentkårer, Läns museernas samarbetsråd, Lärarnas Riksförbund, Mellanskärgårdens Intresseförening, Mikrofonden Sverige, Nordbruk, Norrbottens kommuner, Norrbottens sjukvårdsparti avdelning Övertorneå, Norrlandsförbundet, Nätverket Idéburen sektor Skåne, Nätverksgruppen Bygga och bo på landsbygden Skellefteå kommun, Politiskt alternativ, Projektgruppen Att inkludera svensk landsbygd – Innovationer mot ett uppkopplat samhälle åt alla, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Saco-S, Servicepunkt Handlar'n Ekonomisk förening, Skansen Klintaberg, Skärgårdarnas Trafikantförening, Socialdemokraterna i Övertorneå, Studentkåren Malmö, Studieförbundet Vuxenskolan, Studieförbundet Vuxenskolan Västmanland, Svenska Taxiförbundet, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Ingenjörer, Tankesmedjan 60 plus, Tillväxtberedningen Region Norrbotten och Norrbottens kommuner, Tunbjers Hjälpmedel AB, Unionen, Västerås stad och Åseda Centerpartiavdelning. Därutöver har privatpersoner lämnat synpunkter.

Följande remissinstanser har avstått från att besvara remissen. Sameskolstyrelsen, Linköpings universitet, Lunds universitet (Agrifood), Enköpings kommun, Klippans kommun, Lessebo kommun, Lycksele kommun, Skinnskattebergs kommun, Vingåkers kommun, Älvdalens kommun, Agroväst Livsmedel, AgroÖst Forskning och Utveckling, Alnarps Lantmästarkår, Arena för tillväxt, Apoteket AB, Axfood Närlivs AB, Biodlingsföretagarna, BioFuel Region, Biografcentralen, Blekinge fiskeområde, Bredbandsforum, Byanätsforum, Byggherrarna i Sverige AB, Centrum för biologisk mångfald, Civilförvarförbundet, De recirkulerande vattenbrukarna Sverige, Doing Rural, Egnahemsägarnas riksförbund, Ekoturismföreningen, Ekobanken medlemsbank, Ekologiska lantbrukarna,

Ekomatcentrum, Ekoringen ekonomisk förening, EMAB AB, EnergiEffektiviseringsFöretagen, EnergiRådgivarna, Familj jordbrukarnas riksförbund, Fastighetsägarna Sverige AB, Fiskefrämjandet Stockholms skärgård, Forum (Idéburna organisationer med social inriktning), Fältbiologerna, Förbundet Sveriges småbrukare, Föreningen Allmogekon, Föreningen forskare och praktiker för unga i den regionala utvecklingen, Föreningen Friteatern på turné, Föreningen för samhällsplanering, Föreningen Norden, Föreningen Pilgrim i Sverige, Föreningen Sveriges Fäbodbrukare, Föreningen Ung på Landsbygden U-Land, Företagareförbundet Fria Företagare, Göteborgs Fiskeauktion Ekonomisk Förening, Hallandsfiskarnas PO, Handelsbanken, Handelsrådet, Holmen AB, Hushållningssällskapens förbund, Hästföretagarna, Hästnäringens Nationella Stiftelse, Insamlings- och sameslöjdsstiftelsen, Jernhusen AB, Jordbrukare Ungdomens Förbund, Kommuninvest, Kooperativa förbundet, KRAV ekonomisk förening, Kött- och charkföretagen, Landsbygdsmentorerna i Sverige Ekonomisk förening, LRF Mjolk, LRF Skogsägarna, LRF Ungdom, Lantmännen Energi, Leader Hälsingebygd, Leader Sommenbygd, Leader Södra Bohuslän, Leader Värmlands Bergslag, Livsmedelsföretagen, Livsmedelshandlarna, Lokalekonomerna Sverige Ekonomisk förening, LRF Konsult, Mellanskog, Menigo Foodservice AB, Motormännen, Naturvetarna, Nordregio, Norra skogsägarna, NyföretagarCentrum, Näringslivets skattedelegation, Nätverket Norden, Reglab Sverige, Regional musik i Sverige, Regionteater Väst, Riksbyggen, Riksföreningen Bo på Lantgård, Riksorganisationen Folkets Hus och Parker, Samhall AB, Sáminuorra, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Skellefteå Älvdal, Skogsentreprenörerna Ekonomisk Förening, Skogstekniska klustret, Skånes Trädgårdsfröodlarförening, Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län, Småsågarnas Riksförbund, Sommenbygd, Spannmålsodlarna, SP Food and Bioscience, Stadsarkitektföreningen, Stiftelsen Norrlandsfonden, Stiftelsen Industrifonden, Svensk Galopp, Svensk Travsport, Svensk Turism AB, Svensk Vindenergi, Svensk Vindkraftförening, Svenska Alpäckaföreningen, Svenska Blå Stjärnan, Svenska Ekoturismföreningen, Svenska Hästavelsförbundet, Svenska Insjöfiskarens Centralförbund, Svenska Jägareförbundet, Svenska Ridsportförbundet, Svenska Samernas Riksförbund, Svenska Spel AB, Svenska Turistföreningen, Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet, Svenska Uppfinnareföreningen, Svenska vallföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges arkitekter, Sveriges Biodlares Riksförbund, Sveriges Civilförsvarsförbund, Sveriges Djurbönder

ekonomisk förening, Sveriges export- och investeringsråd, Sveriges Fisketurismföretagare, Sveriges Franchisetagare, Sveriges grisföretagare, Sveriges konsumenter, Sveriges mjölkbönder, Sveriges Nötköttsproducenter, Sveriges regionala flygplatser AB, Sveriges spannmålsodlarförening, Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, Sweden Fishing, Swedish Incubators and Science Parks, Tidningsutgivarna, Transportföretagen, Trä- och Möbelföretagen, Ung Företagsamhet i Sverige, Ung Media Sverige, URnära ideell förening, Vattenbrukarna – HS Västernorrlands län, Vattenbrukscentrum Norr AB, Vattenbrukscentrum ost, Vattenbrukscentrum väst, Villaägarnas riksförbund, Viltmästareförbundet, Västanå teater och Våra Gårdar.